

ISSN 2985-0770 (Print)
ISSN 2985-0819 (Online)

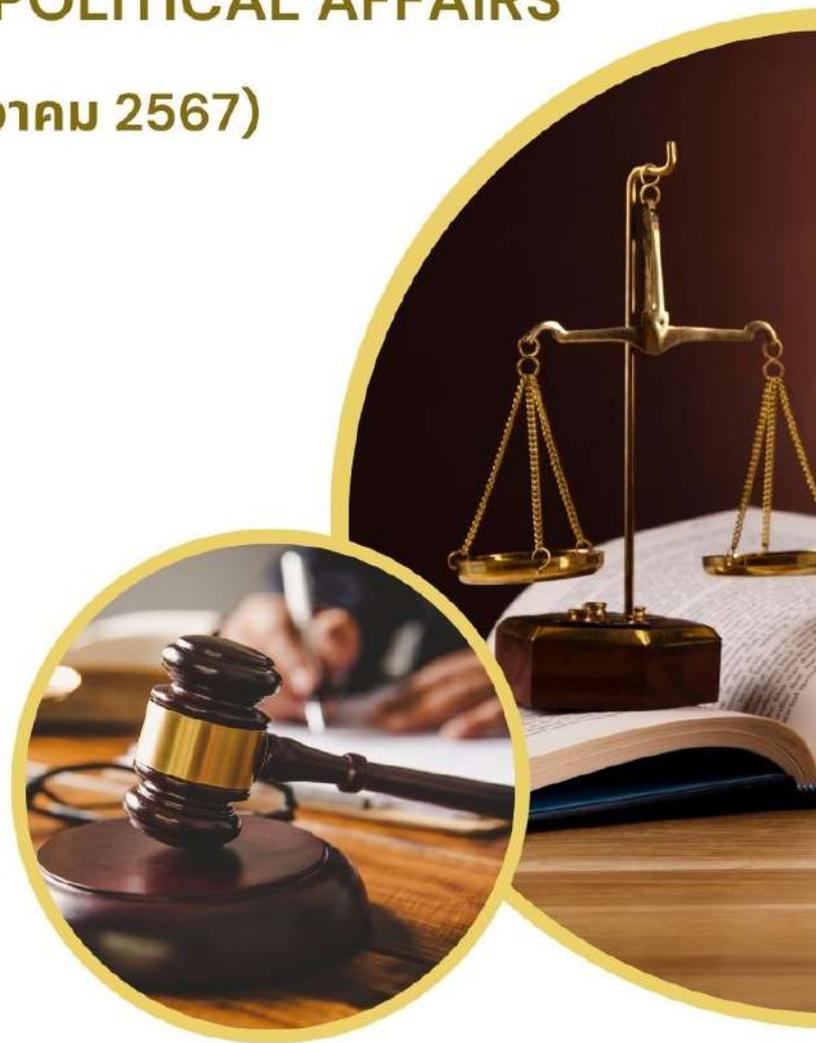

วารสาร กฎหมายและการเมืองการปกครอง

JOURNAL OF LAW AND POLITICAL AFFAIRS

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2567)

Volume 2 Number 2
(July - December 2024)

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
SCHOOL OF LAW AND POLITICS - SUAN DUSIT UNIVERSITY

วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง
โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
Journal of Law and Political Affairs
School of Law and Politics, Suan Dusit University

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2567

Vol.2 No.2 July – December 2024

ISSN: 2985-0770 (Print) ISSN: 29850819 (Online)

เจ้าของ

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

วัตถุประสงค์ของการจัดพิมพ์วารสาร

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ หรือบทความทวิวารณ์หนังสือในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อเป็นสื่อกลางการเผยแพร่ผลงานวิชาการ องค์ความรู้ที่มีคุณภาพ ประสบการณ์การวิจัย เป็นแหล่งอ้างอิง และประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน แก่นักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจ

นโยบายการจัดพิมพ์วารสาร

1. บทความที่เสนอขอตีพิมพ์ ต้องเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ หรือบทความทวิวารณ์หนังสือ ซึ่งเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ
2. บทความที่เสนอขอตีพิมพ์ ต้องมีขอบเขตของบทความในด้านที่เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครอง กฎหมายอาญา กฎหมายมหาชน กระบวนการยุติธรรม กฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม กฎหมายเอกชน กฎหมายระหว่างประเทศ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้านการบริหาร การเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรัฐ รูปแบบความสัมพันธ์ของรัฐ องค์การทางการเมือง การปกครองส่วนท้องถิ่น การอำนวยความสะดวก การพัฒนาสังคมและชุมชน หรือการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. บทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (Peer Review) ไม่น้อยกว่าสองท่านต่อหนึ่งบทความ ในรูปแบบ Double-blind Peer Review โดยบทความที่ส่งมาพิจารณานั้น ต้องไม่เคยเผยแพร่ในสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

คณะที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์	จันทร์เจริญ	รักษาการแทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยสวนดุสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนะศึก	นิชานนท์	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร วิจัย และนวัตกรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนภัทร	ปัจฉิมม์	คณบดีโรงเรียนกฎหมายและการเมือง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตต์วิมล	คล้ายสุบรรณ	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์	เจริญพูล	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
--------------------------------	----------	---------------------

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สมคิด	เลิศไพฑูรย์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ	มะลูถิม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด	สิงคะเนติ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ศาสตราจารย์ พล.ต.ต.ดร.พัชรา	สินลอยมา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์	พวงงาม	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์	ประเสริฐศรี	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุณีย์	กัลยาจิตร	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.ต่อพงศ์	กิตติยานุพงศ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพร	อิสรัมย์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณธนา	เทพจิต	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งภพ	คงฤทธิ์ระจัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพงษ์	ลีลากิจไพศาล	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ดร.พันธรักษ์	ผูกพันธ์	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

คณะทำงาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยอดชาย	ชุติกามโ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดั่งนภสร	ณ บ่อมเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัญชลี	รัตน์ะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจพร	พึงไชย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขมภัทท์	เย็นเปี่ยม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริมา	บุญมาเลิศ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์มนตรี	พานิชยานุวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์กัญญกานต์	เสถียรสุคนธ์
ดร.งามประวีณ	เอ้สมนึก
ดร.มุกทิตา	มากวิจิตร

ผู้ประสานงาน

นางสาวเต็มใจ	มนตรีไธสงค์
นางสาวธีรดา	บุญยศ
นางสาวดวงพร	รอดชาวนา

ติดต่อกองบรรณาธิการ

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
(วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง) อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ
เลขที่ 145/9 (แยกสวนรื่นฤดี) ถนนสุขุโขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ 02-241-7194 ต่อ 4170 โทรสาร 02-2417195
E-mail : jpg-slp@dusit.ac.th

กำหนดการจัดพิมพ์วารสาร

วารสารราย 6 เดือน โดยจัดพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ
ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน
ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม

การเผยแพร่ออนไลน์

ผู้สนใจสามารถสืบค้นได้จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JPG/index>

สถานที่พิมพ์

ศูนย์บริการสื่อและสิ่งพิมพ์ กราฟฟิไซท์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
295 ถนนนครราชสีมา แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทรศัพท์ 02-244-5081

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ (Readers)
ประจำวารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง
โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.นิภาพรรณ เจนสันติกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งภาพ คงฤทธิ์ระจัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ศิริสรรหิรัญ	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ ดร.สุธินี อัครถาวร	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.อรุณ ขยันหา	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.เนตร สารพะงษ์	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐานันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ ทองทรัพย์	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร กิจจารักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจพร พิงไชย	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชญานันท์ นักพื่อน	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิเศษฉัฐกุล แก้วงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราพร จันทร์ขันธ์	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชชพร เทียบจัตุรัส	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธีรส ชูชื่น	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ มีบัว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อานุกาพ รัชส์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ดร.พันธรักษ์ ผูกพันธุ์	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ดร.อรุณรัตน์ จินดา	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ดร.เอกพงษ์ สารน้อย	มหาวิทยาลัยศรีปทุม

บทบรรณาธิการ

วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ฉบับนี้เป็นฉบับปีที่ 2 ฉบับที่ 2 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ หรือบทวิจารณ์หนังสือในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเพื่อเป็นสื่อกลางการเผยแพร่ผลงานวิชาการ องค์ความรู้ที่มีคุณภาพ ประสบการณ์การวิจัย เป็นแหล่งอ้างอิง และประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน แก่นักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่สนใจ โดยกำหนดระยะเวลาการตีพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ และเป็นไปตามเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre: TCI)

วารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความ จำนวน 7 บทความ จำแนกเป็นบทความวิจัย จำนวน 4 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 2 เรื่อง และบทวิจารณ์หนังสือ จำนวน 1 เรื่อง หัวข้อหลักครอบคลุมเนื้อหาด้านนิติศาสตร์ การบริหารงานยุติธรรม การเมืองการปกครอง และการพัฒนาสังคมและชุมชน

ทั้งนี้ ขอขอบคุณผู้ประพันธ์บทความและผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาประเมินบทความ ที่ปรึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับแก้ไขบทความให้มีคุณภาพ มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ ตลอดจนคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยสวนดุสิต และคณะทำงานที่ให้การสนับสนุนทรัพยากร และคำแนะนำต่าง ๆ จนทำให้การดำเนินการจัดทำวารสารฉบับนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี เป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการ ตอบสนองความต้องการของผู้ที่สนใจ และเป็นแหล่งข้อมูลในการอ้างอิงทางวิชาการได้อย่างมีคุณภาพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ เจริญพูล

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทความวิจัย	
การวิเคราะห์องค์ประกอบของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอร์เรชัน Z <i>วุฒิววัฒน์ อนันต์พุฒิเมธ และ วิโรจน์ พรหมสุด</i>	1
การศึกษาและวิเคราะห์พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 <i>วัลลภ ห่างไธสง และ อทิตยา คงมี</i>	15
การอนุวัติการอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศว่าด้วยการฟื้นฟูด้านการ ฝึกอาชีพและการจ้างงานบุคคลพิการ: การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติและประพจน์ เชิงทฤษฎีที่ได้จากการวิจัย <i>โชคชัย สุทธาเวศ ภัคนันท์ ภัทรนาวิก และอารี ผลานสินธุวงศ์</i>	29
การพัฒนาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน <i>กัญญาณน กาญจนาทวีกุล ธนภัทร ปัจฉิมม์ สรศักดิ์ มั่นศิลป์ และกันวีศา สุขพานิช</i>	43
บทความวิชาการ	
บทบาทของนักศึกษาต่อการเมืองไทย <i>กิตติพงษ์ หมดอาดัม และวิจิตรรา ศรีสอน</i>	56
การจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนด้วยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม <i>อรรชชัย ตระการศาสตร์ กานต์ บุญศิริ และวิทยากร ท่อแก้ว</i>	63
บทวิจารณ์หนังสือ	
“Technofeudalism: What Killed Capitalism by Yanis Varoufakis” <i>ชญาน์ทัต ศุภชลาศัย</i>	76
การดำเนินการจัดพิมพ์และการเตรียมบทความเพื่อเสนอการตีพิมพ์	79

การวิเคราะห์องค์ประกอบของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z
An Analysis of the Components of Political Leaders from the Perspective of
Generation Z Youth

วุฒิวัฒน์ อนันต์พุฒิเมธ¹ และวิโรจน์ พรหมสุด²

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏราชภัฏวไลยอลงกรณ์ และ²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Vutthivat Ananputthimet¹ and Wirot Promsud²

¹Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

²Mahachulalongkornrajavidyalaya University

wirod3440@gmail.com

รับบทความ : 7 ตุลาคม 2567 แก้ไขบทความ : 10 ธันวาคม 2567 ตอรับบทความ : 20 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของผู้นำทางการเมืองและตรวจสอบความเที่ยงตรงขององค์ประกอบผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชน Gen Z โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์คุณสมบัติของผู้นำที่เยาวชนให้ความสำคัญ รวมถึงตรวจสอบความเที่ยงตรงขององค์ประกอบ โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเยาวชนที่มีสิทธิ์ในการเลือกตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ. 2566 ซึ่งมีอายุระหว่าง 18 - 22 ปี จำนวน 391 คน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบของผู้นำทางการเมืองที่เยาวชนให้ความสำคัญสูงสุดคือการมีภาพลักษณ์ที่ดี ตามด้วยคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้นำและการสนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ ในขณะที่ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงขององค์ประกอบชี้ให้เห็นว่าตัวแปรแฝงทั้ง 6 ด้านของผู้นำทางการเมือง ได้แก่ คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้นำ วิสัยทัศน์ และ สไตล์การนำและการมีส่วนร่วม การมีภาพลักษณ์ที่ดี การสนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ และผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และมีข้อเสนอแนะให้ทำการศึกษาเพิ่มเติมในลักษณะของโมเดลเชิงสาเหตุ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนและส่งเสริมประชาธิปไตยของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการปรับตัวของผู้นำในการใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเข้าถึงและสื่อสารกับเยาวชนกลุ่มนี้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ผู้นำทางการเมือง, เยาวชนเจนเนอเรชัน Z

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

² กรรมการที่ปรึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

This research aims to study the characteristics of political leaders and examine the validity of leadership components from the perspective of Generation Z youth. The focus is on analyzing the qualities of leaders that are important to young people, as well as verifying the validity of these components. The sample group consists of 391 youths aged 18–22 who were eligible to vote for the first time in the 2023 election. Data were collected using questionnaires and analyzed through descriptive statistics and confirmatory factor analysis

The research findings indicate that the component most valued by the youth is having a positive image, followed by personal qualities of the leader and support from various groups. The results of the validity analysis reveal that the six latent variables of political leaders—personal qualities of the leader, vision and policies, leadership style and engagement, positive image, support from various groups, and economic and social impact—are consistent with the empirical data. It is recommended that further research be conducted in the form of causal models to gain deeper insights that can be utilized in planning and promoting democracy among Generation Z youth effectively. Additionally, it is crucial for leaders to adapt to the use of technology and social media to effectively reach and communicate with this group.

Keyword: Political leaders, Generation Z youth

บทนำ

การเมืองมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วโลก รวมถึงผู้นำทางการเมืองที่ไม่เพียงแต่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจด้านนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรของประเทศ แต่ยังมีส่วนสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในระบบการปกครองอีกด้วย การมีผู้นำที่มีคุณภาพและมีความน่าเชื่อถือจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศและการสร้างความเป็นธรรมในสังคม (Northouse, 2019)

ในปัจจุบัน เรากำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อทุกเจนเนอเรชัน โดยเฉพาะเยาวชนเจนเนอเรชัน Z ที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2555 เยาวชนกลุ่มนี้เติบโตขึ้นมาพร้อมกับการเข้าถึงเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว พวกเขามีการเชื่อมต่อกับสื่อสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัลในระดับสูง ทำให้มีความรู้และความตระหนักถึงประเด็นสังคมและการเมืองที่กว้างขวาง (Dimock, 2019; Twenge, 2017) งานวิจัยหลายชิ้นได้ชี้ให้เห็นว่า เยาวชนเจนเนอเรชัน Z มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากเจนเนอเรชันก่อนหน้า เช่น การให้คุณค่ากับความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส และความสามารถในการสื่อสารของผู้นำ นอกจากนี้พวกเขายังมีความคาดหวังสูงในเรื่องของความเท่าเทียมและคุณธรรมในสังคม (Schroth, 2019) เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประเทศไทย พ.ศ. 2566 เยาวชนเจนเนอเรชัน Z มีจำนวนกว่า 7 ล้านคน แม้น้อยกว่าเยาวชนเจนเนอเรชัน Y และ X แต่คนกลุ่มนี้มีความชัดเจนในความต้องการทั้งในเชิงนโยบายของพรรคการเมืองและผู้นำทางการเมือง และความคาดหวังสูงในเรื่องของความเท่าเทียมและคุณธรรมในสังคม ส่งผลให้พรรคการเมืองที่เข้าใจคนกลุ่มนี้ได้รับความนิยมอย่างมาก ดังนั้นการทำความเข้าใจ

เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำที่เยาวชนเจนเนอร์เรชัน Z ให้ความสำคัญจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้ผู้นำทางการเมืองสามารถพัฒนาตนเองและเชื่อมต่อกับกลุ่มเยาวชนได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาโยบายและกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในอนาคต

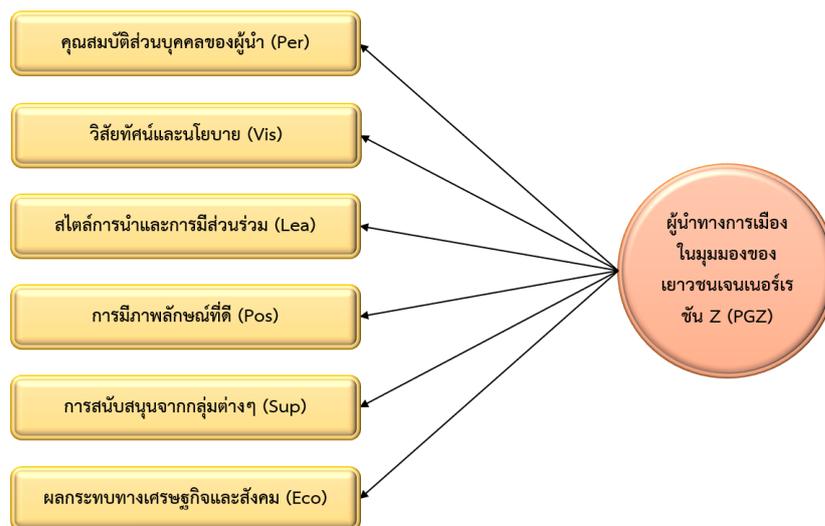
การศึกษานี้มีความสำคัญเนื่องจากเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอร์เรชัน Z ซึ่งยังไม่ได้ได้รับการศึกษาอย่างละเอียดในบริบทของประเทศไทย การเข้าใจถึงความต้องการและค่านิยมของเยาวชนเจนเนอร์เรชัน Z จะช่วยให้ผู้นำทางการเมืองและผู้กำหนดนโยบายสามารถปรับปรุงวิธีการสื่อสารและการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับยุคสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของเยาวชนเจนเนอร์เรชันใหม่ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งในระยะยาว จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในหมู่เยาวชนเจนเนอร์เรชัน Z ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอร์เรชัน Z
- 2) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง องค์ประกอบของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอร์เรชัน Z

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้ได้สรุปสาระสำคัญที่เยาวชนเจนเนอร์เรชัน Z ใช้เป็นองค์ประกอบในการพิจารณาผู้นำทางการเมือง โดยพิจารณาจากลักษณะของผู้นำตามแนวคิดของ Northouse (2019) และผู้นำทางการเมืองของ Kaiser (2018) และ Antonakis & Day (2018) รวมทั้ง Verba, Scholzman, & Brady (1995) ทั้งในด้านวิสัยทัศน์ สไตล์การทำงานที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมในการทำงาน ความสำเร็จของนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคม โดยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

เมื่อกำหนดให้

Per คือ คุณสมบัตินิสัยส่วนบุคคลของผู้นำ (Personal qualities of leaders), Vis คือ วิสัยทัศน์และนโยบาย (Vision and policies), Lea คือ สไตล์การนำและการมีส่วนร่วม (Leadership style and engagement), Pos คือ การมีภาพลักษณ์ที่ดี (Positive image), Sup คือ การสนับสนุนจากกลุ่มต่างๆ (Support from various groups) และ Eco คือ ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม (Economic and social Impact) เป็นองค์ประกอบของ PGZ คือ ผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z (Perspective of generation Z youth)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) คือกระบวนการที่บุคคลมีอิทธิพลต่อกลุ่มหรือองค์กรในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ภาวะผู้นำมักเกี่ยวข้องกับการสร้างวิสัยทัศน์ การสร้างแรงบันดาลใจ และการส่งเสริมการพัฒนาความสามารถของทีมงานเพื่อการเติบโตและความสำเร็จร่วมกัน (Northouse, 2019) ภาวะผู้นำมีบทบาทสำคัญในการกำหนดและผลักดันนโยบายที่มีผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจ “ผู้นำทางการเมือง” (Political leaders) ที่มีความสามารถจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม การบริหารจัดการที่ดีจะช่วยให้การดำเนินนโยบายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความเป็นเอกภาพในชาติ (Kaiser, 2018) ในแง่ของการเมือง ผู้นำทางการเมืองจำเป็นต้องมีความสามารถในการตัดสินใจภายใต้แรงกดดัน มีความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นในหมู่ประชาชน (Antonakis & Day, 2018) การที่ผู้นำทางการเมืองสามารถสร้างแรงบันดาลใจ มีภาพลักษณ์ที่ดี และสร้างความน่าเชื่อถือในกลุ่มผู้ติดตามได้นั้นจะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินนโยบายและความมั่นคงของชาติ

ภาวะผู้นำสามารถจำแนกออกเป็นหลายประเภทตามแนวทางการปฏิบัติและลักษณะการบริหารจัดการของผู้นำ ซึ่งแต่ละประเภทมีข้อดีและข้อเสียที่ต่างกันออกไปเช่น 1) ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) ผู้นำที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจและการพัฒนาทักษะของทีมงาน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่ดีขึ้น 2) ภาวะผู้นำแบบเผด็จการ (Autocratic leadership) ผู้นำที่มีการตัดสินใจด้วยตนเองและควบคุมอย่างเข้มงวด การสื่อสารเป็นทางเดียวซึ่งอาจจำกัดความคิดสร้างสรรค์ของสมาชิก 3) ภาวะผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissez-faire leadership) ผู้นำที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในทีมทำงานด้วยตนเอง โดยมีการควบคุมและกำกับดูแลน้อยที่สุด การสื่อสารมีลักษณะเป็นอิสระ 4) ภาวะผู้นำแบบกระจาย (Distributed leadership) ผู้นำที่เน้นการกระจายหน้าที่และบทบาทการนำให้กับสมาชิกทุกคนในทีม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาทักษะการเป็นผู้นำของสมาชิก (Bolden, 2018; Bass & Riggio, 2019) ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ผู้นำที่ดีต้องมีความสามารถที่หลากหลาย ทั้งความรู้ ทักษะการสื่อสาร มีวิสัยทัศน์ที่เห็นถึงความสำเร็จได้จากนโยบายต่าง ๆ ที่คาดการณ์ไว้ ทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในบริบทปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งสามารถทำได้ผ่านการแสดงความคิดเห็น การลงคะแนนเสียง การเข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมของพรรคการเมือง รวมถึงการเป็นสมาชิกขององค์กรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญ

ที่ช่วยให้ประชาชนสามารถมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและนโยบายที่มีผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขา (Verba, Scholzman, & Brady, 1995) แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีบทบาทในการกำหนดทิศทางและการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติ

การมีส่วนร่วมนี้สามารถแสดงออกได้ในหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีความสำคัญและมีลักษณะเฉพาะตัว เช่น การมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง หนึ่งในรูปแบบที่เด่นชัดที่สุดของการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ การมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง ประชาชนสามารถใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งต่าง ๆ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความคิดเห็นของตนต่อผู้แทนและนโยบายที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ การลงทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญในการเตรียมพร้อมสำหรับการลงคะแนนเสียง นอกจากนี้ การเข้าร่วมการรณรงค์ทางการเมือง เช่น การช่วยงานในทีมรณรงค์หรือการสนับสนุนผู้สมัครที่ตนเชื่อมั่น เป็นการแสดงถึงความกระตือรือร้นและการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง รูปแบบต่อมา คือ การมีส่วนร่วมทางตรง การมีส่วนร่วมทางตรงเป็นการที่ประชาชนแสดงออกถึงความคิดเห็นและความต้องการของตนอย่างชัดเจนและมีพลัง เช่น การเข้าร่วมการประชุมหรือการประท้วง เพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงหรือแสดงความไม่พอใจต่อปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การลงชื่อในคำร้องต่าง ๆ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ประชาชนสามารถแสดงออกถึงความต้องการการเปลี่ยนแปลงหรือการสนับสนุนประเด็นใดประเด็นหนึ่ง อีกรูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมในองค์กรและกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเป็นอีกช่องทางที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ การเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและกิจกรรมของพรรค การทำงานร่วมกับองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่มุ่งเน้นด้านสิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน หรือประเด็นสาธารณสุขอื่น ๆ ช่วยให้ประชาชนสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมการพัฒนาสังคมได้ นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการมีส่วนร่วมทางออนไลน์ ในยุคดิจิทัลการมีส่วนร่วมทางออนไลน์เป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย การแสดงความคิดเห็นในสื่อสังคมออนไลน์เป็นวิธีที่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง การเข้าร่วมกลุ่มหรือแคมเปญออนไลน์ที่มีเป้าหมายทางการเมือง ทำให้ประชาชนสามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มคนที่มีความสนใจและความมุ่งมั่นเดียวกัน และสุดท้าย คือ รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่เป็นทางการ การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่เป็นทางการเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น การสนทนาเกี่ยวกับการเมืองในวงสังคมหรือครอบครัว เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างความเข้าใจในประเด็นการเมืองต่าง ๆ การเข้าร่วมชุมชนหรือโครงการชุมชนที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชนและการแก้ไขปัญหาสังคม เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการสร้างความเปลี่ยนแปลงในระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมประชาธิปไตยและสร้างสังคมที่เปิดกว้างและมีความยุติธรรม การเข้าใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะช่วยให้ประชาชนสามารถมีบทบาทที่สำคัญ ในการพัฒนาประเทศและสังคมอย่างยั่งยืน (Dalton, 2014)

ตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการประเมินและวัดระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมือง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่เป็นกลุ่มสำคัญในการพัฒนาอนาคตของประเทศ การทำความเข้าใจตัวชี้วัดเหล่านี้ช่วยให้เราเห็นภาพรวมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสามารถออกแบบกลยุทธ์หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวชี้วัดเหล่านี้สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายด้าน เช่น ความถี่ในการติดตามข่าวสารทางการเมือง การลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมหรือชุมนุมทางการเมือง ความถี่ในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองบนสื่อสังคมออนไลน์ การเข้าร่วมกลุ่มหรือ

องค์กรที่มีจุดประสงค์ทางการเมือง ทักษะคิดต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นการเมือง เป็นต้น การใช้ตัวชี้วัดเหล่านี้ช่วยให้ประเมินและวางแผนกลยุทธ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทำความเข้าใจพฤติกรรมและทัศนคติของเยาวชนต่อการเมืองเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการสร้างประชาธิปไตยที่แข็งแกร่งและยั่งยืนในอนาคต (Norris, 2002)

แนวคิดเกี่ยวกับเจนเนอร์เรชันและทางการเมือง

เจนเนอร์เรชัน (Generation) เป็นแนวคิดที่ใช้ในการแบ่งช่วงอายุของกลุ่มประชากรที่เกิดในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน โดยแต่ละเจนเนอร์เรชันจะมีลักษณะเฉพาะที่ได้รับอิทธิพลจากเหตุการณ์สำคัญทางสังคม การเมือง และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงวัย ในบริบทของแนวคิดทางการเมือง เจนเนอร์เรชันมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและแนวโน้มทางการเมืองในแต่ละช่วงเวลา โดยเฉพาะยุคปัจจุบัน เจนเนอร์เรชัน Y (Millennials) และเจนเนอร์เรชัน Z มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางทางการเมืองของสังคม

ช่วงหลายปีที่ผ่านมา เจนเนอร์เรชัน Y และ Z ได้รับอิทธิพลจากเหตุการณ์สำคัญ เช่น วิกฤตเศรษฐกิจ ปี ค.ศ. 2008 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการพัฒนาของสื่อสังคมออนไลน์ เหตุการณ์เหล่านี้มีส่วนสำคัญในการสร้างค่านิยมและมุมมองทางการเมืองที่มุ่งเน้นความยุติธรรมทางสังคมและความยั่งยืน (Pew Research Center, 2019) เจนเนอร์เรชัน Y และ Z มีความสำคัญในฐานะกลุ่มประชากรที่มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เนื่องจากพวกเขาเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากและกำลังมีบทบาทสำคัญในตลาดแรงงานและสังคม พวกเขามีความต้องการที่แตกต่างจากเจนเนอร์เรชันก่อนหน้า เช่น การสนับสนุนนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและความเท่าเทียมทางสังคม (Twenge, 2017)

เจนเนอร์เรชัน Y และ Z มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในยุคปัจจุบัน ผลกระทบทางเศรษฐกิจสามารถเห็นได้จากความสนใจในธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม โดยเจนเนอร์เรชันนี้มักจะสนับสนุนการบริโภคที่ยั่งยืนและการลงทุนในบริษัทที่มีนโยบายรับผิดชอบต่อสังคม ในด้านสังคม เจนเนอร์เรชันเหล่านี้เป็นกลุ่มที่สนับสนุนความหลากหลายและความเท่าเทียมทางสังคม โดยมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนสิทธิของชนกลุ่มน้อยและชุมชน LGBTQ+ นอกจากนี้ ในด้านการเมือง เจนเนอร์เรชัน Y และ Z มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการทางการเมืองผ่านช่องทางออนไลน์ และมักสนับสนุนนโยบายที่มุ่งเน้นความยุติธรรมทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้พรรคการเมืองต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงนโยบายเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มประชากรเหล่านี้ (Seemiller & Grace, 2016)

การพัฒนาการเมืองให้สอดคล้องกับความต้องการและค่านิยมของเจนเนอร์เรชัน Y และ Z จำเป็นต้องมีการปรับตัวในหลายด้าน เพื่อให้กระบวนการทางการเมืองสามารถตอบสนองและดึงดูดการมีส่วนร่วมจากเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประการแรก ควรมีการปรับปรุงระบบการศึกษาให้ทันสมัย โดยเน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ทางการเมือง เพื่อเตรียมความพร้อมให้เยาวชนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวิพากษ์วิจารณ์นโยบายได้อย่างมีวิจารณญาณ ประการที่สอง ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนผ่านการเปิดโอกาสให้พวกเขามีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออกทางการเมือง เช่น การสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ประการที่สาม การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเมือง เช่น การใช้ระบบลงคะแนนเสียงออนไลน์และการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความสะดวกในการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ การพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการและ

ความกังวลของเยาวชน เช่น การจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ จะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างรัฐบาลและประชาชนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการเมืองที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในอนาคต

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่เน้นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีสาระสำคัญประกอบด้วยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล คุณภาพเครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ กลุ่มเยาวชนที่มีสิทธิ์ในการเลือกตั้งครั้งแรก (ปี พ.ศ. 2566) ที่มีอายุระหว่าง 18 - 22 ปี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาทำการสุ่มด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยสูตรของ Cochran ที่อัตราส่วนประชากรที่ต้องการศึกษาร้อยละ 50 ค่า Z ร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ 391 คน

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลและคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามจำนวน 400 ชุด ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้นำ จำนวน 6 ข้อ วิสัยทัศน์และนโยบาย จำนวน 5 ข้อ สไตล์การนำและการมีส่วนร่วม จำนวน 5 ข้อ การมีภาพลักษณ์ที่ดี จำนวน 5 ข้อ การสนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ จำนวน 5 ข้อ และผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม จำนวน 6 ข้อ ทั้งในรูปแบบ Face to Face และรูปแบบออนไลน์ ด้วย Google form และทำการทดสอบความเชื่อมั่นด้วยการวิเคราะห์ค่าครอนบาชอัลฟา (Cronbach's alpha) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.895 - 0.918 รวมทั้งทำการทดสอบความเที่ยงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาลักษณะของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z จะทำการวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เป็นต้น ส่วนการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง องค์ประกอบของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z จะทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation coefficient) และทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA)

ผลการวิจัย

การศึกษานี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามทั้งในรูปแบบ Face to Face และรูปแบบออนไลน์ ด้วย Google Form และได้รับแบบสอบถามที่มีข้อมูลสมบูรณ์จำนวน 391 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.75 (มากกว่าจำนวนขั้นต่ำที่กำหนดไว้ คือ 385 ชุด) โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลนักวิจัยได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1) การศึกษาลักษณะของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (*M*) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) จำแนกตามองค์ประกอบของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z

องค์ประกอบ	<i>M</i>	<i>SD</i>	ความหมาย
1. คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้นำ	4.13	0.74	มาก
2. วิสัยทัศน์และนโยบาย	4.00	0.76	มาก
3. สไตล์การนำและการมีส่วนร่วม	3.89	0.93	มาก
4. การมีภาพลักษณ์ที่ดี	4.18	0.78	มาก
5. การสนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ	4.09	0.80	มาก
6. ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม	3.99	0.80	มาก
รวม	4.05	0.68	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามองค์ประกอบของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z พบว่า ในภาพรวมเยาวชนเห็นว่าองค์ประกอบทั้ง 6 ด้านมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 เมื่อพิจารณาในรายองค์ประกอบ พบว่า เยาวชนเห็นว่า การมีภาพลักษณ์ที่ดี เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเท่ากับ 4.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 รองลงมาคือ คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้นำ และการสนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.74 และค่าเฉลี่ย 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.80 ตามลำดับ

2) การตรวจสอบความเที่ยงตรง องค์ประกอบของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) และทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ขององค์ประกอบทั้ง 6 ด้านของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน

องค์ประกอบ	Per	Vis	Lea	Pos	Sup	Eco
Per	1.000					
Vis	0.542**	1.000				
Lea	0.694**	0.594**	1.000			
Pos	0.735**	0.581**	0.645**	1.000		
Sup	0.659**	0.622**	0.662**	0.614**	1.000	
Eco	0.848**	0.577**	0.747**	0.712**	0.652**	1.000

** หมายถึง มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) พบว่า องค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์กันแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่มีความสัมพันธ์ในระดับมาก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ 0.848 ได้แก่ Per คือ คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้นำ (Personal qualities of leaders) กับ Eco คือ ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม (Economic and social impact)

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มที่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันอยู่ระหว่าง 0.614 ถึง 0.747 เช่น Pos คือ การมีภาพลักษณ์ที่ดี (Positive image) กับ Per และ Eco รวมทั้ง Eco กับ Lea คือ สไตล์การนำและการมีส่วนร่วม (Leadership style and engagement) เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันอยู่ระหว่าง 0.542 ถึง 0.594 ได้แก่ Vis คือ วิสัยทัศน์และนโยบาย (Vision and policies) กับ Per, Pos และ Lea

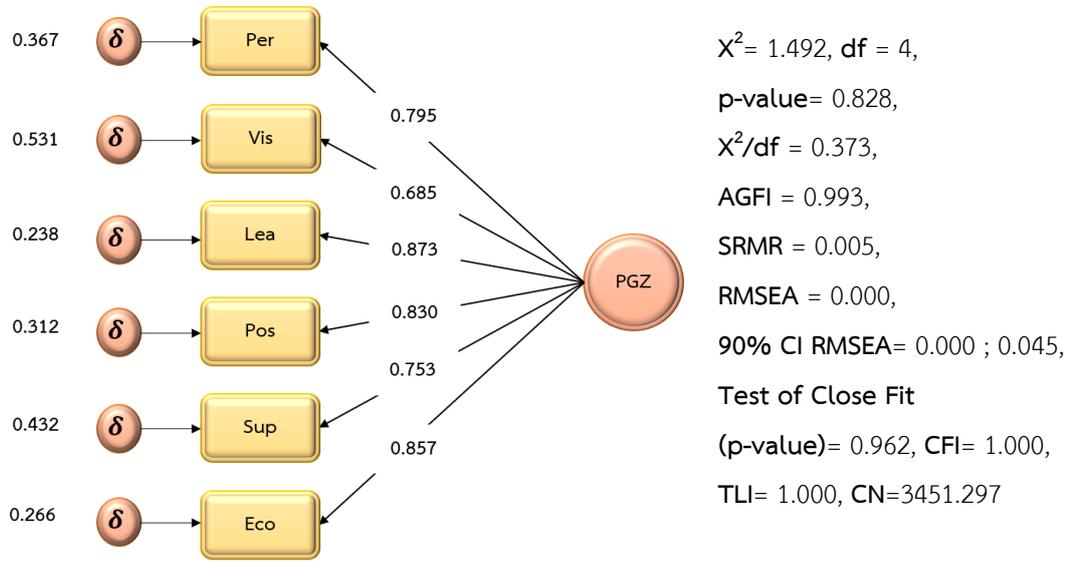
2.2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) ของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 3 และภาพที่ 2

ตารางที่ 3 ค่าสถิติองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) ของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z

องค์ประกอบ	CFA		
	λ_x	SMC	δ_{θ}
1. คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้นำ (Per)	0.795	0.633	0.367
2. วิสัยทัศน์และนโยบาย (Vis)	0.685	0.469	0.531
3. สไตล์การนำและการมีส่วนร่วม (Lea)	0.873	0.762	0.238
4. การมีภาพลักษณ์ที่ดี (Pos)	0.830	0.688	0.312
5. การสนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ (Sup)	0.753	0.568	0.432
6. ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม (Eco)	0.857	0.734	0.266

$\rho_c = 0.915, \rho_v = 0.642$

ภาพที่ 2 องค์ประกอบเชิงยืนยันของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชั่น Z หลังปรับโมเดล

จากตารางที่ 3 และภาพที่ 2 แสดงดัชนีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีการปรับโมเดลการวัดพบว่า ตัวแปรแฝงผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชั่น Z (PGZ) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 6 ตัวแปร ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (ρ_c) เท่ากับ 0.915 และมีค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (ρ_u) เท่ากับ 0.642 โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้อยู่ระหว่าง 0.685 ถึง 0.873 และองค์ประกอบเหล่านี้อธิบายร้อยละของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชั่น Z ได้ระหว่างร้อยละ 46.90 ถึง 76.20

เมื่อพิจารณาดัชนีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ค่า Chi-square มีค่าเท่ากับ 1.492 ซึ่งยังคงมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.828 และในส่วนของดัชนีตัวอื่นที่นำมาพิจารณาร่วมกับค่า Chi-square ดัชนีตัวแรกคือ ดัชนี AGFI (Adjust Goodness-of-Fit Index) มีค่าเท่ากับ 0.993 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับยอมรับได้ และค่า Standardized RMR ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยของค่าที่เหลือที่อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.005 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 0.05 ที่กำหนดไว้จึงแสดงว่า โมเดลสามารถอธิบายค่าสหสัมพันธ์ภายในด้วยค่าความคลาดเคลื่อนโดยเฉลี่ยเท่ากับ 0.005 ส่วนค่า RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) ซึ่งแสดงถึงความไม่สอดคล้องระหว่างโมเดลที่สร้างขึ้นกับความแปรปรวนของข้อมูลเชิงประจักษ์มีค่าเท่ากับ 0.000 การกระจายอย่างสม่ำเสมออยู่ระหว่าง 0.000 ถึง 0.045 ภายใต้ความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 90 และการทดสอบ Closeness of Fit มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.962 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับยอมรับได้ นอกจากนี้ ดัชนี CFI และ TLI ที่ได้ยังมีค่ามากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ 0.90 กล่าวคือมีค่าเท่ากับ 1.000 ทั้ง 2 ค่า ส่วนดัชนี CN ซึ่งพิจารณาถึงความพอเพียงของขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะทำให้โมเดลมีความกลมกลืนซึ่งมีเกณฑ์ที่ CN เท่ากับ 200 แต่จากการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้ค่า CN เท่ากับ 3451.297 จึงถือว่าจำนวนตัวอย่างมีขนาดใหญ่เพียงพอที่ทำให้โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับยอมรับได้

โดยสรุปโมเดลองค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) คุณสมบัตินิสัยส่วนบุคคลของผู้นำ (Per) 2) วิสัยทัศน์และนโยบาย (Vis) 3) สไตล์การนำและการมีส่วนร่วม (Lea) 4) การมีภาพลักษณ์ที่ดี (Pos) 5) การสนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ

(Sup) และ 6) ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม (Eco) เป็นองค์ประกอบของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z (PGZ) ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

อภิปรายผล

จากผลการศึกษเกี่ยวกับองค์ประกอบของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z ข้างต้น มีประเด็นที่ควรอภิปรายแยกตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ประเด็นลักษณะของผู้นำทางการเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z พบว่า ผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68 เมื่อพิจารณาแยกประเด็นพบว่า เยาวชนเห็นว่าการมีภาพลักษณ์ที่ดี (Pos) เป็นสิ่งสำคัญ ผู้นำต้องมีภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ ทำให้ผู้ตามเชื่อในการนำว่าสามารถนำพาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ทันทต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี

ในยุคที่เทคโนโลยีก้าวล้ำและสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คน Generation Z กำลังเติบโตขึ้นมาพร้อมกับมุมมองทางการเมืองที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนอย่างเห็นได้ชัด คนกลุ่มนี้เกิดและเติบโตในโลกที่อินเทอร์เน็ตและสมาร์ทโฟนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ทำให้การรับรู้และการประเมินภาพลักษณ์ของนักการเมืองมีมิติที่น่าสนใจ คน Gen Z มองหาความจริงใจและความโปร่งใสในตัวนักการเมือง และเบื่อหน่ายกับการพูดอ้อมค้อมหรือการหลบเลี่ยงคำถาม นักการเมืองที่กล้าพูดความจริงตรง ๆ แม้จะเป็นเรื่องที่ไม่น่าฟัง กลับได้รับความชื่นชมมากกว่า (Turner, 2015) ซึ่งอาจเป็นเพราะคนกลุ่มนี้เติบโตมาในยุคที่ข้อมูลสามารถตรวจสอบได้ง่ายผ่านการค้นหาออนไลน์ ทำให้การโกหกหรือบิดเบือนข้อมูลเป็นเรื่องที่ยากขึ้น สื่อสังคมออนไลน์เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการรับรู้ของคน Gen Z นักการเมืองที่สามารถใช้แพลตฟอร์มเหล่านี้ได้อย่างแนบเนียนและเป็นธรรมชาติ มักจะได้รับความสนใจมากกว่า การโพสต์ในช่วงเวลาที่เหมาะสม การใช้ภาษาที่เข้าถึงง่าย และการตอบโต้กับผู้ติดตามอย่างสม่ำเสมอ เป็นกลยุทธ์ที่ช่วยสร้างความรู้สึกใกล้ชิดและเข้าถึงได้ (Ohme, 2019) ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคน Gen Z ที่ใช้เวลาส่วนใหญ่ในโลกออนไลน์

ประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นหัวใจสำคัญที่คน Gen Z ให้ความสนใจ นักการเมืองที่มีจุดยืนชัดเจนในเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความเท่าเทียมทางสังคม และสิทธิมนุษยชน มักจะได้รับการสนับสนุนจากคนกลุ่มนี้ (Comer et al., 2015) คน Gen Z มักต้องการเห็นการกระทำที่เป็นรูปธรรม ไม่ใช่เพียงคำพูดสวยหรูที่ไม่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจริง นอกจากนี้ ความหลากหลายและการยอมรับความแตกต่างเป็นอีกประเด็นที่คน Gen Z ให้ความสำคัญ นักการเมืองที่แสดงออกถึงการเคารพและส่งเสริมความหลากหลายในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเชื้อชาติ เพศสภาพ หรือรสนิยมทางเพศ มักจะได้รับการมองในแง่บวก (Auxier & Anderson, 2020) นิสัยที่อ่อนโยนเห็นถึงค่านิยมของคนรุ่นใหม่ที่เกิดมาในสังคมที่เปิดกว้างมากขึ้น รวมทั้งความสามารถในการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและสังคม เป็นอีกคุณสมบัติที่คน Gen Z ชื่นชม นักการเมืองที่แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจและสามารถรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ได้ดี มักจะได้รับความไว้วางใจมากกว่า (Seemiller & Grace, 2019) เพราะพวกเขามองว่านี่คือทักษะสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่อนาคต

อย่างไรก็ตาม ต้องไม่ลืมว่าคน Gen Z ไม่ใช่กลุ่มที่มีความเป็นเอกภาพทั้งหมด ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้มุมมองของพวกเขามีความหลากหลาย การเข้าใจความซับซ้อนนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักการเมืองที่ต้องการสื่อสารกับคนรุ่นใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการทำความเข้าใจมุมมองของ

คน Gen Z ต่อภาพลักษณ์ของนักการเมือง ไม่เพียงแต่จะช่วยให้ นักการเมืองสามารถสื่อสารได้ดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็น การเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตของการเมืองที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไป ตามวิถีชีวิตและค่านิยมของคนรุ่นใหม่ อีกด้วย

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบของผู้บริหารเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z พบว่า โมเดล องค์ประกอบทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้บริหาร (Per) 2) วิสัยทัศน์และนโยบาย (Vis) 3) สไตล์การนำ และการมีส่วนร่วม (Lea) 4) การมีภาพลักษณ์ที่ดี (Pos) 5) การสนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ (Sup) และ 6) ผลกระทบ ทางเศรษฐกิจและสังคม (Eco) เป็นองค์ประกอบของผู้บริหารเมืองในมุมมองของเยาวชนเจนเนอเรชัน Z (PGZ) ที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีประเด็นที่ควรพิจารณา ได้แก่ ประเด็นคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้บริหาร เมืองนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการบริหารประเทศ ผู้นำที่มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้กับประชาชนได้ดี จากการศึกษาพบว่า ผู้นำที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูง มีความสามารถในการควบคุมตนเอง และมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มักจะประสบความสำเร็จในการบริหารงาน มากกว่า (Smith et al., 2021) นอกจากนี้ ความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญ และความมุ่งมั่นก็เป็นคุณสมบัติสำคัญ ที่ผู้นำทางการเมืองพึงมี เพราะจะช่วยให้สามารถเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนประเด็นวิสัยทัศน์และนโยบาย (Vis) พบว่า วิสัยทัศน์และนโยบายเป็นเสมือนเข็มทิศที่ชี้ทิศทางของ ประเทศ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและมีนโยบายที่ชัดเจนจะสามารถนำพาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้ ทั้งนี้ วิสัยทัศน์ที่ดีควรมีความสอดคล้องกับบริบทของประเทศและความต้องการของประชาชน การวิจัยล่าสุดชี้ให้เห็นว่า ผู้นำที่สามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง มักจะ ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนมากกว่า (Johnson & Lee, 2022) ด้านสไตล์การนำและการมีส่วนร่วม (Lea) นั้น สไตล์การนำของผู้บริหารเมืองมีผลอย่างมากต่อประสิทธิภาพในการบริหารประเทศ ผู้นำที่มีสไตล์การนำ แบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น และรับฟังเสียงของประชาชน มักจะได้รับการยอมรับมากกว่า การศึกษาของ Brown et al. (2023) พบว่า ผู้นำที่ใช้สไตล์การนำแบบประชาธิปไตยและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ประชาชน มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้ดีกว่า รวมทั้งการมีภาพลักษณ์ที่ดี (Pos) ซึ่งภาพลักษณ์ของผู้บริหารเมืองมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่การสื่อสารมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลสูง ผู้นำที่มีภาพลักษณ์ที่ดี น่าเชื่อถือ และเข้าถึงง่าย มักจะได้รับความไว้วางใจจากประชาชนมากกว่า อย่างไรก็ตาม การรักษาภาพลักษณ์ที่ดีต้องทำควบคู่ไปกับการมีผลงานที่เป็นรูปธรรม งานวิจัยล่าสุดชี้ให้เห็นว่า ผู้นำที่สามารถ สร้างความสมดุลระหว่างการรักษาภาพลักษณ์ที่ดีและการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มักจะได้รับการสนับสนุน จากประชาชนในระยะยาว (Garcia & Martinez, 2024)

นอกจากนี้ การสนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ (Sup) ยังเป็นสิ่งจำเป็นต่อความสำเร็จของผู้นำทางการเมือง การได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำทางการเมืองสามารถบริหารประเทศ ได้อย่างราบรื่น ทั้งนี้ การสร้างพันธมิตรและการประสานประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้นำ การศึกษาของ Thompson et al. (2020) พบว่า ผู้นำที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ และสามารถจัดการความขัดแย้งระหว่างกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ มักจะประสบความสำเร็จในการผลักดัน นโยบายและการปฏิรูปประเทศ ประการสุดท้าย คือ ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม (Eco) ซึ่งความสำเร็จของ ผู้นำทางการเมืองมักจะถูกวัดจากผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นภายใต้การบริหารงานของเขา ผู้นำ ที่สามารถสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ มักจะได้รับ

การยอมรับและสนับสนุนจากประชาชน การวิจัยล่าสุดชี้ให้เห็นว่า ผู้นำที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสามารถสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในระยะยาวมากกว่า (Wilson & Chang, 2023)

โดยสรุปองค์ประกอบทั้ง 6 ประการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อภาวะผู้นำทางการเมือง ผู้นำที่สามารถพัฒนาและบูรณาการองค์ประกอบเหล่านี้เข้าด้วยกันได้อย่างลงตัว มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการบริหารประเทศและได้รับการยอมรับจากประชาชนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อมูลจากการวิเคราะห์ในเบื้องต้นแสดงให้เห็นถึงประเด็นความสนใจของคน Gen Z ในมิติต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งการเมืองในรูปแบบออนไลน์หรือได้ผลกระทบจากระบบออนไลน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึง เพื่อให้เยาวชนเหล่านี้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง รอบด้านประกอบการตัดสินใจทางการเมือง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นทางการเมืองของคน Gen Z ควรทำเพิ่มเติมในลักษณะของ Causal Model เพื่อให้ได้ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ชัดเจนมีความเป็นเหตุเป็นผลสามารถนำไปเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและการตัดสินใจในการส่งเสริมประชาธิปไตยของคน Gen Z ได้

2. ผลจากการวิจัยนี้เป็นลักษณะ social lab เป็นเพียงกลุ่มตัวอย่างของคน Gen Z บางส่วน ผู้ที่สนใจศึกษาอาจทำการศึกษาในการเก็บข้อมูลในวงกว้างหรือบริบทอื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบในแต่ละพื้นที่ได้

เอกสารอ้างอิง

- Antonakis, J., & Day, D. V. (2018). *The nature of leadership*. 3rd. London: Sage Publications, Inc.
- Auxier, B., & Anderson, M. (2020). *Social media use in 2021*. Pew Research Center. Retrieved on 30 July 2024 from <https://www.pewresearch.org/internet/2021/04/07/social-media-use-in-2021/>
- Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2019). *Transformational leadership*. 2nd. Psychology Press. NY.
- Bolden, R. (2018). Distributed leadership in organizations: A review of theory and research. *International Journal of Management Reviews*, 13(3), 251-269.
- Brown, A., Davis, C., & Evans, E. (2023). Democratic leadership styles and their impact on policy implementation. *Journal of Political Leadership*, 45(2), 178-195.
- Corner, A., Roberts, O., Chiari, S., Völler, S., Mayrhuber, E. S., Mandl, S., & Monson, K. (2015). How do young people engage with climate change? The role of knowledge, values, message framing, and trusted communicators. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 6(5), 523-534.
- Dalton, R. J. (2014). *Citizen politics: public opinion and political parties in advanced industrial democracies*. CQ Press.

- Dimock, M., 2019. **Defining generations: where millennials end and generation Z begins**, Pew Research Center. United States of America.
- Garcia, R., & Martinez, L. (2024). Balancing image and performance: A study of successful political leaders. **Political Image Studies**, 12(1), 45-62.
- Johnson, M., & Lee, S. (2022). Effective communication of political vision: A key to public support. **Communication in Politics**, 33(4), 412-428.
- Kaiser, R. B. (2018). The leadership imperative: An interview with Robert Hogan. **Consulting Psychology Journal: Practice and Research**, 70(1), 1-11.
- Norris, P. (2002). **Democratic phoenix: reinventing political activism**. Cambridge University Press.
- Northouse, P. G. (2019). **Leadership: Theory and practice**. 8th. Singapore: Sage publications, Inc.
- Ohme, J. (2019). When digital natives enter the electorate: Political social media use among first-time voters and its effects on campaign participation. **Journal of Information Technology & Politics**, 16(2), 119-136.
- Pew Research Center. (2019). **Generation Z looks a lot like millennials on key social and political issues**. Retrieved on 30 July 2024 from <https://www.pewresearch.org/social-trends/2019/01/17/generation-z-looks-a-lot-like-millennials-on-key-social-and-political-issues/>
- Seemiller, C., & Grace, M. (2016). **Generation Z goes to college**. CA: John Wiley & Sons.
- Seemiller, C., & Grace, M. (2019). **Generation Z: A century in the making**. NY: Routledge.
- Schroth, H. (2019). Are you ready for Gen Z in the workplace?. **California Management Review**, 61(3), 5-18.
- Smith, J., Jones, A., & Williams, B. (2021). Emotional intelligence and political leadership: A comparative analysis. **Leadership Quarterly**, 36(3), 289-305.
- Thompson, K., Anderson, R., & Taylor, S. (2020). Building alliances: The role of interest groups in political success. **Political Alliances Review**, 28(2), 156-173.
- Turner, A. (2015). Generation Z: Technology and social interest. **The Journal of Individual Psychology**, 71(2), 103-113.
- Twenge, J. M. (2017). **iGen: Why Today's Super-Connected Kids Are Growing Up Less Rebellious, More Tolerant, Less Happy—and Completely Unprepared for Adulthood—and What That Means for the Rest of Us**. NY: Atria Books.
- Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). **Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics**. Harvard University Press.
- Wilson, E., & Chang, H. (2023). Sustainable development and political leadership: A long-term perspective. **Journal of Sustainable Politics**, 15(3), 225-242.

การศึกษาและวิเคราะห์พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562
The study and analysis of the Dispute Mediation Act B.E. 2562

วัลลภ ห่างไรสง¹ และ อธิตยา คงมี²

^{1,2}โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Wanlop Hangthaisong¹ and Athitaya Kongmee²

^{1,2}School of Law and Politics, Suan Dusit University

tanyawhit@hotmail.com

รับบทความ : 21 พฤศจิกายน 2567 แก้ไขบทความ : 19 ธันวาคม 2567 ตอรับบทความ : 20 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 การดำเนินการวิจัยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจำนวน 5 คน ได้แก่ นายทะเบียนของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน และผู้มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ) ทนายความ นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชน อาจารย์นิติศาสตร์ และผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต จำนวนกลุ่มละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมจะนำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทถือเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกหนึ่ง ซึ่งได้รับการออกแบบเพื่อบรรเทาภาระและจัดการความขัดแย้งในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะคดีแพ่งและอาญาที่ต้องใช้เวลาในการพิจารณายาวนาน และส่งเสริมการระงับข้อพิพาทผ่านการเจรจาและความสมัครใจของคู่กรณี ซึ่งช่วยสร้างความสมานฉันท์และลดความขัดแย้งในสังคม อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการใช้กฎหมายดังกล่าวควรเน้นการพัฒนากระบวนการประชาสัมพันธ์ การขยายขอบเขตการไกล่เกลี่ย การเสริมสร้างศักยภาพและจริยธรรมของผู้ไกล่เกลี่ย ตลอดจนการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยจะช่วยเพิ่มความสะดวกและการเข้าถึงของประชาชนในวงกว้าง ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้คือ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบังคับใช้ในพื้นที่ที่หลากหลาย และการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับการไกล่เกลี่ย เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม

คำสำคัญ: การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท, กระบวนการยุติธรรมทางเลือก, ความขัดแย้ง

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

² อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (Corresponding Author)

Abstract

This research aims to study and analysis under the Dispute Mediation Act B.E. 2562, as well as the strategies for effectively promoting its use. Through document research and interviews with five key stakeholders, namely: the registrar of the Public Dispute Mediation Center, the authorities overseeing the Public Dispute Mediation Center to ensure compliance with the relevant legislation (Department of Rights Protection), a lawyer, an academic expert in human rights, a law professor, and a mediator at the Public Dispute Mediation Center at the School of Law and Politics, Suan Dusit University, with one representative from each group, totaling five participants. The Act promotes dispute resolution through negotiation and voluntary agreements between parties, which fosters harmony and reduces conflicts within society. However, promoting the Act's use should focus on improving public awareness, expanding the scope of mediation, enhancing the capacity and ethics of mediators, and integrating cooperation among relevant agencies. Additionally, incorporating technology into the mediation process could increase accessibility and convenience for the public. Recommendations from this research suggest further studies on the enforcement of the Act in diverse regions and the development of digital mediation platforms to enhance efficiency and equitable access to justice.

Keyword: Mediation, Alternative Dispute Resolution, Conflicts

บทนำ

ปัจจุบัน สังคมไทยเผชิญกับปัญหาข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาจำนวนมาก ซึ่งส่งผลให้มีคดีความเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในศาลในปริมาณที่สูง ส่งผลให้การดำเนินการพิจารณาคดีใช้เวลานาน เกิดความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรม โดยข้อมูลจากศาลยุติธรรมในปี พ.ศ. 2562 ระบุว่า มีคดีแพ่งมากกว่า 1.2 ล้านคดี และคดีอาญามากกว่า 6 แสนคดี ที่ต้องเข้าสู่การพิจารณาในศาล (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2562) สถานการณ์ดังกล่าวไม่เพียงแต่สร้างภาระต่อระบบยุติธรรม แต่ยังส่งผลต่อคู่กรณีต้องเสียค่าใช้จ่าย ค่าทนาย ค่าธรรมเนียมศาล ประกอบกับการพิจารณาคดีในศาลมักจบลงด้วยการตัดสินแพ้ชนะ ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจในผลลัพธ์ของคู่ความที่เป็นฝ่ายแพ้คดี แก้ไขปัญหานี้ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 จึงได้ถูกประกาศใช้เพื่อเป็นทางเลือกในการระงับข้อพิพาทนอกศาล โดยเฉพาะข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่สูง และข้อพิพาททางอาญาบางประเภท การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทช่วยลดภาระของศาลยุติธรรมได้อย่างมาก และยังเป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีผ่านการเจรจาหรือไกล่เกลี่ย โดยที่ทั้งสองฝ่ายมีโอกาสแสดงเหตุผล ความต้องการ และสามารถหาข้อตกลงร่วมกันได้โดยไม่จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีอย่างเป็นทางการ

งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาและวิเคราะห์สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อประชาชน และแนวทางการพัฒนาที่จะช่วยให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแพร่หลายมากขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562
2. เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562
3. เพื่อจัดทำแนวทางการส่งเสริมการใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้อย่างแพร่หลาย

กรอบแนวคิด

การศึกษาครั้งนี้ศึกษาจากสาระสำคัญของ พ.ร.บ. ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 แนวคิดการบังคับใช้กฎหมาย และแนวคิดการจัดการความขัดแย้ง รวมทั้งข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับประเด็นปัญหาสำคัญและนำไปสู่การศึกษาและวิเคราะห์เพื่อจัดทำแนวทางการส่งเสริมความเข้าใจและการใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 อย่างแพร่หลาย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. สาระสำคัญของ พ.ร.บ. ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ถือกำเนิดขึ้นจากการตระหนักถึงปัญหาความที่ท่วมท้นในระบบศาลของประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์ไม่มากหรือความผิดที่สามารถยอมความได้ ปริมาณคดีที่เพิ่มมากขึ้นไม่เพียงแต่ทำให้กระบวนการยุติธรรมล่าช้า แต่ยังสร้างความเครียดและภาระให้กับคู่กรณีที่ต้องรอคอยกระบวนการทางกฎหมายที่ยืดเยื้อ ภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถช่วยลดปริมาณคดีในศาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการเจรจาและหาทางออกโดยสันติวิธี ทำให้คู่กรณีสามารถระงับข้อพิพาทได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาตัดสินในศาลพระราชบัญญัติฉบับนี้เสนอขึ้นโดยรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยมุ่งหวังให้การไกล่เกลี่ยเป็นส่วนหนึ่งของระบบยุติธรรมทางเลือกในสังคมไทย กฎหมายนี้ได้รับการพิจารณาและผ่านการรับรองจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2562 และมีบทบาทสำคัญในการลดภาระของศาล ลดข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินคดี และส่งเสริมความสามัคคีในสังคม ด้วยการให้คู่กรณีสามารถเจรจาทกลงกันได้เองผ่านผู้ไกล่เกลี่ยที่เป็นกลาง

วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีวัตถุประสงค์หลักในการเปิดทางให้คู่กรณีสามารถเจรจาทกลงกันได้เพื่อระงับข้อพิพาทโดยไม่จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาตัดสินในศาล กฎหมายนี้มุ่งเน้นการแก้ไขข้อพิพาททางแพ่งและอาญาที่มีทุนทรัพย์ไม่มากหรือเป็นความผิดลหุโทษที่ไม่ร้ายแรง เพื่อให้เกิดความยุติธรรมที่รวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย และสร้างความสมานฉันท์ในสังคม การไกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการที่คู่กรณีสามารถเจรจาทกลงกันได้โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยทำหน้าที่ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และเสนอแนวทางการยุติข้อพิพาทที่เป็นกลาง ซึ่งผลลัพธ์จากการเจรจานั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากทั้งสองฝ่าย

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีสาระสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการไกล่เกลี่ยเป็นไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมในหลายประเด็น ดังนี้

1) ประเภทข้อพิพาทที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ กฎหมายนี้กำหนดให้การไกล่เกลี่ยครอบคลุมทั้งข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 5 ล้านบาท และข้อพิพาททางอาญาที่เป็นความผิดลหุโทษหรือความผิดที่สามารถยอมความได้ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในระดับหน่วยงานของรัฐ เช่น พนักงานสอบสวน หรือในระดับชุมชนผ่านศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ซึ่งเปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถแก้ไขข้อพิพาทได้โดยไม่ต้องเข้าสู่ศาล

2) กระบวนการไกล่เกลี่ย กระบวนการนี้เริ่มต้นเมื่อคู่กรณีตกลงที่จะใช้การไกล่เกลี่ยในการแก้ไขข้อพิพาท โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่เป็นผู้กลางในการเจรจา ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง และจะต้องเสนอแนะแนวทางการยุติข้อพิพาทโดยไม่บังคับหรือชี้นำคู่กรณี ข้อตกลงที่เกิดจากการไกล่เกลี่ยจะต้องบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและลงนามโดยคู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ย

3) ผลของข้อตกลง ข้อตกลงที่เกิดขึ้นจากการไกล่เกลี่ยจะมีสภาพบังคับตามกฎหมาย ซึ่งหมายความว่า คู่กรณีจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงนั้น หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตาม ข้อตกลงสามารถนำไปใช้ในการบังคับคดีได้โดยไม่ต้องฟ้องร้องใหม่ นอกจากนี้ ข้อตกลงที่เกิดจากการไกล่เกลี่ยยังสามารถช่วยให้คดีระงับได้ทันที ลดความจำเป็นในการเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีที่ใช้เวลานาน

4) บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้กระบวนการเจรจาเป็นไปอย่างราบรื่นและเป็นธรรม โดยต้องผ่านการอบรมและได้รับการขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องรักษาความเป็นกลางและปฏิบัติตามจริยธรรมของวิชาชีพ ทั้งนี้ ผู้ไกล่เกลี่ยจะได้รับการคุ้มครองจากการถูกฟ้องร้องในกรณีที่ปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต

5) บทลงโทษ กฎหมายนี้กำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับผู้ไกล่เกลี่ยหรือบุคคลใดก็ตามที่กระทำการทุจริต เช่น การเรียกรับสินบน หรือการหลอกลวงคู่กรณีในการเจรจา โดยมีโทษทั้งจำคุกและปรับ นอกจากนี้ ยังมีการคุ้มครองผู้ไกล่เกลี่ยที่ปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริตไม่ต้องรับผิดทางแพ่งและอาญา

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการลดปริมาณคดีในศาล แต่ยังช่วยให้การระงับข้อพิพาทในสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรมต่อคู่กรณี นอกจากนี้ กฎหมายฉบับนี้ยังสะท้อนถึงความพยายามในการสร้างสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ลดความขัดแย้ง และสร้างวัฒนธรรมอย่างทั่วถึง (โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 2566)

2. แนวคิดการบังคับใช้กฎหมาย

การบังคับใช้กฎหมายเริ่มต้นจากการสร้างกฎระเบียบที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย กฎระเบียบที่ดีควรสื่อสารอย่างชัดเจนในแง่ของเนื้อหาและการปฏิบัติจริง เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าใจและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง การสร้างกฎระเบียบที่ชัดเจนจึงเป็นการวางรากฐานให้กับ การบังคับใช้กฎหมายในทุกมิติของสังคม เช่น การออกกฎหมายเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติในสังคม การจัดทำกฎระเบียบที่ส่งเสริมความเท่าเทียมในด้านสิทธิความเสมอภาค ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ เชื้อชาติ หรือศาสนา ล้วนเป็นตัวอย่างของการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการสร้างความยุติธรรมในระดับพื้นฐาน

การป้องกันและการลงโทษการละเมิดกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายมีเป้าหมายหลักในการป้องกันการฝ่าฝืนและลงโทษผู้กระทำความผิด การป้องกันการละเมิดกฎหมายจำเป็นต้องอาศัยมาตรการที่หลากหลาย เช่น การเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมาย การสร้างความตระหนักถึงสิทธิต่าง ๆ ของบุคคล รวมถึงการลงโทษเมื่อมีการกระทำความผิด มาตรการลงโทษนี้จะต้องสอดคล้องกับความรุนแรงของการกระทำผิด โดยคำนึงถึงสิทธิ

มนุษย์ชนในการบังคับใช้กฎหมาย การใช้วิธีการบังคับที่ไม่เกินกว่าเหตุเป็นสิ่งสำคัญ เช่น การลงโทษผู้กระทำการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้เป็นการล่วงละเมิดสิทธิพื้นฐานของบุคคลอื่น

การบังคับใช้กฎหมายในลักษณะทั่วถึง กฎหมายมีบทบาทในการคุ้มครองทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน การบังคับใช้กฎหมายในลักษณะทั่วถึงนี้หมายความว่าทุกคนควรได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมโดยไม่ลำเอียง ไม่ว่าจะเป็นการบังคับใช้ในระดับรัฐหรือเอกชน กฎหมายควรครอบคลุมทุกด้านของสังคม เช่น การคุ้มครองสิทธิของแรงงาน การห้ามเลือกปฏิบัติในที่ทำงาน และการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของบุคคล การบังคับใช้กฎหมายจึงเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่า สิทธิต่าง ๆ ของพวกเขาจะได้รับการคุ้มครองและได้รับการเคารพจากทั้งรัฐและเอกชน

การคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน การบังคับใช้กฎหมายต้องสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งเน้นไปที่การคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของบุคคล การปฏิบัติตามกฎหมายไม่ควรเป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น แต่ควรมุ่งเน้นการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิที่เท่าเทียม เช่น การคุ้มครองสิทธิของผู้พิการ ผู้หญิง หรือเด็ก กฎหมายควรมีมาตรการที่ชัดเจนในการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มที่อาจมีความเสี่ยงในการถูกเลือกปฏิบัติ การคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายมีความเป็นธรรมและได้รับการยอมรับจากประชาชนในวงกว้าง

การบังคับใช้ผ่านหลายมิติของอำนาจรัฐ การบังคับใช้กฎหมายสามารถดำเนินการผ่านหลากหลายมิติของอำนาจรัฐ ไม่ว่าจะเป็นอำนาจนิติบัญญัติในการตรากฎหมาย อำนาจบริหารในการบังคับใช้กฎหมาย หรืออำนาจตุลาการในการตัดสินคดี ความสมดุลของการใช้อำนาจเหล่านี้มีความสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นในการบังคับใช้กฎหมาย อำนาจของรัฐควรมีการใช้ที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิของประชาชนและการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมจากเอกชน เช่น การกำหนดมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิของประชาชนในด้านต่าง ๆ ที่ควรมีการคุ้มครองอย่างเป็นธรรม การบังคับใช้ผ่านหลายมิติจึงเป็นการสร้างระบบกฎหมายที่ครอบคลุมและมีความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น (อัจฉิมา แก้วขุนทอง, 2567)

โดยสรุป การบังคับใช้กฎหมายเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสังคมที่เป็นระเบียบและมีความยุติธรรม กระบวนการนี้ไม่ได้มีเพียงแค่การบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎระเบียบ แต่ยังเป็นการส่งเสริมความเสมอภาคและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในทุกระดับของสังคม

3. แนวคิดการจัดการความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง หมายถึงสถานการณ์ที่มีบุคคลหรือกลุ่มที่มีจุดยืนหรือเป้าหมายที่ไม่สอดคล้องกัน การเกิดความขัดแย้งต้องมียุติประจบ 3 ประการ ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มสองฝ่ายขึ้นไป และเป้าหมายที่เข้ากันไม่ได้ รวมทั้งการพยายามเอาชนะกัน

ประเภทของความขัดแย้ง ความขัดแย้งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่

ความขัดแย้งภายใน (Internal Conflict) เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคล มักเป็นความขัดแย้งที่เกิดจากความรู้สึกที่ซับซ้อน เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง หรือการต้องตัดสินใจในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งของค่านิยมและความเชื่อ ซึ่งอาจนำไปสู่ความรู้สึกไม่พอใจและความเครียด ความขัดแย้งภายในนี้สามารถเกิดขึ้นได้ในระดับครอบครัว องค์กร หรือชุมชน โดยมีผลต่อการกระทำและทัศนคติของบุคคลในระยะยาว

ความขัดแย้งภายนอก (External Conflict) เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ สาเหตุอาจมาจากความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ภาษา เชื้อชาติ ความเชื่อทางศาสนา หรือการแย่งชิงทรัพยากร เช่น

ที่ดิน น้ำ หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ความขัดแย้งภายนอกมักเกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบความแตกต่างและการแยกตัวระหว่างกลุ่ม ซึ่งอาจนำไปสู่ความรุนแรงหากไม่มีการเจรจาหรือการไกล่เกลี่ยที่เหมาะสม

แนวคิดการจัดการความขัดแย้ง มีหลายวิธีที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบเพื่อช่วยให้ความขัดแย้งถูกแก้ไขอย่างสร้างสรรค์และไม่ใช้ความรุนแรง แนวคิดการจัดการความขัดแย้งสามารถแบ่งออกเป็น 3 แนวทางหลัก

1) การแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict Resolution) มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างทันทีและตรงจุด โดยใช้วิธีการ เช่น การเจรจา การประนีประนอม และการไกล่เกลี่ย จุดประสงค์หลักคือการลดความตึงเครียดและทำให้คู่กรณีสามารถหาข้อตกลงร่วมกันได้ ความขัดแย้งที่สามารถแก้ไขได้ด้วยแนวทางนี้มักเป็นความขัดแย้งระยะสั้นที่ไม่มีความซับซ้อนมากนัก

2) การบริหารความขัดแย้ง (Conflict Management) เน้นการบริหารและจัดการความแตกต่างอย่างเป็นบวก โดยไม่มองว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ต้องกำจัด แต่กลับมองว่ามันเป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนา การบริหารความขัดแย้งมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเจรจา การเปิดกว้างให้กับความคิดเห็นที่หลากหลาย และการสร้างความเข้าใจร่วมกันเพื่อให้การทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง (Conflict Transformation) เป็นแนวทางที่เน้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและวัฒนธรรมของสังคมในระยะยาว การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งนี้มองว่าความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคม ซึ่งต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลทั่วไป องค์กร หรือภาครัฐ การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจึงมุ่งเน้นการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและมีความเป็นธรรม ซึ่งไม่ใช่แค่การลดความตึงเครียดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างสันติภาพที่แท้จริงและการสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ใหม่ที่ดีกว่าเดิม (สถาบันพระปกเกล้า, 2566)

โดยสรุป ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ด้วยการจัดการที่ถูกต้อง ความขัดแย้งสามารถกลายเป็นพลังบวกที่สร้างสรรค์และพัฒนาสังคม การจัดการความขัดแย้งจึงเป็นทักษะที่สำคัญที่ไม่เพียงแต่ช่วยลดความรุนแรง แต่ยังส่งเสริมสันติภาพที่ยั่งยืนและสร้างสังคมที่เป็นธรรมและสมานฉันท์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมุ่งเน้นการวิจัยเชิงเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยมีขั้นตอนโดยสรุป ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป้าหมายเอกสารในการศึกษาครั้งนี้คือ พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาคือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนายทะเบียนของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนและผู้มีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ กรมคุ้มครองสิทธิฯ ทนายความ (ผู้ได้รับผลกระทบ) นักวิชาการทางด้านนิติศาสตร์เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชน อาจารย์ด้านนิติศาสตร์ และผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต จำนวนกลุ่มละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย ประเด็นสภาพและปัญหาการใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

และแนวทางการส่งเสริมการใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 อย่างมีประสิทธิภาพ โดย
โดยแบบสอบถามได้รับการปรับแก้ไขตามความเห็นและคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล จากการเก็บรวบรวมจะนำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)
เพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยตามที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลคณะผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ผลการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาท พ.ศ. 2562 จัดทำขึ้นเพื่อลดปริมาณคดีทางแพ่งและอาญาชั้นสู่ศาล ลดขั้นตอนการพิจารณาในศาล ระบบ
ไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัตินี้ จึงถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นช่องทางใหม่ในการระงับข้อพิพาท โดยเน้นการแก้ไขปัญหา
ผ่านการเจรจาและความสมัครใจของคู่กรณี โดยมุ่งหวังให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นลดลง และเกิดผลลัพธ์ที่สมานฉันท์
ทั้งกับคู่กรณีและในสังคม

การพัฒนาพระราชบัญญัตินี้มีต้นกำเนิดจากการที่ภาครัฐเล็งเห็นว่า กระบวนการพิจารณาในศาล
มักมีความซับซ้อนและยืดเยื้อ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งด้านเวลาและค่าใช้จ่าย พระราชบัญญัตินี้
จึงถูกออกแบบมาให้ครอบคลุมการไกล่เกลี่ยในหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับของข้อพิพาททางแพ่งที่มีมูลค่าต่ำ
(เช่น ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับหนี้สินหรือการเรียกร้องค่าสินไหม) หรือข้อพิพาททางอาญาที่ไม่รุนแรง (เช่น คดีความ
เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว หรือการทะเลาะวิวาท) กฎหมายนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 หมวด ซึ่งพอสรุปดังนี้
หมวดทั่วไป (มาตรา 1 - 8) ครอบคลุมนิยามและหลักการทั่วไปเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ย เช่น ความหมายของ “การไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาท” และข้อกำหนดเบื้องต้นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยที่ต้องเป็นไปตามกฎหมายและหลักการที่กำหนด
หมวด 1 ผู้ไกล่เกลี่ย (มาตรา 9 - 19) กล่าวถึงคุณสมบัติ การแต่งตั้ง และบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ย รวมถึงกระบวนการ
ขึ้นทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ย การออกใบรับรอง การปฏิบัติหน้าที่ และจริยธรรมในการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
หมวด 2 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง (มาตรา 20 - 34) แบ่งออกเป็น 2 ส่วนย่อย ส่วนที่ 1 กระบวนการไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาททางแพ่ง (มาตรา 20 - 31) กล่าวถึงกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง เช่น การเริ่มต้นไกล่เกลี่ย
การยุติการไกล่เกลี่ย และการจัดทำข้อตกลง ส่วนที่ 2 การบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาท (มาตรา 32 - 34)
กำหนดเงื่อนไขในการบังคับใช้ข้อตกลงที่ได้จากการไกล่เกลี่ย หมวด 3 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา (มาตรา 35 - 38)
เน้นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาที่เกิดขึ้นในชั้นการสอบสวน และกำหนดข้อจำกัดในการไกล่เกลี่ย เช่น ต้องเป็น
ความสมัครใจของผู้ต้องหาและผู้เสียหาย และไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม หมวด 4 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
ทางอาญาในชั้นสอบสวน (มาตรา 39 - 67) แบ่งออกเป็น 5 ส่วนย่อย ได้แก่ ส่วนที่ 1 บททั่วไป (มาตรา 39 - 47)
กล่าวถึงหลักการทั่วไปและเงื่อนไขการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน ส่วนที่ 2 ผู้ไกล่เกลี่ย (มาตรา 48 - 49) ระบุ
การคัดเลือกและการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความชำนาญในคดีอาญา ส่วนที่ 3 กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
ทางอาญาในชั้นการสอบสวน (มาตรา 50 - 57) กำหนดขั้นตอนการไกล่เกลี่ย การทำข้อตกลง และการประเมินผล
การไกล่เกลี่ย ส่วนที่ 4 การยุติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน (มาตรา 58 - 63) กล่าวถึง
การสิ้นสุดกระบวนการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน ส่วนที่ 5 ผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน
(มาตรา 64 - 67) ระบุผลที่เกิดขึ้นจากการไกล่เกลี่ยในชั้นการสอบสวนและการบังคับใช้ข้อตกลง หมวด 5 การไกล่เกลี่ย
ข้อพิพาทภาคประชาชน (มาตรา 68 - 70) เน้นการไกล่เกลี่ยที่ดำเนินการโดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี และหมวด 6 บทกำหนดโทษ (มาตรา 71 - 72) กำหนดบทลงโทษสำหรับการกระทำที่ขัดต่อกฎหมาย เช่น การบีบบังคับ การหลอกลวง หรือ การกระทำใด ๆ ที่ไม่สุจริตในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

2. การบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 นี้ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลการไกล่เกลี่ยและการกำกับดูแลผู้ไกล่เกลี่ย รวมถึง การประสานงานกับศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน การบังคับใช้กฎหมายนี้ได้เริ่มต้นด้วยการจัดอบรมและ ขึ้นทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติงาน และมีการกำหนดแนวทางการไกล่เกลี่ยที่สอดคล้อง กับบทบัญญัติของกฎหมาย

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เน้นการปฏิบัติจริงมีลักษณะ ดังนี้

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง กระบวนการนี้สามารถดำเนินการในหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ศูนย์ไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทภาคประชาชน โดยการไกล่เกลี่ยจะมุ่งเน้นที่การเจรจาระหว่างคู่กรณีด้วยความสมัครใจ เมื่อเกิดข้อตกลง ข้อตกลงนั้นสามารถนำไปใช้บังคับในทางกฎหมายได้ เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับทรัพย์สินและการเรียกร้อง ค่าชดเชยที่มีมูลค่าไม่เกินห้าล้านบาท เป็นต้น

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา กระบวนการนี้มุ่งเน้นที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นสอบสวน โดยการ ไกล่เกลี่ยจะเกิดขึ้นเมื่อผู้ต้องหาและผู้เสียหายมีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาททางอาญา ที่สามารถไกล่เกลี่ยได้มักเป็นข้อพิพาทที่มีลักษณะความผิดไม่รุนแรง เช่น การทำร้ายร่างกายเบื้องต้น หรือ การทะเลาะวิวาทเล็กน้อย

การควบคุมมาตรฐานผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยที่ปฏิบัติหน้าที่ต้องผ่านการอบรมและการขึ้นทะเบียน ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด โดยการอบรมนี้จะครอบคลุมทั้งด้านความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและการเจรจา นอกจากนี้ ยังต้องปฏิบัติตามหลักจริยธรรมและข้อกำหนดต่าง ๆ เช่น การรักษาความเป็นกลาง ความเป็นอิสระ และความโปร่งใส ในการปฏิบัติหน้าที่

ความท้าทายในการบังคับใช้พระราชบัญญัติฯ พบว่า การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน แม้ว่าจะ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน แต่บางครั้งก็ยังพบปัญหาด้านการสื่อสารและการประสานงานระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ระหว่างกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกับศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ส่งผลให้ การดำเนินการบางกรณีเกิดความล่าช้าและไม่ราบรื่น

นอกจากนี้ ในประเด็นการจัดการความหลากหลายของคดี พระราชบัญญัตินี้ถูกบังคับใช้กับคดีความ ที่หลากหลาย เช่น คดีทางแพ่งที่มีมูลค่าสูงหรือคดีอาญาที่มีความซับซ้อนในเนื้อหาของข้อพิพาท ทำให้การไกล่เกลี่ย ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการและแนวทางการแก้ไขปัญหาตามลักษณะของคดี ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินการที่ต้องใช้ ความยืดหยุ่นและความสามารถในการประเมินสถานการณ์ที่ดีขึ้น

3. แนวทางการส่งเสริมการใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ผลการศึกษา พบว่า

3.1 สร้างความเข้าใจและการประชาสัมพันธ์ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทต้องเริ่มต้นด้วยการสื่อสารข้อมูลให้ชัดเจนและเข้าใจง่ายที่สุด การสื่อสารในรูปแบบนี้จะต้องครอบคลุม ทั้งภาคประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐ การประชาสัมพันธ์ควรเป็นไปในลักษณะการณรงค์เพื่อให้ประชาชนทราบ ถึงสิทธิและขั้นตอนที่สามารถเข้าถึงได้ ซึ่งอาจจัดทำเป็นคู่มือการใช้งานหรือการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการเรียนรู้ ร่วมกัน อีกทั้งควรเพิ่มการเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางสื่อสังคมและเว็บไซต์ที่เข้าถึงง่าย การประชาสัมพันธ์นี้

จะช่วยให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยมากขึ้น และสามารถใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การจัดทำบัญชีรายชื่อศูนย์ไกล่เกลี่ยที่มีข้อมูลติดต่อที่ชัดเจนและการเผยแพร่ผ่านช่องทางที่หลากหลาย จะช่วยให้การเข้าถึงบริการเป็นไปอย่างรวดเร็วและสะดวก

3.2 ขยายขอบเขตการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยการขยายขอบเขตการไกล่เกลี่ยเป็นการตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบัน โดยมีความพยายามที่จะเพิ่มขอบเขตของคดีที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ เช่น การเพิ่มคดีทางปกครองที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจของรัฐ ซึ่งมักเป็นคดีที่มีผลกระทบต่อสิทธิของประชาชน การเพิ่มคดีในลักษณะนี้จะช่วยให้ประชาชนสามารถเจรจาเพื่อขอความเป็นธรรมได้ในกระบวนการที่ยืดหยุ่นและไม่เป็นทางการ การขยายทุนทรัพย์ของคดีแพ่งจาก 500,000 บาทเป็นอย่างน้อย 1,000,000 บาทก็เป็นแนวทางที่ควรพิจารณา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและต้นทุนการดำเนินคดีที่สูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายเช่นนี้จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและลดภาระของศาลได้อย่างมีนัยสำคัญ

3.3 พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้ปฏิบัติงาน ในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ไกล่เกลี่ย ควรมีการเน้นการฝึกอบรมที่เจาะจงในด้านนี้โดยเฉพาะ การอบรมควรครอบคลุมถึงการทำงานอย่างมีความเป็นกลาง การตัดสินใจที่มีจริยธรรม และการปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส การอบรมเชิงปฏิบัติการที่มีกรณีศึกษาที่เน้นการใช้จริยธรรมจะช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงานและเพิ่มความเชื่อมั่นต่อระบบไกล่เกลี่ย นอกจากนี้ ควรมีการบรรยายละเอียดเกี่ยวกับจริยธรรมและมาตรฐานการทำงานของผู้ไกล่เกลี่ยให้ชัดเจนในพระราชบัญญัติ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งระบบ การกำหนดและปรับปรุงข้อกำหนดในด้านนี้จะเป็เครื่องมือที่สำคัญในการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความยุติธรรมในการทำงาน

3.4 การบูรณาการและเพิ่มพันธมิตรในการทำงาน การทำงานในรูปแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานรัฐถือเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างมีประสิทธิภาพ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน จะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลและทรัพยากรที่จำเป็นในการแก้ไขข้อพิพาทอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การสร้างเครือข่ายพันธมิตรที่แน่นแฟ้นระหว่างกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานรัฐอื่น ๆ จะช่วยให้กระบวนการไกล่เกลี่ยดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ การจัดตั้งกลไกการประสานงานและการติดตามผลในลักษณะนี้ จะช่วยลดความซับซ้อนของการแก้ไขปัญหาและสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืน นอกจากนี้ การจัดประชุมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นประจำจะช่วยให้สามารถวางแผนและปรับปรุงการทำงานร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง

3.5 ส่งเสริมกระบวนการไกล่เกลี่ยทางเลือก (Alternative Dispute Resolution: ADR) ควรครอบคลุมการไกล่เกลี่ยทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาที่ไม่รุนแรง ซึ่งจะช่วยลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลได้มากขึ้น กระบวนการไกล่เกลี่ยนี้ไม่เพียงแต่จะช่วยลดภาระของศาล แต่ยังเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของคู่กรณี การส่งเสริมให้มีการไกล่เกลี่ยผ่านระบบออนไลน์ก็เป็นอีกทางเลือกที่สามารถลดข้อจำกัดด้านสถานที่และเวลา ทำให้คู่กรณีสามารถเข้าถึงกระบวนการไกล่เกลี่ยได้สะดวกขึ้น นอกจากนี้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนกระบวนการไกล่เกลี่ย จะช่วยให้การแก้ไขปัญหาเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.6 การรับฟังความคิดเห็นและพัฒนากฎหมายอย่างต่อเนื่อง การรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียเป็นขั้นตอนสำคัญในการปรับปรุงพระราชบัญญัติให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ควรจัดการประชุมรับฟังความคิดเห็นอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายให้มีความยืดหยุ่นและตรงตามความต้องการที่แท้จริง การรับฟังความคิดเห็นที่ครบถ้วนและเป็นกลางนี้จะช่วยให้การพัฒนากฎหมายเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

อภิปราย

จากผลการศึกษาที่มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การบังคับใช้พระราชบัญญัติ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 และ 2) การส่งเสริมการใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

การบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีการออกแบบกระบวนการที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดที่สำคัญคือ กระบวนการไกล่เกลี่ย กฎหมายกำหนดให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถดำเนินการได้ทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญา บางประเภท โดยเฉพาะคดีที่มีทุนทรัพย์ต่ำหรือความผิดที่ไม่ร้ายแรง กระบวนการไกล่เกลี่ยจะเริ่มต้นจากการที่คู่กรณียื่นคำร้องเพื่อขอการไกล่เกลี่ย จากนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบจะดำเนินการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยและจัดให้มีการเจรจาระหว่างคู่กรณีเพื่อบรรลุข้อตกลง ซึ่งข้อตกลงนี้จะถือเป็นเอกสารที่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย ทำให้กระบวนการไกล่เกลี่ยมีลักษณะของความสมัครใจและมุ่งเน้นไปที่การประนีประนอม สอดคล้องกับ ประจวบ ทองแสง (2565) ที่สรุปว่า การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทที่มุ่งเน้นการพูดคุยและหาข้อยุติร่วมกันโดยไม่ต้องเข้าสู่การพิจารณาตัดสินคดี มีข้อดีในด้านความรวดเร็วและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบสังคมและเศรษฐกิจ แม้จะมีกฎหมายรองรับ เช่น พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 แต่ยังคงมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติที่ต้องปรับปรุงเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและครอบคลุมปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริง (ประจวบ ทองแสง, 2565)

สำหรับการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 จะได้รับการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งมีการจัดทำรายงานประเมินผลสัมฤทธิ์ของการบังคับใช้กฎหมายในช่วงที่กำหนด การประเมินนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ปัญหาที่พบเจอในการปฏิบัติงาน และความพึงพอใจของผู้ที่เข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ย ผลจากการประเมินยังช่วยให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น การเพิ่มขึ้นตอนการประเมินความต้องการของประชาชนที่เกี่ยวข้อง และการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้การประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นไปอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ซึ่ง ณฑล อินทวิสัย (2565) ได้อธิบายว่า การไกล่เกลี่ยที่มีประสิทธิภาพมีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ปัจจัยด้านคู่ความนั้นรวมถึงความพร้อมในการเข้าร่วมประชุมไกล่เกลี่ย การจัดเตรียมข้อเสนอและการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน ซึ่งหากคู่ความสามารถเข้าร่วมกระบวนการด้วยตนเองจะเพิ่มโอกาสในการสำเร็จมากกว่าการส่งตัวแทน ส่วนปัจจัยด้านผู้ไกล่เกลี่ยนั้น ความชำนาญ ประสบการณ์ และทักษะการเจรจาเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและการมีทักษะทางจิตวิทยาที่ดี เพื่อให้คู่ความรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจในกระบวนการ นอกจากนี้ การกำหนดขั้นตอนการไกล่เกลี่ยที่ชัดเจน การจัดการเวลาที่เหมาะสม และการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิและประโยชน์ที่คู่ความจะได้รับจะช่วยให้ประสิทธิภาพของการไกล่เกลี่ย ปัจจัยด้านบุคคลภายนอก เช่น ทัศนคติหรือความเชื่อที่มีส่วนร่วมในกระบวนการก็มีผลต่อความสำเร็จของการไกล่เกลี่ย หากบุคคลเหล่านี้ให้ความร่วมมือและเข้าใจถึงประโยชน์ของการไกล่เกลี่ย จะส่งผลดีต่อ

ความสำเร็จของกระบวนการ ดังนั้นในการประเมินผลควรพิจารณาในรายละเอียดขององค์ประกอบแห่งความสำเร็จนี้ด้วย (ณพดล อินทวิสัย, 2565)

ทั้งนี้ แม้ว่าการบังคับใช้กฎหมายนี้จะมีผลเป็นที่น่าพอใจในบางพื้นที่ แต่ก็ยังมีปัญหาบางประการ เช่น การขาดแคลนผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความรู้ความชำนาญเพียงพอ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ทำให้การดำเนินการไกล่เกลี่ยไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินการยังมีความไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถครอบคลุมพื้นที่ได้ทั่วถึง อีกทั้งยังมีการขาดการประชาสัมพันธ์ที่เพียงพอ ทำให้ประชาชนบางกลุ่มยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและขั้นตอนในการเข้าถึงการไกล่เกลี่ย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัจจิมา แก้วขุนทอง (2562) และ รวิช สุระไตรวิช ประมวลเลิศ อัจฉริย ปัญญากุล และพระสิทธินิติธาดา (2565) โดยสรุปได้ว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งในประเทศไทยก่อนการฟ้องคดียังประสบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ ประการแรกคือข้อจำกัดทางกฎหมายที่ยังไม่ชัดเจน โดยพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กำหนดข้อบังคับและระเบียบเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ย แต่ยังคงขาดการบังคับใช้และการปฏิบัติที่ครอบคลุมทุกกรณี รวมถึงการขาดกฎหมายที่ระบุคุณสมบัติและมาตรฐานของผู้ไกล่เกลี่ยอย่างชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาคุณภาพของผู้ไกล่เกลี่ยที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ การขาดการประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจประโยชน์ของกระบวนการนี้และเลือกที่จะดำเนินคดีในศาลแทน การสนับสนุนด้านงบประมาณจากภาครัฐยังไม่เพียงพอ ทำให้ขาดบุคลากรที่มีทักษะและความเชี่ยวชาญในด้านการไกล่เกลี่ย รวมถึงสถานที่สำหรับการดำเนินการที่ไม่เพียงพอ ส่งผลให้การดำเนินการล่าช้าและไม่ต่อเนื่อง ปัญหาเหล่านี้จึงต้องอาศัยการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การเพิ่มงบประมาณสนับสนุน การพัฒนาทักษะของผู้ไกล่เกลี่ย และการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยมากขึ้น เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม ลดปริมาณคดีในศาล และเสริมสร้างสังคมให้มีความสามัคคีมากยิ่งขึ้น (รวิช สุระไตรวิช ประมวลเลิศ อัจฉริย ปัญญากุล และพระสิทธินิติธาดา, 2565)

การส่งเสริมการใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในประเด็นนี้เป็นการสร้างความเข้าใจและกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการใช้กฎหมายนี้ โดยมีการดำเนินการในหลายรูปแบบเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ การพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ย มีการจัดอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ยในด้านการจัดการข้อพิพาทและการใช้จิตวิทยาในการไกล่เกลี่ย ซึ่งรวมถึงการฝึกอบรมในรูปแบบเชิงปฏิบัติที่ใช้กรณีศึกษาจริงในการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาเครือข่ายผู้ไกล่เกลี่ยระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นการสร้างกลุ่มผู้ไกล่เกลี่ยที่มีความรู้และความเข้าใจในชุมชนของตนเอง ทำให้กระบวนการไกล่เกลี่ยมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบททางสังคมในแต่ละพื้นที่ ผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการพัฒนาจะมีบทบาทสำคัญในการช่วยแก้ไขข้อพิพาทในระดับชุมชน ลดความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ในสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ สุระทิน ชัยทองคำ (2565) ซึ่งสรุปได้ว่า ปัญหาของผู้ไกล่เกลี่ยในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา และแนวทางการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยนี้มีความสำคัญต่อการสร้างความยุติธรรมและความเสมอภาคในสังคมอย่างยิ่ง แม้จะมีพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ที่มีผลใช้บังคับแล้ว แต่ในทางปฏิบัติยังคงพบปัญหาหลายประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความเชื่อถือในกระบวนการนี้ หนึ่งในปัญหาหลักคือ คุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ย ที่กำหนดไว้อย่างไม่ชัดเจน พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้ระบุอายุขั้นต่ำหรือระดับการศึกษาของผู้ไกล่เกลี่ย ทำให้บางกรณีผู้ที่ไม่มีความรู้เพียงพอได้เข้ามาปฏิบัติงานในตำแหน่งนี้ ความไม่ชัดเจนดังกล่าวส่งผลให้ผู้ที่ทำหน้าที่นี้อาจไม่เข้าใจปัญหาที่ซับซ้อน

อย่างลึกซึ้ง และขาดความสามารถในการสร้างความไว้วางใจให้กับคู่กรณี การขาดความเป็นกลางและความเป็นมืออาชีพของผู้ไกล่เกลี่ยยังส่งผลให้การเจรจายุติข้อพิพาทไม่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้ ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ การเปิดเผยข้อมูล ซึ่งอาจเกิดจากความไม่รู้หรือความประมาทของผู้ไกล่เกลี่ย การที่ผู้ไกล่เกลี่ยเปิดเผยข้อมูลของคู่กรณีอาจทำให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อคู่กรณีและกระบวนการยุติธรรม สถานการณ์ดังกล่าวบ่งบอกถึงความจำเป็นในการกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนและรุนแรงเพียงพอเพื่อป้องปรามพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและรักษาความเป็นธรรมให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ การตรวจสอบดุลพินิจของผู้ไกล่เกลี่ย เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ควรได้รับการพิจารณา ปัจจุบันยังขาดกลไกในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของผู้ไกล่เกลี่ยอย่างมีประสิทธิภาพ การไม่มีระบบตรวจสอบที่ชัดเจนนี้อาจทำให้ผู้ไกล่เกลี่ยใช้อำนาจโดยไม่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อคู่กรณีทั้งสองฝ่าย รวมทั้งการพัฒนาผู้ไกล่เกลี่ยเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหเหล่านี้ เริ่มจากการปรับปรุงคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ย โดยเสนอให้กำหนดอายุขั้นต่ำของผู้ไกล่เกลี่ยที่ 30 ปี และต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป เพื่อให้ผู้ไกล่เกลี่ยมีวุฒิภาวะและความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน การกำหนดวาระในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยเป็นเวลา 3 ปี จะช่วยให้ผู้ไกล่เกลี่ยมีเวลาปรับตัวและพัฒนาทักษะในขณะเดียวกันก็ช่วยลดปัญหาการผูกขาดในตำแหน่ง และข้อเสนอในการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ไกล่เกลี่ยที่เปิดเผยข้อมูลของคู่กรณีอย่างมิชอบและการเพิ่มการอบรมและการประเมินผลการทำงานอย่างต่อเนื่อง ยังเป็นการป้องกันการละเมิดความเชื่อมั่นในกระบวนการไกล่เกลี่ย การฝึกอบรมดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างทักษะการไกล่เกลี่ยมีความเป็นมืออาชีพและส่งเสริมความเป็นกลาง ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีความน่าเชื่อถือและประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น (สุระทิน ชัยทองคำ, 2565)

การนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการใช้กฎหมาย โดยการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการไกล่เกลี่ย เช่น การใช้แอปพลิเคชันเพื่อยื่นคำร้องขอการไกล่เกลี่ยและการติดตามสถานะของการดำเนินการ เทคโนโลยีเหล่านี้ช่วยลดข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการ ทำให้คู่กรณีสามารถเจรจาผ่านระบบออนไลน์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว นอกจากนี้ เทคโนโลยียังมีส่วนช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลการไกล่เกลี่ย ทำให้การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลให้การพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยเป็นไปในทิศทางที่ทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ ปรางค์รัตน์ แยกเพ็ง (2566) ที่สรุปว่า การใช้เทคโนโลยีในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในยุคปัจจุบันมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาระบบการยุติธรรมทางเลือก เทคโนโลยีไม่ได้เพียงแค่เข้ามาเสริมสร้างความสะดวกสบายให้แก่คู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ย แต่ยังช่วยลดอุปสรรคทางกายภาพและเชิงการจัดการ ซึ่งในอดีตเป็นอุปสรรคที่ทำให้การไกล่เกลี่ยมีข้อจำกัดทั้งในด้านเวลาและทรัพยากร ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงกระบวนการไกล่เกลี่ยให้มีความทันสมัยเข้าถึงง่าย และมีประสิทธิภาพมากขึ้น หนึ่งในตัวอย่างของการใช้เทคโนโลยีในการไกล่เกลี่ยคือ การประชุมออนไลน์ การใช้แพลตฟอร์มประชุมทางไกลเช่น Zoom หรือ Microsoft Teams ทำให้คู่กรณีสามารถเข้าร่วมการเจรจาได้จากสถานที่ต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางมายังสถานที่เดียวกัน การประชุมออนไลน์นี้ไม่เพียงช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย แต่ยังช่วยลดปัญหาเรื่องการจัดการเวลาให้เหมาะสมกับคู่กรณีทั้งสองฝ่าย อีกทั้งยังช่วยสร้างความผ่อนคลายให้กับคู่กรณีในระหว่างการเจรจา เพราะสามารถเลือกสถานที่ที่รู้สึกสบายใจมากที่สุดในการเข้าร่วมการเจรจา ซึ่งส่งผลให้การไกล่เกลี่ยเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและผ่อนคลายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การจัดการเอกสารในรูปแบบดิจิทัล ยังมีบทบาทสำคัญในการไกล่เกลี่ย การจัดเก็บและส่งต่อเอกสารในรูปแบบดิจิทัลช่วยให้การไหลของข้อมูลมีความคล่องตัวมากขึ้น ระบบจัดเก็บเอกสารออนไลน์ทำให้คู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ยสามารถเข้าถึง

ข อ มู ล

ที่เกี่ยวข้องได้ตลอดเวลา การใช้เทคโนโลยีเช่นนี้ยังช่วยลดความเสี่ยงในการสูญหายของเอกสารสำคัญ และลดความผิดพลาดในการถ่ายทอดข้อมูล ช่วยให้การจัดการกระบวนการเป็นไปอย่างโปร่งใสและรวดเร็วยิ่งขึ้น และในด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ระบบวิเคราะห์ข้อมูล เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่เข้ามาช่วยในการใกล้เคียง โดยระบบนี้จะช่วยในการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อพิพาทต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ใกล้เคียงสามารถประเมินสถานการณ์และแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสมได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ การวิเคราะห์ข้อมูลช่วยให้ผู้กรณีเห็นภาพรวมของข้อพิพาท และสามารถพิจารณาทางออกที่เป็นประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่ายได้ดีขึ้น เทคโนโลยีนี้จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยเสริมสร้างความยุติธรรมในกระบวนการใกล้เคียง และช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดข้อพิพาทในอนาคต และสุดท้าย

ร ะ บ บ

การใกล้เคียงอัตโนมัติ ก็เป็นหนึ่งในนวัตกรรมที่ช่วยให้กระบวนการใกล้เคียงมีความยืดหยุ่นและง่ายตายยิ่งขึ้น โดยผู้กรณีสามารถใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการตอบคำถามเบื้องต้นและเลือกแนวทางการแก้ไขที่ต้องการด้วยตนเอง ระบบนี้ช่วยลดภาระงานของผู้ใกล้เคียงในการจัดการข้อพิพาททั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อพิพาทที่สามารถแก้ไขได้อย่างไม่ซับซ้อน กระบวนการอัตโนมัตินี้ยังช่วยให้ผู้กรณีรู้สึกถึงความเป็นอิสระในการตัดสินใจและเป็นทางเลือกที่มีความรวดเร็ว โดยสรุปการใช้เทคโนโลยีในการใกล้เคียงจึงไม่ได้เพียงช่วยให้กระบวนการนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัดต้นทุน แต่ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้กรณีในการหาทางออกที่ยุติธรรมและยั่งยืน ซึ่งประเด็นการใช้เทคโนโลยีนี้ยังรวมถึง การประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักรู้ การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการใช้กฎหมายนี้มีความสำคัญมาก เพราะช่วยสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย โดยการเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ และการจัดกิจกรรมเสวนา การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ประชาชนทราบถึงสิทธิของตนเอง รวมถึงขั้นตอนในการเข้าถึงกระบวนการใกล้เคียง การสร้างความตระหนักรู้ในลักษณะนี้จะช่วยส่งเสริมการใช้กฎหมายได้อย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การสร้างคู่มือการใช้งานหรือบทความให้ข้อมูลเกี่ยวกับการใกล้เคียงจะช่วยให้ประชาชนสามารถทำความเข้าใจและใช้ประโยชน์จากกฎหมายนี้ได้อย่างถูกต้อง (ปรางค์รัตน์ แชนเพ็ง, 2566)

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการวิจัยในทุกประเภทข้อพิพาท ควรศึกษาทั้งในระดับภูมิภาคและประเทศ เพื่อให้เห็นปัญหาและความท้าทายในบริบทที่หลากหลาย
2. ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการใกล้เคียง เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มดิจิทัลและการใกล้เคียงออนไลน์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความทันสมัยของกระบวนการใกล้เคียง
3. การนำผลวิจัยมาใช้พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมผู้ใกล้เคียงที่เน้นคุณธรรมและการเจรจาอย่างเป็นกลาง จะทำให้เพิ่มประสิทธิภาพของผู้ใกล้เคียง รวมทั้งพัฒนาแพลตฟอร์มใกล้เคียงออนไลน์ สามารถนำผลวิจัยไปสร้างระบบออนไลน์ที่มีมาตรฐาน ทำให้การเข้าถึงบริการง่ายขึ้นและเหมาะสมกับบริบทดิจิทัลในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กานต์สินี ศิริ (2563). ปัญหาการบังคับใช้หลักความเสมอภาคในแดนกฎหมายเอกชน: ศึกษากรณีพระราชบัญญัติ
ความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558. [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- ณพดล อินทวิสัย. (2565). การไกล่เกลี่ยที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อการบริหารจัดการคดีต่อเนื่องให้เกิดประสิทธิผล
กรณีศึกษา ศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา. เข้าถึงเมื่อ 19 ธันวาคม 2567 จาก <https://library.coj.go.th/th/media/61031/media-61031.html>
- ประจวบ ทองแสวง. (2565). แนวคิด หลักการ และปัญหาการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดี. เข้าถึงเมื่อ 19 ธันวาคม
2567 จาก https://library.coj.go.th/pdf-view.html?fid=49145&table=files_biblio
- ปราศจันทร์ ช่างเพ็ง. (2566). รูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลสามง่าม
อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- วิช สุระไตรวิช ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล และพระสิทธิธิดาธาดา. (2565). ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมาย
ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งก่อนฟ้องคดี. *บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 10(1),
53-66.
- โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (2566). การประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติ
การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2566). แนวคิดพื้นฐานการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี. กรุงเทพฯ: สำนักนวัตกรรมการ
เพื่อประชาชนไทย สถาบันพระปกเกล้า.
- สุระทิน ชัยทองคำ. (2565). การพัฒนากฎหมายในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา. *วารสารวิชาการนิติศาสตร์*,
10(12), 72-89.
- สำนักงานศาลยุติธรรม.(2562). หนังสือรายงานสถิติของศาลทั้งราชอาณาจักรประจำปีพ.ศ. 2562. สำนักงานศาล
ยุติธรรม. เข้าถึงเมื่อ 19 ธันวาคม 2567 จาก <https://anyflip.com/cxoom/dbfV/>
- อัจฉิมา แก้วขุนทอง. (2567). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562. เข้าถึงเมื่อ
19 ธันวาคม 2567 จาก http://www.lawgrad.ru.ac.th/AbstractsFile/6124011844/16130350560f14e08298687ee599ad28e2b811d9c0_abstract.pdf.

การอนุวัติการอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศว่าด้วยการฟื้นฟูด้านการฝึกอาชีพและการจ้างงานบุคคลพิการ: การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติและประพจน์เชิงทฤษฎีที่ได้จากการวิจัย
The Application of the International Labor Organization Convention on the Rehabilitation of Vocational Training and Employment of Persons with Disabilities: The Policy Implementation and the Derived Theoretical Propositions from the Research

โชคชัย สุทธาเวศ¹ ภัคนันท์ ภัทรนาวิก² และอารี ผาสานสินธุวงศ์³

¹มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ²กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์
และ³มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Chokchai Suttawet¹ Pakkanan Pattaranawig² and Aree Phasansinthuwong³

¹Huachiew Chalermprakiet University ²Thai MediaFund, Thailand and

³Bansomdejchaopraya Rajabhat University

chokchaisuttawet@gmail.com

รับบทความ : 9 กันยายน 2567 แก้ไขบทความ : 20 ธันวาคม 2567 ตอรับบทความ : 24 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์หลักสองประการคือ (1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์และวิเคราะห์เกี่ยวกับการอนุวัติการอนุสัญญาฉบับที่ 159 ว่าด้วยการฟื้นฟูด้านการฝึกอาชีพและการจ้างงาน (บุคคลพิการ) ค.ศ. 1983 ในประเทศไทย ทั้งในเชิงกฎหมาย และการนำไปปฏิบัติของหน่วยงานรัฐ และ (2) เพื่อให้ข้อเสนอแนะถึงแนวทางในการปรับปรุงการอนุวัติการอนุสัญญาฉบับดังกล่าวของประเทศไทยในอนาคต คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยนโยบายและการวิจัยคุณภาพ ด้วยการศึกษเอกสาร การสัมภาษณ์บุคคล และการจัดสนทนากลุ่มผู้แทนหน่วยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

ผลวิจัย พบว่า การดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐบาลไทยในเชิงนโยบาย กฎหมาย และแผนต่าง ๆ สอดคล้องกับทุกมาตราที่เป็นมาตรฐานแรงงานในอนุสัญญาฉบับที่ 159 และครอบคลุมทุกประเด็นในมาตราต่าง ๆ ที่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญการอนุวัติการอนุสัญญาและข้อเสนอแนะ (CEACR) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ได้ร้องขอโดยตรง เพื่อให้รัฐบาลไทยดำเนินการตามมาตรฐานให้ดีที่สุด ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถอธิบายการอนุวัติการอนุสัญญาโดยพื้นฐานของประเทศไทยได้ดี แต่ก็พบปัญหาของการดำเนินงาน เช่น ข้อจำกัดในความร่วมมือจากหุ้นส่วนทางสังคม และข้อจำกัดด้านทรัพยากรของรัฐบาลที่ให้แก่หน่วยงาน เช่น งบประมาณ บุคลากร รวมถึงข้อมูลรายปีจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ยังมีได้ออกแบบร่วมกัน หลังจากการพิสูจน์สมมติฐาน คณะผู้วิจัยได้เสนอประพจน์เชิงทฤษฎี 10 ข้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการปฏิบัติตามมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศกับนโยบายสำหรับคนพิการ นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยเสนอเพิ่มเติม ให้มีการปรับปรุงการอนุวัติการมาตรฐานแรงงาน

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

² นักวิชาการอิสระ

³ อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ในอนาคต ด้วยการพัฒนากระบวนการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาล การรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรฐานสากลที่องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ และต่อองค์กรต่าง ๆ ระดับชาติที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งควรมีการตรวจสอบการปฏิบัติ ณ สถานที่จริง โดยผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ

คำสำคัญ: มาตรฐานแรงงานสากล, การอนุวัติการอนุสัญญา, การจ้างงาน, คนพิการ, ประพจน์เชิงทฤษฎี

Abstract

The research was aimed at two main objectives: (1) to study the situation and analyze the implementation of Convention No. 159 on the Rehabilitation of Vocational Training and Employment (Persons with Disabilities), 1983 in Thailand, both in terms of law and the implementation of government agencies, and (2) to provide suggestions on approaches to improve Thailand's implementation of the ratified international convention as the international law in the future. The research team approached the policy research and qualitative research by employing methods of documentary study, in-depth personal interview, and organizing a group discussion with representatives of relevant units, both the public and private sectors.

The results of the study informed that the operations of the Thai government agencies in terms of policies, laws, and various plans were consistent with every article of the labour standard according to the Convention No. 159, and covered all issues of the Convention's articles that the Expert Committee on the Implementation of the Convention and its Recommendations (CEACR) of the International Labour Organization has directly requested for the Thai government to proceed further, in order for the Thai government to implement the standards as best as possible. The information obtained from the research can explain the well fundamental implementation of the Convention by Thailand's government. But there were operational problems, such as cooperation rigidity among social partners, about the limitations on government resources provided to agencies such as budgets, personnel, including annual data from various agencies that have not yet been jointly designed. Ten theoretical propositions, specifically for the application of the international labour standards arena, are proposed after proving a set of hypotheses. Besides, the research team further recommends enhancing the future implementation of labor standards through the development of an integrated data collection system collaboratively utilized by various government agencies, and reporting of compliance with international standards to both the International Labour Organization and relevant national organizations. In addition, there should also be on-site inspections of compliance by representatives or officials of the International Labour Organization.

Keywords: international labour standards, convention implementation, employment, persons with disabilities, theoretical proposition

บทนำ

ประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization (ILO)) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2462 และมีพันธกรณีในการปฏิบัติตามมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Standards) ซึ่งมีศักดิ์เทียบเท่ากฎหมายแรงงานระหว่างประเทศ เมื่อประเทศสมาชิกให้สัตยาบันอนุสัญญา (Convention) แล้ว จะมีพันธะผูกพันในการปฏิบัติตามเงื่อนไขในบทบัญญัติเสมือนเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ สำหรับข้อแนะนำ

(Recommendation) เป็นตราสารที่ไม่มีสภาพบังคับและไม่เปิดให้สัตยาบัน หากแต่เป็นการกำหนดแนวทางเพื่อให้ประเทศสมาชิกพิจารณาไปปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละประเทศ

มาตรา 22 แห่งธรรมนูญองค์การแรงงานระหว่างประเทศ พ.ศ. 2462 บัญญัติว่าในการให้สัตยาบันอนุสัญญา “รัฐสมาชิกตกลงจัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับมาตรการที่ประเทศนั้นได้ดำเนินการเพื่อให้เป็นผลตามบทบัญญัติของอนุสัญญาซึ่งประเทศนั้นเป็นภาคีสถักสำนักงานแรงงานระหว่างประเทศ” โดยรายงานเหล่านี้ต้องอยู่ในรูปแบบและมีรายละเอียดจำเพาะตามที่คณะประสานการ (Governing Body: GB) กำหนด

ในรอบปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยมีกำหนดต้องจัดส่งรายงานการอนุวัติการอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 159 ว่าด้วยการฟื้นฟูด้านการฝึกอาชีพและการจ้างงาน (บุคคลพิการ) ค.ศ. 1983 (พ.ศ. 2526) การวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการอนุวัติการอนุสัญญาฉบับนี้ จึงเป็นความสำคัญเร่งด่วน และเป็นไปในลักษณะยิงปืนนัดเดียวได้นกสามตัว คือ ภายใต้งานวิจัยเชิงนโยบายและเชิงคุณภาพ คณะวิจัยได้ทำการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) ที่ผู้เข้าร่วมให้ข้อมูลได้รับประโยชน์ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานในหน่วยงานของตนและในการทำงานร่วมกันพร้อมกันไป การยกย่องรายงานการอนุวัติการอนุสัญญาฉบับนี้ของรัฐบาลไทย การให้ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐถึงแนวทางการปรับปรุงการอนุวัติการอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์และวิเคราะห์เกี่ยวกับการอนุวัติการอนุสัญญาฉบับที่ 159 ว่าด้วยการฟื้นฟูด้านการฝึกอาชีพและการจ้างงาน (บุคคลพิการ) ค.ศ. 1983 ในประเทศไทย ทั้งในเชิงกฎหมาย และการนำไปปฏิบัติของหน่วยงานรัฐ
- 2) เพื่อให้ข้อเสนอแนะถึงแนวทางในการปรับปรุงการอนุวัติการอนุสัญญาฉบับดังกล่าวของประเทศไทยในอนาคต

คำถามการวิจัย

- 1) สภาพการณ์ของอนุวัติการอนุสัญญาฉบับที่ 159 ว่าด้วยการฟื้นฟูด้านการฝึกอาชีพและการจ้างงาน (บุคคลพิการ) ค.ศ. 1983 ตามประเด็นที่มาตรฐานแรงงานสากลกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามมาตรา 2 การปฏิบัติตามมาตรฐานและทบทวนนโยบายระดับชาติด้านการฟื้นฟูอาชีพและการจ้างงาน มาตรา 3 มาตรการฟื้นฟูอาชีพที่เหมาะสมและการส่งเสริมโอกาสการจ้างงานสำหรับคนพิการในตลาดแรงงานที่เปิดกว้าง มาตรา 5 การศึกษาหรือกับหุ้นส่วนทางสังคม มาตรา 7 บริการที่สามารถเข้าถึงได้สำหรับคนพิการ มาตรา 8 บริการฟื้นฟูอาชีพและจัดหางานในพื้นที่ชนบทและชุมชนห่างไกล และมาตรา 9 การฝึกอบรมพนักงานที่รับผิดชอบด้านคนพิการของอนุสัญญาฉบับนี้ ทั้งในเชิงนโยบาย กฎหมาย และการปฏิบัติ ในรอบหกปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2559 – 2564) มีในประการใดบ้าง ได้ผลเป็นอย่างไร และประสบปัญหาใดบ้าง
- 2) แนวทางการปรับปรุงการอนุวัติการอนุสัญญาฉบับที่ 159 ของประเทศไทยในอนาคตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นควรเป็นอย่างไร

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมในส่วนนี้จะแบ่งเป็นสองส่วน คือ 1) มาตรฐานแรงงานสากลว่าด้วยการฟื้นฟูด้านการฝึกอาชีพและการจ้างงานบุคคลพิการ และ 2) งานวิจัยเกี่ยวกับการอนุวัติการอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศในประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ

- 1) มาตรฐานแรงงานสากลว่าด้วยการฟื้นฟูด้านการฝึกอาชีพและการจ้างงานบุคคลพิการ และการกำกับการปฏิบัติตามหรือการประยุกต์มาตรฐาน

หัวใจสำคัญของมาตรฐานแรงงานสากลว่าด้วยการฟื้นฟูด้านการฝึกอาชีพและการจ้างงานบุคคลพิการ ที่บัญญัติไว้ตามอนุสัญญาฉบับที่ 159 ปรากฏตรงอนุสัญญาส่วนที่ 2 คือ หลักการของนโยบายการฟื้นฟูสมรรถภาพ และการจ้างงานสำหรับผู้พิการ (มาตราที่ 2 – 5) และส่วนที่ 3 คือ การดำเนินการระดับประเทศเพื่อพัฒนาบริการฟื้นฟูและจัดหางานสำหรับคนพิการ (มาตรา 6 - 9) ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 2 หลักการของนโยบายการฟื้นฟูสมรรถภาพและการจ้างแรงงานสำหรับผู้พิการ

มาตรา 2: สมาชิกแต่ละประเทศจะต้องกำหนด ดำเนินการ และทบทวนนโยบายระดับชาติว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพและการจ้างงานคนพิการ ตามเงื่อนไข แนวปฏิบัติ และความเป็นไปได้ของประเทศ

มาตรา 3: นโยบายดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มั่นใจว่ามาตรการฟื้นฟูอาชีพที่เหมาะสม มีให้สำหรับคนพิการทุกประเภท และเพื่อส่งเสริมโอกาสในการจ้างงานสำหรับคนพิการในตลาดแรงงานแบบเปิด

มาตรา 4: นโยบายดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับหลักการของโอกาสที่เท่าเทียมกันระหว่างคนทำงานพิการและคนงานโดยทั่วไป ที่ต้องเคารพความเสมอภาคของโอกาสและการปฏิบัติต่อคนงานชายและหญิงที่พิการ มาตรการเชิงบวกพิเศษที่มุ่งเป้าไปที่ความเท่าเทียมกันของโอกาสและการปฏิบัติต่อผู้พิการและผู้ปฏิบัติงานอื่น ๆ จะไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนงานอื่น

มาตรา 5: จะต้องปรึกษาหารือกับองค์กรตัวแทนของนายจ้างและลูกจ้างในการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว รวมถึงมาตรการที่จะดำเนินการเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพทางวิชาชีพ รวมทั้งปรึกษาหารือกับองค์กรตัวแทนและเพื่อคนพิการด้วย

ส่วนที่ 3 การดำเนินการระดับประเทศเพื่อพัฒนาบริการฟื้นฟูและจัดหางานสำหรับคนพิการ

มาตรา 6: สมาชิกแต่ละประเทศจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับหรือวิธีการอื่นใดที่สอดคล้องกับเงื่อนไขและแนวปฏิบัติของประเทศ ดำเนินการตามขั้นตอนที่อาจจำเป็นเพื่อให้มีผลตามมาตรา 2, 3, 4 และ 5 ของอนุสัญญานี้

มาตรา 7: เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจต้องใช้มาตรการเพื่อการจัดให้มีและการประเมินการแนะแนวอาชีพ การฝึกอาชีพ ตำแหน่ง การจ้างงาน และบริการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อให้คนพิการสามารถรักษาความมั่นคง อารมณ์ และความก้าวหน้าในการจ้างงาน การให้บริการต่างๆที่มีอยู่สำหรับคนงานโดยทั่วไป ณ ที่ใด ๆ ก็ตาม จะต้องจัดขึ้นตามความเป็นไปได้และความเหมาะสม

มาตรา 8: ให้ดำเนินมาตรการส่งเสริมการจัดตั้งและพัฒนาบริการฟื้นฟูและจัดหางานสำหรับคนพิการ ในชนบทและชุมชนห่างไกล

มาตรา 9: สมาชิกแต่ละประเทศจะต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความมั่นใจในการฝึกอบรมและความพร้อมของที่ปรึกษาด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ และพนักงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่รับผิดชอบในการแนะแนวอาชีพ การฝึกอาชีพ และการจัดตำแหน่งและการจ้างงานคนพิการ

อนุสัญญาแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 159 นี้ จึงสะท้อนการส่งเสริมนโยบายการฟื้นฟูด้านการฝึกอาชีพและการจ้างงานสำหรับผู้พิการ โดยประกอบด้วย 9 มาตรา เพื่อให้ประเทศสมาชิกจัดทำนโยบายระดับชาติที่ส่งเสริมการฟื้นฟูและการจ้างงานสำหรับผู้พิการอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม (มาตรา 2-5) รวมถึงดำเนินมาตรการระดับประเทศเพื่อพัฒนาบริการฝึกอาชีพและจัดหางาน (มาตรา 6-9) โดยเน้นหลักการไม่เลือกปฏิบัติ ความเสมอภาคในโอกาสและการปฏิบัติ ตลอดจนการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน พร้อมทั้งการจัดบริการในเขตชนบท การพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่รับผิดชอบ และการสร้างระบบที่มั่นคงเพื่อให้ผู้พิการมีโอกาสทางอาชีพและการจ้างงานที่ยั่งยืน ตามแนวทางของมาตรฐานแรงงานในรูปอนุสัญญาอันเป็นกฎหมายแรงงานระหว่างประเทศ

ประเทศสมาชิกจะต้องดำเนินการพัฒนากฎหมายของตนให้สอดคล้องกับมาตรฐานข้างต้น โดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศจะมีคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญการอนุวัติการอนุสัญญาและข้อเสนอแนะ (Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations: CEACR) คอยติดตามการปฏิบัติ และรัฐบาล

ประเทศสมาชิกต้องรายงานผลให้คณะกรรมการชุดนี้ทราบทุก ๆ 6 ปี และการรายงานให้เป็นไปตามข้อสังเกต (Observation) และหรือคำร้องขอโดยตรง (Direct request) ที่คณะกรรมการแจ้งให้ทราบ หลังจากนั้น รายงานการปฏิบัติตามมาตรฐานแรงงานสากลของแต่ละประเทศจะถูกจัดส่งให้คณะกรรมการประยุกต์มาตรฐาน Committee on the Application of Standards (CAS) เพื่อตรวจสอบและรายงานต่อที่ประชุมใหญ่แรงงานประจำปี (International Labour Conference) (ILO's Committee on the Application of Standards, 1997) ในช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายนของทุกปี

การผูกมัดตนเองของรัฐบาลด้วยการให้สัตยาบันต่อการอนุสัญญาและที่จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดในเชิงกระบวนการแห่งมาตรฐานแรงงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศดังกล่าว จึงสนับสนุนต่อความเป็นจริงในนโยบายแรงงานของรัฐและการบรรลุผลของการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาทั้งปวงในประเทศสมาชิกขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ

2) งานวิจัยเกี่ยวกับการอนุวัติการอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศในประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ

ข้อมูลในงานวิจัยในส่วนนี้ยังขาดแคลน ทั้งในระดับระหว่างประเทศและในประเทศ แต่เมื่อเร็ว ๆ นี้ มีการจัดทำรายงานสรุปที่ได้จากการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติตามอนุสัญญาฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมง ค.ศ.2007 (พ.ศ. 2550) ในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Greenpeace, 2021) พบว่า ประเทศในภูมิภาคนี้ยังคงมีปัญหาหลายประการที่คนทำงานต้องเผชิญคือ สภาพการทำงานไม่ดี ผิดจรรยาบรรณต่อแผนการรับสมัครงาน และการเสียชีวิตอันน่าสลดใจของชาวประมงอพยพบนเรือประมงนํ้าระยะไกล เป็นต้น คณะกรรมาธิการยุโรป และศาลการสหรัฐอเมริกา จึงต้องการให้สมาชิกสมาคมแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) และรัฐสมาชิกให้สัตยาบันและบังคับใช้อนุสัญญาการทำงานในภาคประมง ฉบับที่ 188 โดยเร็ว

สำหรับประเทศไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาฉบับนี้แล้ว เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2562 (Ministry of Foreign Affairs, Kingdom of Thailand, 2019) และในรายงานฉบับนี้ ได้ตั้งข้อสังเกตสำหรับประเทศไทยไว้ส่วนหนึ่งว่า “ประเทศไทยยังเป็นประเทศสมาชิกอาเซียนเพียงประเทศเดียวที่ได้ให้สัตยาบัน ILO C-188 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 30 มกราคม 2563 อย่างไรก็ตาม การดำเนินการและประโยชน์ที่ได้รับยังไม่ได้สังเกตอย่างครบถ้วน ดังที่พบรายงานการละเมิดสิทธิแรงงานที่ได้จากการติดตามตรวจสอบบนเรือประมงไทย ทั้งในเชิงการบังคับใช้และแรงงานทาสที่กำลังเพิ่มขึ้น รายงานดังกล่าวเหล่านั้น แสดงหลักฐานและสะท้อนแนวโน้มในวงกว้างของรัฐบาลไทยที่กำลังดำเนินอยู่ถึงความล้มเหลวในการจัดการกับการทุจริตและดำเนินคดีกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และได้รับประโยชน์จากกิจกรรมทางอาญา”

ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ จึงมีพันธกรณีในการปฏิบัติตามมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Standards) ตามมาตรา 22 แห่งธรรมนูญองค์การแรงงานระหว่างประเทศ พ.ศ. 2462 บัญญัติว่าในการให้สัตยาบันอนุสัญญา “รัฐสมาชิกตกลงจัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับมาตรการที่ประเทศนั้นได้ดำเนินการ เพื่อให้เป็นผลตามบทบัญญัติของอนุสัญญา ซึ่งประเทศนั้นเป็นภาคีสถาบันงานแรงงานระหว่างประเทศ”

การศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามอนุสัญญาให้ได้ผลจริง และการศึกษาเพื่อให้ประเทศสมาชิกองค์การแรงงานระหว่างประเทศให้สัตยาบันอนุสัญญาจึงควรกระทำควบคู่กันไป

กรอบแนวความคิดสำหรับการวิจัย

ทฤษฎีที่ใช้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติมีมากมายซึ่งมักจะเป็นงานในขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์หรือการบริหารรัฐกิจ อาทิ ตัวแบบนโยบายต่างๆที่นำเสนอในงานชิ้นสำคัญ ๆ โดย ฮาร์โรลด์ ลาสเวลล์ (Harold Laswell, 1956) ผู้บุกเบิกความคิดด้านนโยบายศาสตร์ (Policy science) โทมัส ดาย (Thomas R. Dye, 2005) ในงานชื่อ Understanding Public Policy นิโคลัส เฮนรี (Nicholas Henry, 2017) ในงานชื่อ Public Administration and Public Affairs และ เวย์น พาร์สัน (Wayne Parson, 1995)

ในผลงานชื่อ Public Policy: An Introduction to the Theory and Practice of Policy Analysis เป็นต้นงานเหล่านี้ให้คำอธิบายว่านโยบายคืออะไร กระบวนการและวงจรของนโยบายเป็นอย่างไร และมีตัวแบบใดบ้างที่สามารถนำไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ในทางนโยบายและการบริหารรัฐกิจเพื่อให้เกิดผลต่อประโยชน์ของสาธารณชนในทางปฏิบัติได้

การบริหารรัฐกิจโดยพื้นฐานเป็นเรื่องของรัฐบาลที่จะจัดการใด ๆ ตามอำนาจหน้าที่ของตนภายในรัฐหนึ่ง เพื่อสนองตอบเจตจำนงแห่งรัฐและความต้องการของสาธารณชน แต่อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือระหว่างประเทศของรัฐสมาชิกทั้งหลาย (เช่น ในรูปองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ) อันเป็นแหล่งอำนาจเหนือรัฐสมาชิกที่เข้ามาเป็นองค์ประกอบและมีผลอย่างมหาศาลต่อรัฐสมาชิก ดังอุปมาที่ว่า “ความเป็นส่วนรวมทั้งหมดยิ่งใหญ่มากกว่าการรวมกันของส่วนย่อย” (The whole is greater than the sum of its parts.) นั้น ก็เป็นการดำเนินการที่มีนัยสำคัญ อันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภายในรัฐแห่งความร่วมมือ ซึ่งเรื่องดังกล่าวนี้คณะผู้วิจัยเห็นว่าทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์มิได้มีความชัดเจนมาก่อน

ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ทำหายเป็นอย่างยิ่งที่เราควรจะแสวงหาคำอธิบายในเชิงการบูรณาการแนวความคิดต่าง ๆ ให้ออกมาเป็นชุดความคิดหรือทฤษฎีสำหรับการอธิบายการนำนโยบายไปปฏิบัติที่สามารถใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์อย่างลงตัวที่เชื่อมโยงกันระหว่างการกระทำในระดับระหว่างประเทศกับภายในประเทศ ภายใต้คำอธิบายเชิงทฤษฎีว่าด้วยมาตรฐานหรือกฎหมายสากล นโยบายรัฐ กฎหมายของรัฐ และการปฏิบัติเชิงสถาบัน (A policy-legal-institutional practice relationship analysis) ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันเป็นการสร้างกรอบการวิเคราะห์ขึ้นจากการบูรณาการแนวความคิดของทฤษฎีต่าง ๆ ทั้งในทางรัฐประศาสนศาสตร์ หลักนิติรัฐ นิติธรรม กฎหมายกับการพัฒนา และรัฐศาสตร์ สำหรับปรากฏการณ์ของการเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานแรงงานสากลและการประยุกต์หรือการปฏิบัติในประเทศไทย โดยนำเสนอในรูปสมมติฐาน (Hypothesis) การพิสูจน์สมมติฐาน (Proof of Hypothesis) และพัฒนาไปเป็นประพจน์เชิงทฤษฎี (Theoretical Proposition) ในที่สุด

กล่าวโดยสังเขปของกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการแนวความคิดต่าง ๆ เพื่อสนองตอบปรากฏการณ์ของการกระทำร่วมด้านมาตรฐานแรงงานในระดับระหว่างประเทศกับประเทศสมาชิก คณะผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานเป็นเบื้องต้นดังต่อไปนี้

(1) นโยบายของรัฐบาลสามารถนำไปปฏิบัติได้ ก็โดยการอาศัยกฎหมายที่ให้อำนาจรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐโดยชอบธรรม ในการดำเนินการตามนโยบายและแผนงาน บนเส้นทางของการประสบความสำเร็จ-ล้มเหลว (Carter, 2009: Henry, 2017: Kettl, 2015: Mcconnell, 2015)

(1.1) ความสำเร็จของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลในด้านการบริการสาธารณะนั้น เกิดจากการใช้กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ประกอบการใช้แผนงานและโครงการบริการสาธารณะร่วมกันไป แต่ก็ด้วยการมีส่วนร่วมอย่างผูกพันและกระตือรือร้นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในเครือข่ายการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ

(1.2) ความล้มเหลวหรือความมีสมรรถนะที่น้อยลงไปในนั้น เกิดจากการกระทำที่ตรงกันข้ามกับการกระทำข้างต้น

(2) กฎหมายกับการพัฒนามีความเกี่ยวข้องกัน กฎหมายควรตอบสนองความต้องการของสมาชิกในสังคม และในขณะเดียวกัน กฎหมายก็ควรติดตามการเปลี่ยนแปลงในสังคม กฎหมายเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและในการจัดการผลประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น กฎหมายจึงมีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ รวมทั้งทำหน้าที่รองรับการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและการเติมเต็มความต้องการในสังคม เพื่อให้การมีงานทำของคนทำงานทั่วไปและการประกอบอาชีพของคนพิการมีความมั่นคงและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม มีปัจจัยที่แตกต่างกันในแต่ละฝ่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและระหว่างประเทศ ในการปฏิบัติตามกฎหมาย หรือขัดขวางแนวปฏิบัติที่ดีเชิงสถาบันในการจ้างงานและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการที่กฎหมายรับรอง อันเป็นสาเหตุของมาตรการส่งเสริมการจ้างงานและการคุ้มครองทางสังคมของคนทำงานและคน

พิการให้มืออย่างเพียงพอหรือขาดแคลน (Presser, 2002: Samy and Dehejia, 2007: Bingham, 2011: Kreis, and Christensen, 2013)

(3) มาตรฐานแรงงานที่อยู่ภายใต้หลักสิทธิมนุษยชนและสิทธิแรงงาน และมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ รองรับไว้ด้วยค่านิยมสากลและถูกปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นกฎหมายภายในประเทศและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้หลักประกันต่อค่านิยมดังกล่าวและความเป็นจริงที่จะพึงเกิดขึ้นในประเทศสมาชิก (Barclay and Birkland, 1998: Dean, 2024)

(4) ในเชิงความเป็นนามธรรม ความเป็นทางการ และความเป็นระบบ ต้องการการจัดตั้งระบบธรรมาภิบาลร่วมขององค์การระหว่างประเทศกับภายในประเทศสมาชิกนั้นๆ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเชิงสถาบัน อันจำเป็นต่อการให้หลักประกันต่อการประยุกต์มาตรฐานสากล คุณภาพของนโยบายและกฎหมาย และความมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย อย่างมีเป็นอาชีพโดยหน่วยงานของรัฐโดยอาศัยสมรรถนะของเจ้าหน้าที่รัฐ ตลอดจนความร่วมมือที่สม่ำเสมอของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดภายในเครือข่ายการทำงาน ย่อมจะนำไปสู่ความสำเร็จของระบบธรรมาภิบาลระหว่างประเทศ การบริหารนโยบายรัฐบาล และการดำเนินโครงการบริการสาธารณะตามมาตรฐานสากลอย่างยั่งยืนในระยะยาว (Block et al., 2001: Dror, 2007: Harrington and Carter, 2009)

ขอบเขตการวิจัย ระเบียบวิธีการวิจัย และการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จำกัดขอบเขตการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ตรงความพยายามของหน่วยงานของรัฐในการจัดการฝึกอบรมและการมีงานทำของคนพิการ อันเป็นหัวใจสำคัญของอนุสัญญาฉบับที่ 159 ว่าด้วยการฟื้นฟูด้านการฝึกอาชีพและการจ้างงาน (บุคคลพิการ) ค.ศ. 1983

คณะผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงนโยบายและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเป็นหลักและจากองค์การนอกภาครัฐเป็นส่วนเสริม ตามวัตถุประสงค์การวิจัย และทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

การดำเนินการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูล ทีมวิจัยได้กระทำดังนี้

(1) การศึกษาเอกสารต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ (ภายในและภายนอกสังกัดกระทรวงแรงงาน) และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง การศึกษา การวิเคราะห์ และคำร้องขอโดยตรง (direct requests) ของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ การอนุวัติการอนุสัญญาและข้อเสนอแนะ (Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations: CEACR) ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ที่มีต่อการดำเนินการตามมาตรฐานแรงงานสากลของประเทศไทย ซึ่งตามอนุสัญญาฉบับที่ 159 ว่าด้วยการฟื้นฟูด้านการฝึกอาชีพและการจ้างงาน (บุคคลพิการ) ค.ศ. 1983 ระหว่าง พ.ศ. 2559-2564 CEACR มีเฉพาะคำร้องขอโดยตรงตามมาตรา 2, 3, 5, 7, 8 และ 9 อันบ่งชี้ถึงการให้ความสำคัญเป็นพิเศษและอย่างใกล้ชิดขององค์การแรงงานระหว่างประเทศต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานในประเด็นนั้น ๆ ของประเทศไทย ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ต้องค้นคว้าหาคำตอบให้แก่รัฐบาลไทย ดังคำร้องขอตามมาตราต่อไป

มาตรา 2 และ 3 ของอนุสัญญา การกำหนด และดำเนินการตามนโยบายระดับชาติว่าด้วยการฟื้นฟูด้านการฝึกอาชีพและการจ้างงานคนพิการ

คณะกรรมการดังกล่าวร้องขอให้รัฐบาลดำเนินการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2556 และมาตรการอื่น ๆ ที่มุ่งส่งเสริมการจ้างงานคนพิการในตลาดแรงงานแบบเปิดต่อไป รวมถึงดำเนินการให้ข้อมูลในทางปฏิบัติเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่ครอบคลุมโดยอนุสัญญานี้ต่อไปเช่นกัน

มาตรา 5 การปรึกษาหารือกับหุ้นส่วนทางสังคม : คณะกรรมการร้องขอให้รัฐบาลปรึกษากับตัวแทนองค์การนายจ้างและคนงาน ในการดำเนินการตามนโยบายเกี่ยวกับการฟื้นฟูด้านอาชีพ และหากมี ให้รวมข้อมูลดังกล่าวไว้ในรายงานฉบับต่อไป คณะกรรมการยังร้องขอให้รัฐบาลให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการปรึกษาหารือกับองค์กรตัวแทนนายจ้างและคนงานในประเด็นที่ครอบคลุมในอนุสัญญา รวมถึงมาตรการที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริม

ความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการบริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ

มาตรา 7 บริการที่สามารถเข้าถึงได้สำหรับคนพิการ: คณะกรรมการร้องขอให้รัฐบาลดำเนินการให้ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการที่ดำเนินการต่อไป เพื่อให้แน่ใจว่ามีการให้บริการเพื่อให้คนพิการสามารถรักษาความมั่นคง การดำรงไว้ และการมีความก้าวหน้าในการจ้างงาน

มาตรา 8 บริการฟื้นฟูด้านอาชีพและจัดหางานในพื้นที่ชนบทและชุมชนห่างไกล: คณะกรรมการร้องขอให้รัฐบาลดำเนินการให้ข้อมูลต่อไปเกี่ยวกับมาตรการเพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการฟื้นฟูด้านอาชีพและบริการจัดหางานสำหรับคนพิการในพื้นที่ชนบทและชุมชนห่างไกล

มาตรา 9 การฝึกอบรมพนักงานที่รับผิดชอบด้านคนพิการ: คณะกรรมการร้องขอให้รัฐบาลดำเนินการให้ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการที่ดำเนินการเพื่อปรับปรุงความสามารถของพนักงานที่รับผิดชอบในการแนะแนวอาชีพ การฝึกอบรม การจัดวางตำแหน่ง และการจ้างงานของคนพิการต่อไป

(2) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และผู้บริหารกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน รวม 2 คน ถึงนโยบายของรัฐ สภาพการณ์ด้านการมีงานทำ และการประกอบอาชีพของคนพิการ ปัญหา และแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติของประเทศไทยตามมาตรฐานแรงงานสากล (อนุสัญญาที่ประเทศไทยให้สัตยาบันฉบับที่ 159) ที่ควรจะเป็นในอนาคต

(3) การจัดประชุมสนทนากลุ่มผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ข้อมูลและความคิดเห็นต่อการอนุวัติการอนุสัญญาฉบับที่ 159 ว่าด้วยการฟื้นฟูด้านการฝึกอาชีพและการจ้างงาน (บุคคลพิการ) ค.ศ. 1983 และ

(4) การจัดประชุมผู้แทนหน่วยงานต่างๆของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอาชีพและการจ้างงานคนพิการ จัดขึ้นเพื่อแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ผ่านการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

การดำเนินงานของรัฐบาลไทยในเชิงนโยบาย กฎหมาย และแผนต่าง ๆ ในระหว่าง พ.ศ. 2559 – 2564 สอดคล้องกับทุกมาตราที่เป็นมาตรฐานแรงงานในอนุสัญญาฉบับที่ 159 และครอบคลุมทุกประเด็นในบางมาตราที่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญการอนุวัติการอนุสัญญาและข้อเสนอแนะ (CEACR) ได้ร้องขอคำชี้แจงมาโดยตรงเพื่อให้รัฐบาลไทยดำเนินการต่อไป (การตอบกลับองค์การแรงงานระหว่างประเทศถึงการพยายามปฏิบัติตามมาตรฐาน – ดังที่กล่าวถึงในส่วนของการทบทวนวรรณกรรมข้อ ดังนี้

1) สรุปสาระสำคัญของสนองตอบมาตรฐานแรงงานสากลตามอนุสัญญาฉบับที่ 159 ในการดำเนินการของรัฐบาลไทยในระหว่าง พ.ศ. 2559-2564

สาระสำคัญของอนุสัญญาฉบับที่ 159 ในส่วนที่ว่าด้วยหลักการของนโยบายการฟื้นฟูสมรรถภาพและการจ้างงานสำหรับคนพิการที่บัญญัติใน ส่วนที่ 2: หลักการของนโยบายการฟื้นฟูสมรรถภาพและการจ้างงาน	การดำเนินการของรัฐบาลไทยในระหว่าง พ.ศ. 2559 -2564
มาตรา 2: สมาชิกแต่ละประเทศจะต้องกำหนดดำเนินการ และทบทวนนโยบายระดับชาติว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพและการจ้างงานคนพิการ ตามเงื่อนไข แนวปฏิบัติ และความเป็นไปได้ของประเทศ	การมีนโยบายเกี่ยวกับคนพิการในรัฐธรรมนูญ และแผนที่รัฐบาลใช้ประกอบการบริหารงาน คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ทุก ๆ 5 ปี ควบคู่กับแผนปฏิบัติงานราชการคราวละ 5-6 ปี

<p>สาระสำคัญของอนุสัญญาฉบับที่ 159 ในส่วนที่ว่าด้วยหลักการของนโยบายการฟื้นฟูสมรรถภาพและการจ้างงานสำหรับ คนพิการที่บัญญัติในส่วนที่ 2: หลักการของนโยบายการฟื้นฟูสมรรถภาพและการจ้างงาน</p>	<p>การดำเนินการของรัฐบาลไทย ในระหว่าง พ.ศ. 2559-2564</p>
<p>มาตรา 3: นโยบายดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มั่นใจว่ามาตรการฟื้นฟูอาชีพที่เหมาะสมมีให้สำหรับคนพิการทุกประเภท และเพื่อส่งเสริมโอกาสในการจ้างงานสำหรับคนพิการในตลาดแรงงานแบบเปิด</p>	<p>การมีระเบียบเกี่ยวกับการจดทะเบียนคนพิการ การจัดฝึกอบรม และการให้บริการฟื้นฟูศักยภาพ โดยศูนย์บริการคนพิการหลักในจังหวัดที่เหมาะสม และศูนย์บริการคนพิการระดับจังหวัด เพื่อการจัดบริการการจ้างงานในช่องทางต่าง ๆ รวมทั้งในแบบออนไลน์</p>
<p>มาตรา 4: นโยบายดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับหลักการของโอกาสที่เท่าเทียมกันระหว่างคนทำงานพิการและคนงานโดยทั่วไป ต้องเคารพความเสมอภาคของโอกาสและการปฏิบัติต่อคนงานชายและหญิงที่พิการ มาตรการเชิงบวกพิเศษที่มุ่งเป้าไปที่ความเท่าเทียมกันของโอกาสและการปฏิบัติต่อคนพิการและผู้ปฏิบัติงานอื่น ๆ จะไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนงานอื่น</p>	<p>การมีพระราชบัญญัติ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่ให้หลักประกันความเสมอภาคในการรับบริการ และส่งเสริมความเท่าเทียมกันของโอกาสและการปฏิบัติต่อคนพิการและผู้ปฏิบัติงานอื่น ๆ</p>
<p>มาตรา 5: จะต้องปรึกษาหารือกับองค์กรตัวแทนของนายจ้างและลูกจ้างในการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว รวมถึงมาตรการที่จะดำเนินการเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่ดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพทางวิชาชีพ รวมทั้งปรึกษาหารือกับองค์กรตัวแทนเพื่อคนพิการด้วย</p>	<p>การมีตัวแทนคนพิการในฐานะแรงงานและนายจ้างหรือตัวแทนบริษัทเอกชนที่ทำการจ้างงานคนพิการ ในคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีการทำงานร่วมกับองค์การภาคประชาสังคมของคนพิการ เช่น ในด้านการฝึกอบรมคนพิการ และการจัดหางาน</p>
<p>มาตรา 6: สมาชิกแต่ละประเทศจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับหรือวิธีการอื่นใดที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์และแนวปฏิบัติของประเทศ ดำเนินการตามขั้นตอนที่อาจจำเป็นเพื่อให้มีผลตาม มาตรา 2, 3, 4 และ 5 ของอนุสัญญานี้</p>	<p>พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และระเบียบของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ รวมทั้งการมีกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ สำหรับการใช้จ่ายตามระเบียบที่ของคณะกรรมการดังกล่าว</p>
<p>มาตรา 7: เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจต้องใช้มาตรการเพื่อให้และประเมินการแนะนำอาชีพ การฝึกอบรม ตำแหน่ง การจ้างงาน และบริการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อให้คนพิการสามารถรักษาความมั่นคง อารมณ์รักษา และความก้าวหน้าในการจ้างงาน การให้บริการต่าง ๆ ที่มีอยู่สำหรับคนงานโดยทั่วไป ณ ที่ใด ๆ ก็ตาม จะต้องจัดขึ้นตามความเป็นไปได้และความเหมาะสม</p>	<p>การมีเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการรับผิดชอบ ในส่วนกลางและพื้นที่ต่างไกล และการจัดตั้งกลไกเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในระดับจังหวัด และมีคณะกรรมการระดับจังหวัดในการพิจารณาเสนอแนะนโยบาย</p>

<p>สาระสำคัญของอนุสัญญาฉบับที่ 159 ในส่วนที่ว่าด้วยหลักการของนโยบายการฟื้นฟูสมรรถภาพและการจ้างงานสำหรับ คนพิการที่บัญญัติในส่วนที่ 2: หลักการของนโยบายการฟื้นฟูสมรรถภาพและการจ้างงาน</p>	<p>การดำเนินการของรัฐบาลไทย ในระหว่าง พ.ศ. 2559 -2564</p>
<p>มาตรา 8: มาตรการต่างๆ จะต้องดำเนินการเพื่อส่งเสริมการจัดตั้งและพัฒนาบริการฟื้นฟูและจัดหางานสำหรับคนพิการในชนบทและชุมชนห่างไกล</p>	<p>การมีศูนย์บริการคนพิการจังหวัด โดยความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และศูนย์บริการคนพิการทั่วไป โดยความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และความร่วมมือขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และองค์การประชาสังคม</p>
<p>มาตรา 9: สมาชิกแต่ละประเทศจะต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความมั่นใจในการฝึกอบรมและความพร้อมของที่ปรึกษาด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ และพนักงานที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่รับผิดชอบในการแนะแนวอาชีพ การฝึกอาชีพ และการจัดตำแหน่งและการจ้างงานคนพิการ</p>	<p>การให้บริการโดยศูนย์พัฒนาศักยภาพและอาชีพคนพิการ และศูนย์ส่งเสริมอาชีพคนพิการ ศูนย์บริการคนพิการจังหวัด และศูนย์บริการจัดหางานคนพิการและผู้สูงอายุ</p>

ผลการวิจัยข้างต้นนอกจากได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่ม และการประชุมผู้แทนหน่วยงานต่าง ๆ แล้ว ยังได้จากการศึกษาเอกสารที่เป็นสถิติต่าง ๆ ของทางราชการ ได้แก่ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กรมการจัดหางาน สำนักงานประกันสังคม เช่น (1) สถิติคนพิการจำแนกตามประเภทความพิการ (2) สถิติการกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพรายบุคคล (พ.ศ. 2550 – 2565) (3) สถิติการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานภาครัฐ (กรมการจัดหางาน, 2567) (4) สถิติการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการ (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2567) (5) สถิติการฝึกอาชีพที่จัดให้แก่คนพิการ (6) สถิติผลการอนุมัติให้กู้ยืมเงินกองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พ.ศ. 2538 – 2564) และสถิติการให้บริการของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน สำนักงานประกันสังคม (ม.ค. พ.ศ. 2562 – ธ.ค. พ.ศ. 2564) เป็นต้น อันแสดงนัยเชิงสมรรถนะมาก-น้อย บนเส้นทางของความสำเร็จ-ล้มเหลว และปัญหาในการอนุวัติการมาตรฐานแรงงานสากลของหน่วยงานรัฐในทางที่เป็นจริง (ดังที่กล่าวถึงในข้อถัดไป)

2) ปัญหาการอนุวัติการอนุสัญญาฉบับที่ 159 ของรัฐบาลไทย

ปัญหาที่พบสำคัญในการนำอนุสัญญาไปปฏิบัติระหว่าง พ.ศ. 2559 – 2564 เช่น ความไม่เพียงพอของการร่วมปรึกษาหารือจากองค์กรตัวแทนนายจ้างและแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การระดับชาติ คนพิการต้องการเงินเพื่อลงทุนเพื่อการประกอบอาชีพรายบุคคล แต่ยังคงไม่ได้รับสิทธิตามที่กฎหมายรับรองในการขอรับบริการ การให้บริการแก่คนพิการในการเข้ารับการฝึกอบรมและการมีงานทำ ส่วนใหญ่ดำเนินการกับคนพิการที่จดทะเบียนตามกฎหมาย ในขณะที่แรงงานที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นกลุ่มที่ตกขอบการให้บริการ ความจำกัดของผู้ได้รับบริการที่หน่วยงานของรัฐจัดให้ และหน่วยงานของรัฐยังคงประสบปัญหาด้านความไม่เพียงพอของทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านงบประมาณ กำลังคน อุปกรณ์และเทคโนโลยี และการร่วมมือของหน่วยงานรัฐกับหน่วยงานของภาคเอกชนและภาคประชาชนที่ยังเป็นไปอย่างจำกัด ไม่แข็งแกร่งมากพอและขาดความต่อเนื่อง เป็นต้น

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1) สรุปผลการวิจัย

การดำเนินงานของรัฐบาลไทยในเชิงนโยบาย กฎหมาย และแผนต่าง ๆ ระยะเวลาหกปีที่ผ่านมา พ.ศ. 2559 – 2564 จึงยังคงสอดคล้องกับทุกมาตราที่เป็นมาตรฐานแรงงานในอนุสัญญาฉบับที่ 159 และครอบคลุมทุกประเด็นในบางมาตราที่คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญการอนุวัติการอนุสัญญาและข้อเสนอแนะ (CEACR) ได้ร้องขอโดยตรง เพื่อให้รัฐบาลไทยดำเนินการต่อไป แต่กระนั้น ก็พบถึงสภาพปัญหาสำคัญ ๆ ในการดำเนินงานก็มีอยู่เช่นกัน

ปัญหาต่าง ๆ ของการอนุวัติการอนุสัญญา มีทั้งในเรื่องสำคัญ ๆ ที่เรื้อรังและรอการแก้ไขให้หมดไปหรือลดน้อยลงไป คือ ข้อจำกัดด้านทรัพยากร และในเรื่องการทำงานเชิงเครือข่ายที่แข็งแกร่งและต่อเนื่องระหว่างหน่วยงานของรัฐ และการร่วมมืออย่างแข็งขันจากภาคเอกชนและภาคประชาชน

2) การอภิปรายผลการวิจัย

2.1) ผลการวิจัยได้ให้ข้อมูลถึงความพยายามของหน่วยงานรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน และกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยพบผลงานส่วนใหญ่เป็นไปตามกรอบที่อนุสัญญาฉบับนี้กำหนด โดยรัฐบาลไทยมีการกำหนดนโยบาย แผนงาน และกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม และอาศัยอำนาจบริหารและกฎหมายนำไปสู่การปฏิบัติ ผลวิจัยสามารถอธิบายการอนุวัติการอนุสัญญาฉบับที่ 159 ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศได้ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ใช้ได้เป็นอย่างดี คือ กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบาย กฎหมาย และการปฏิบัติเชิงสถาบัน (A policy-legal-institutional practice relationship analysis) โดยพบทั้งความสามารถในการปฏิบัติตามมาตรฐานสากล (หรือกฎหมายสากล) และนโยบายรัฐบาลของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ด้วยการอาศัยกฎหมายของรัฐเป็นเครื่องมือ และพบปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในการอนุวัติการอนุสัญญา

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการจ้างงานคนพิการเป็นงานในความร่วมมือระหว่างกระทรวงหลัก คือ กระทรวงแรงงานและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แต่ในการปฏิบัติตามนโยบายและการอาศัยกฎหมายประกอบคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม อันเป็นกฎหมายหลัก ก็มีใช้จะสามารถกระทำได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากยังมีหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง การปฏิบัติจึงขึ้นอยู่กับสมรรถนะของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเหล่านั้นด้วย แต่ก็อยู่นอกเหนือการควบคุมของกระทรวงแรงงาน และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การจัดประมวลข้อมูลต่าง ๆ มีขึ้นเพื่อพิสูจน์การปฏิบัติตามมาตรฐานแรงงานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ และแม้ว่ารัฐบาลไทยจะสามารถปฏิบัติตามอนุสัญญาได้ครบถ้วนตามมาตราต่าง ๆ ของอนุสัญญา แต่ก็ยังเป็นภาระสนับสนุนต่อมาตรฐานขั้นต่ำ แม้จะเรียกว่ามาตรฐานสากลก็ตาม เนื่องจากความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานและการจ้างงานที่เป็นจริง ย่อมสามารถทำได้สูงกว่ามาตรฐานขั้นต่ำได้ อีกการตรวจวัดความสำเร็จในระดับสูงกว่ามาตรฐานสากลจึงเป็นความท้าทายต่อทุกฝ่ายในอนาคต

แต่ปัญหาต่าง ๆ ในการอนุวัติการตามอนุสัญญานั้น ก็สมควรได้รับการแก้ไข ทั้งในเรื่องการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคม คือ องค์กรของแรงงาน รวมทั้งคนพิการ และนายจ้าง การตกขบวนของคนพิการบางส่วนในการเข้าถึงบริการ และข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่เป็นงบประมาณและกำลังคน อันรวมถึงปัญหาการขาดหรือมีข้อมูลไม่ตรงกับที่ควรจะมีด้วย และจำเป็นต้องได้ข้อมูลอย่างน้อยที่มาจากการจัดเก็บข้อมูลรายปี ซึ่งการจัดหาข้อมูลบางรายการไม่สามารถจัดการได้โดยง่าย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องแสวงหาข้อมูลในเวลาอันจำกัด และอาจมิได้จัดทำไว้ล่วงหน้า เนื่องจากระบบการจัดเก็บข้อมูลต่างๆที่มีอยู่ในหน่วยงานของรัฐ มิได้จัดทำเพื่อตอบสนองสาระของอนุสัญญาฉบับนี้ทั้งหมดหรือโดยตรง แต่การบูรณาการข้อมูลเท่าที่สามารถหาได้จากหน่วยงานต่าง ๆ ก็ช่วยตอบคำถามการปฏิบัติตามอนุสัญญาที่คณะผู้เชี่ยวชาญขององค์การแรงงานระหว่างประเทศร้องขอหรือตั้งข้อสังเกตได้ในระดับหนึ่ง

นอกจากนี้ การรายงานข้อมูลการอนุวัติการอนุสัญญาต่อองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ย่อมต้องการ การเปิดเผยและความโปร่งใส รวมทั้งความครบถ้วนของข้อมูล ตามเป้าหมายของอนุสัญญาต่อสาธารณชน แต่ประเทศไทยก็ยังมีปัญหาในด้านความพร้อมของหน่วยงานของรัฐที่จะเปิดเผยข้อมูลที่เป็นจริงอย่างครบถ้วน ซึ่งอาจมีประเด็นที่เป็นจุดอ่อนหรือปัญหาในการปฏิบัติงานของทางราชการอยู่ด้วย การรายงานการประยุกต์ อนุสัญญาในทางปฏิบัติจึงเป็นข้อมูลความพยายามของหน่วยงานรัฐโดยส่วนใหญ่ แต่ปัญหาและจุดอ่อนในการ ดำเนินงาน รวมถึงการวิเคราะห์ในระดับลึกถึงความคุ้มค่าและต้นทุนในกิจกรรมหรือโครงการตามแผนงานต่าง ๆ ก็เป็นอีกเรื่องที่ทำหายที่จะวิจัยอย่างเจาะลึกเป็นเรื่องๆ ไปในอนาคต

2.2) ผลของการวิจัยสามารถพิสูจน์สมมติฐานตามที่ตั้งไว้ และสามารถพัฒนาเป็นประพจน์เชิงทฤษฎี (Theoretical-hypothesis-proven proposition) ว่าด้วย “มาตรฐานสากล นโยบายและกฎหมายของรัฐ และการดำเนินงานในทางปฏิบัติเชิงสถาบัน” (The International- policy-legal-institutional practice) ได้ดังนี้

(1) บนเส้นทางของการประสบความสำเร็จ-ล้มเหลวในการดำเนินงานตามนโยบายสาธารณะ รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐดำเนินงาน ด้วยการอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือที่ให้ชอบธรรมต่อการใช้อำนาจหน้าที่ เพื่อดำเนินการตามนโยบายและแผนงาน

(2) การมีส่วนร่วมอย่างผูกพันและกระตือรือร้นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในเครือข่ายการทำงาน ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ สนับสนุนต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐตามนโยบายของรัฐบาล

(3) กฎหมายกับการพัฒนามีความเกี่ยวข้องกันและเป็นไปตามความต้องการของสมาชิกในสังคม กฎหมายที่ทันสมัยย่อมตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในสังคมและเป็นเครื่องมือในการพัฒนา

(4) กฎหมายระหว่างประเทศหรือมาตรฐานสากลมีส่วนช่วยให้กฎหมายภายในประเทศมีทฤษฎีปฏิบัติ ที่เหมาะสมกับการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ รองรับการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในทางเศรษฐกิจและ การเติมเต็มความต้องการในสังคมเพื่อให้การมีงานทำของคนทำงานทั่วไป รวมทั้งการประกอบอาชีพของคนพิการ มีความมั่นคงและยั่งยืน

(5) การมีปัจจัยที่แตกต่างกันในแต่ละฝ่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติตาม กฎหมาย อาจส่งเสริมหรือขัดขวางแนวปฏิบัติที่ดีเชิงสถาบันในการจ้างงานและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ที่กฎหมายรับรอง การมีมาตรการส่งเสริมการจ้างงาน และการคุ้มครองทางสังคมของคนทำงานและคนพิการให้มี อย่างเพียงพอหรือขาดแคลนจึงเป็นความจำเป็น

(6) ความเป็นนามธรรมของมาตรฐานสากลและความเป็นทางการของนโยบายรัฐ นำไปสู่การจัดตั้ง ระบบธรรมาภิบาลร่วมขององค์การระหว่างประเทศกับภายในประเทศสมาชิก ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเชิง สถาบัน อันจำเป็นต่อการให้หลักประกันต่อการประยุกต์มาตรฐานสากลที่รัฐสมาชิกจำยอมต้องถูกกำกับและปฏิบัติ ตาม

(7) มาตรฐานสากลระหว่างประเทศรองรับไว้ด้วยค่านิยมสากลที่อยู่ภายใต้หลักสิทธิมนุษยชนและ สิทธิแรงงาน ย่อมถูกปรับเปลี่ยนไปสู่การเป็นกฎหมายภายในประเทศและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ตามนโยบาย ของรัฐบาล และระบบการปฏิบัติงานของหน่วยงานรัฐบาล แต่การกำกับโดยองค์การระหว่างประเทศที่มีอำนาจ เหนือไกลไกรรัฐสมาชิกด้วยกลไกธรรมาภิบาลที่มีอย่างมีสมรรถนะสูง จักให้หลักประกันต่อการบรรลุความเป็นจริง ตามวัตถุประสงค์ของมาตรฐานสากลที่จะพึงบังเกิดขึ้นในประเทศสมาชิก

(8) คุณภาพของนโยบายและกฎหมาย และความมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย อาศัย ความเป็นมือเป็นอาชีพโดยหน่วยงานและบุคลากรของรัฐในการทำให้มาตรฐานสากลและนโยบายสาธารณะบรรลุ เป้าหมาย

(9) ความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด สนับสนุนต่อความสำเร็จของระบบ ธรรมาภิบาลระหว่างประเทศ การบริหารนโยบายรัฐบาล และการดำเนินโครงการ บริการสาธารณะตาม มาตรฐานสากลอย่างยั่งยืนในระยะยาว

(10) การกำกับโดยองค์การระหว่างประเทศที่อยู่เหนือรัฐบาลใดๆ ต้องการความมีสมรรถนะสูงของกลไกและกระบวนการดำเนินงานระหว่างประเทศ และจะให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติและยังประโยชน์ให้แก่ประชาชนเป้าหมายอย่างแท้จริง ก็ต่อเมื่อหน่วยงานและบุคลากรของรัฐมีสมรรถนะในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานของรัฐ

ประพจน์ที่พิสูจน์แล้วข้างต้นแสดงถึงการเชื่อมโยงทฤษฎีและแนวความคิดต่าง ๆ ทางรัฐประศาสนศาสตร์และนอกเหนือรัฐประศาสนศาสตร์เพื่อเป็นการอธิบายเชิงหลักการระหว่างนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายให้เข้ากับมาตรฐานแรงงานสากลที่อยู่เหนือรัฐหรืออำนาจของรัฐบาลที่รับผิดชอบโดยองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งในกรณีที่เป็นรูปธรรมตัวอย่างในงานวิจัยนี้ ก็คือ องค์การแรงงานระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ ด้วยการอาศัยประพจน์ดังกล่าวทั้ง 10 ประการที่ได้มา หากดำเนินการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อนำมันไปพิสูจน์ในบริบทที่หลากหลาย ก็ย่อมจะสามารถพัฒนาต่อไปเป็นทฤษฎีทั่วไปไปด้วย “การอนุวัติการมาตรฐานสากล” (The general theory of international standards application) ซึ่งครอบคลุมบริบทอื่น ๆ นอกเหนือบริบทแรงงานหรือการทำงานได้

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการปรับปรุงการอนุวัติการอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 159 ของประเทศไทย ในอนาคตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ควรเป็นดังต่อไปนี้

1) การจ้างงานคนพิการเป็นงานในความร่วมมือระหว่างสองกระทรวงหลัก คือ กระทรวงแรงงานและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แต่การรายงานต่อองค์การแรงงานระหว่างประเทศเป็นความรับผิดชอบของกระทรวงแรงงาน หากจะดำเนินการให้มีการจัดทำติดตามประเมินผลที่มีคุณภาพสูงขึ้นสมควรมีการออกแบบการประเมินผลการปฏิบัติตามอนุสัญญาทุก ๆ ปีหรือ 2 - 3 ปีต่อครั้ง แล้วรวบยอดเป็น 6 ปีตามระยะเวลาที่ต้องรายงาน โดยได้มาจากการเก็บข้อมูลการประเมินผลในทุกมิติที่อนุสัญญาระบุถึง รวมถึงคำร้องขอและข้อสังเกตของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญในการปฏิบัติตามอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศด้วยภายใต้คณะกรรมการความร่วมมือระหว่างสองกระทรวงและการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) การจัดการติดตามและประเมินผลเชิงรุกต่อความก้าวหน้าของการอนุวัติการอนุสัญญาฉบับที่ 159 ควรจัดการในเชิงเครือข่ายอย่างเป็นทางการและเป็นระบบ ทั้งภายในหรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน และเครือข่ายนอกภาครัฐ เช่น ภาคเอกชนและภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและปลัดกระทรวงแรงงาน และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงที่มีบทบาทสนับสนุนอื่น ๆ การกำกับโดยนายกรัฐมนตรี และการสนับสนุนของคณะกรรมการที่รับผิดชอบการจ้างงานระดับชาติ

3) นอกเหนือจากการรายงานต่อองค์การแรงงานระหว่างประเทศแล้ว รัฐบาลควรรายงานผลการดำเนินงานประจำปีต่อคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (กพช.) สภาผู้แทนราษฎร สภาองค์การลูกจ้าง สภาองค์กรนายจ้าง และสภาคนพิการ และให้โอกาสองค์กรเหล่านี้ สร้างสร้างอนาคตภาพของการฟื้นฟูหรือพัฒนาการฝึกอาชีพและการจ้างงานคนพิการร่วมกัน

4) ควรมีการวิจัยประเมินผลจากองค์กรหรือคณะบุคคลที่เป็นกลางแบบเจาะลึกถึงความคุ้มค่าและต้นทุนในกิจกรรมหรือโครงการตามแผนงานต่าง ๆ ในประเด็นที่เป็นเรื่องสำคัญ ๆ เช่น การดำเนินงานของศูนย์ต่าง ๆ ที่รับผิดชอบการพัฒนาและฝึกอาชีพคนพิการ และการปฏิบัติตามกฎหมายมาตราต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนถึงคุณค่าของการอนุวัติการตามมาตรฐานสากลกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และการใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการดำเนินงานในอนาคตอันใกล้

5) นอกเหนือการรับฟังรายงานจากประเทศสมาชิกแล้ว องค์การแรงงานระหว่างประเทศสมควรจัดส่งผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่ไปทำการตรวจเยี่ยมการปฏิบัติตามมาตรฐานแรงงาน ณ สถานที่จริง เป็นครั้งคราว เพื่อให้ได้

ข้อมูลที่เป็นจริงอย่างครบถ้วนประกอบการวินิจฉัยและแนะนำการประยุกต์มาตรฐานแรงงานสากลของประเทศไทย และประเทศสมาชิกต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำมากขึ้นในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมการจัดหางาน. (2567). **การให้บริการจัดหางาน**. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.doe.go.th/prd/main/statistic/param/site/1/cat/81/sub/0/pull/category/view/list-label>
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2567). **สถิติการจ้างงานคนพิการในสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐ**. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2567 จาก https://dep.go.th/th/law-academic/service_stats
- Barclay, S., and Birkland, T. (1998). Law, Policymaking, and the Policy Process: Closing the Gaps. *Policy studies Journal*, 26, 227–243.
- Bingham, T. (2011). **The Rule of Law**. UK: Penguin.
- Block, R.N., Robert, K., Ozeki, C., and Roomkin, M.J. (2001). Models of international labour standards. *Industrial Relations*, 40(2), 258-292.
- Carter, H.A. (2009). **Administrative law and politics**. 4th ed. Washington: DC: CQ Press.
- Dean, H. (2024). **Social Reality, Social Rights and Human Welfare**. New York: Routledge.
- Dror, Y. (2007). **Policy Analysis: A New Professional Role in Government Service** in Shafritz, J.M. & Hyde, A.C. (2007). *Classic of Public Administration*. Wadsworth: Cengage Learning. pp. 231-238.
- Dye, T.R. (2005). **Understanding Public Policy**. New Jersey: Pearson Education.
- Harrington, C. and Carter, L. (2009). **Administrative Law and Politics**. Washington, DC: Sage Publication: CQ Press.
- Henry, N. (2017). **Public Administration and Public Affairs**. New York: Longman.
- Kettl, D.F. (2015). **The Transformation of Governance: Who Governs and How?**. Shafritz: Jay M. & Hyde.
- Kreis, A.M. and Christensen, R.K. (2013). Law and Public Policy. *Policy Studies Journal*, 41(1), 38-52.
- Lasswell, H.D. (1956). **Policy Sciences**. *International Encyclopedia of the Social Sciences*, 12.
- McConnell, A. (2015). What is policy failure? A primer to help navigate the maze. *Public Policy and Administration*, 30(3), 221-242.
- Ministry of Foreign Affairs, Kingdom of Thailand. (2019). **Thailand Ratifies ILO's Work in Fishing Convention No. 188, 2007 (C188)**. Retrieved on 20 June 2024 from <https://www.mfa.go.th/en/content/5d5bd21415e39c3060027cef?page=5d5bd3da15e39c306002aaf9&menu=5d5bd3da15e39c306002aafa>.
- Parson, W. (1995). **Public Policy: An Introduction to the Theory and Practice of Policy Analysis**. Cambridge: University Press.
- Presser S. (2002). **The ideal element in law**. Indianapolis.: Liberty Fund.
- Samy, Y. and Dehejia, V.H. (2007). **Trade and labor standards: a review of the theory and new empirical evidence**. Retrieved on 30 July 2024, from <https://carleton.ca/economics/wp-content/uploads/cep07-12.pdf>.
- Shafritz, J.M. & Hyde, A.C. (2007). **Classics of Public Administration**. Wadsworth: Cengage Learning.
- Woodrow, W. (1887). The study of administration. *Political Science Quarterly*, 2(2), 197-222.

การพัฒนาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน Developing a legal knowledge curriculum to promote public media literacy

กัญญามณ กาญจนาทวีกุล¹ ธนภัทร ปัจฉิมม² สรศักดิ์ มั่นศิลป์³ และกันวิศา สุขพานิช⁴

¹มหาวิทยาลัยเนชั่น และ^{2,3,4}โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Kanyamon Kanchanathaveekul¹ Thanapat Patchim² Sorasak Munsilp³

and Kanwisa Sukphanit⁴

¹Nation University and ^{2,3,4}School of Law and Politics, Suan Dusit University

md_2517@hotmail.com

รับบทความ : 23 ธันวาคม 2567 แก้ไขบทความ : 26 ธันวาคม 2567 ตอรับบทความ : 27 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน และเพื่อประเมินผลหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน โดยดำเนินการใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน บูรณาการวิธีการเชิงคุณภาพ และวิธีการเชิงปริมาณ ภายใต้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มี 4 ระยะ ได้แก่ ระยะการวางแผน ระยะปฏิบัติการ ระยะการพัฒนา และระยะสะท้อน โดยจากการวิจัย พบว่า การพัฒนาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน มีความเหมาะสมและสอดคล้องทุกองค์ประกอบ โดยมีเนื้อหาของหลักสูตรจำนวน 4 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 การรู้เท่าทันสื่อ โมดูล 2 กฎหมายสิทธิของผู้บริโภคสื่อ โมดูล 3 กฎหมายและจริยธรรมสื่อ และโมดูล 4 การมีส่วนร่วมในสื่อ ทั้งนี้หลังจากการทดลองนำหลักสูตรไปจัดการอบรมให้แก่หน่วยงานภาคประชาชน จำนวน 10 แห่ง พบว่าผลการประเมินหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน มีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการอบรมในภาพรวมของทุกองค์กรภาคประชาชนมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนหลังการอบรม เมื่อทดสอบค่าสถิติ t-test พบว่า มีคะแนนหลังเรียนจากการอบรมด้วยหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ : การพัฒนาหลักสูตร, การรู้เท่าทันสื่อ, กฎหมายสื่อ

¹ อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยเนชั่น วิทยาเขตเชียงใหม่

² อาจารย์ประจำ โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

³ อาจารย์ประจำ โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

⁴ อาจารย์ประจำ โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Abstract

This research aims to develop a legal knowledge curriculum to promote media literacy among the public and to evaluate the effectiveness of the curriculum. A mixed-method research approach was employed, integrating qualitative and quantitative methods within a participatory action research framework. The research process consisted of four phases: planning, action, development, and reflection. The findings revealed that the development of the legal knowledge curriculum to promote media literacy was appropriate and coherent in all aspects. The curriculum comprised four modules: Module 1 - Media Literacy, Module 2 - Consumer Rights and Media Laws, Module 3 - Media Laws and Ethics, and Module 4 - Public Participation in Media. After implementing the curriculum through training sessions provided to 10 community-based organizations, the evaluation results showed that the average pre-training scores across all organizations were lower than the post-training scores. A statistical t-test indicated that the post-training scores were significantly higher than the pre-training scores at the significance level of 0.05.

Keywords: Curriculum development, Media literacy, Media law

บทนำ

พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ.2553 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2562 มาตรา 27 (1) และ มาตรา 49 กำหนดให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) จัดให้มีแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการระยะ 5 ปี โดยปัจจุบันเป็นแผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2563 - 2568) ซึ่งได้กำหนด ยุทธศาสตร์ ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค และการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนในกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคมิให้ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ และเพื่อส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสาร ที่หลากหลายได้อย่างเท่าเทียม ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการที่มุ่งสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ ให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้กับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ประกอบกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม แผนย่อยการใช้สื่อและสื่อสารมวลชนในการปลูกฝังค่านิยมและ วัฒนธรรมของคน ในสังคมได้กำหนดแนวทางการพัฒนาไว้ ได้แก่ 1) พัฒนาสื่อสร้างสรรค์ โดยจัดเวลาและพื้นที่ ออกอากาศสื่อกระแสหลักให้แก่สื่อสร้างสรรค์ รวมทั้งการส่งเสริมการใช้สื่อออนไลน์และเครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำเสนอตัวอย่างของการมีคุณธรรม จริยธรรม และการมีจิตอาสา จิตสาธารณะ เพื่อปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์สร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาท สิทธิและหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี ให้กับประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะในกลุ่มเด็ก 2) พัฒนาสื่อเผยแพร่ เพื่อส่งเสริมให้สื่อและสื่อสารมวลชนปฏิบัติงาน

บนเสรีภาพของสื่อ ควบคู่ไปกับจรรยาบรรณสื่ออย่างเคร่งครัดและมีความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาเนื้อหาสาระที่เป็นข้อเท็จจริง และมีคุณภาพสูง รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันความรู้ในการเลือกรับปรับใช้สื่อหรือการรู้เท่าทันสื่อ และสื่อออนไลน์แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป ตลอดจนการเฝ้าระวังการบริโภคสื่อที่เหมาะสม 3) พัฒนาระบบโครงสร้างเครือข่ายด้านข้อมูล เพื่อเป็นช่องทางให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง มีคุณภาพ และเชื่อถือได้ (สำนักงาน กสทช., 2564)

การสื่อสารของสื่อใหม่หรือสื่อ Social Media ในปัจจุบัน เช่น Facebook Instagram YouTube มีลักษณะเป็นการสื่อสารสองทาง (Two-way communication) ซึ่งผู้บริโภคไม่เพียงแต่เป็นผู้รับสารหากแต่ยังสามารถมีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหา และสื่อผู้ผลิตเนื้อหาจำเป็นต้องปรับสถานะเป็นผู้รับเนื้อหาจากผู้บริโภคในอีกทางหนึ่ง ซึ่งล้วนเป็นรูปแบบการสื่อสารที่แตกต่างจากการสื่อสารทางเดียวในรูปแบบเดิม เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์ การดูโทรทัศน์ ที่สื่อมีบทบาทในการผลิตเนื้อหาและผู้บริโภคมีสถานะเป็นผู้รับสาร แต่ปัจจุบันประเทศไทยมักพบกับปัญหาของข่าวปลอม (Fake News) เพิ่มมากขึ้น โดยปัญหาส่วนใหญ่อยู่ที่การขาดวิจารณญาณในการรับสื่อ หลายครั้งที่ทุกคนโดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ส่วนมากจะเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวมากกว่าผู้ใหญ่ ทำให้ตกเป็นเหยื่อของผู้ไม่ประสงค์ดีได้ง่าย โดยเฉพาะการแบ่งปันข้อมูล (Share) หรือการกดเพื่อแสดงความชอบ (Like) ด้วยความรวดเร็ว ขาดการไตร่ตรอง จนเกิดความเสียหายเนื่องจากข้อมูลที่เผยแพร่บางครั้งเป็นการเผยแพร่ที่ไม่เหมาะสม ข้อมูลมีทั้งที่เป็นเท็จหรือเป็นข้อมูลที่ละเมิดสิทธิผู้อื่น รวมทั้งข้อมูลเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมต่อศีลธรรมและวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ หลากหลายประเด็น (ชนัญชิตา สุขทัศน์ และผุสดี กลิ่นเกษรกร, 2565) สร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนทุกกลุ่ม และทุกช่วงวัย มีกระบวนการในการคิดวิเคราะห์ สามารถแยกแยะ และสามารถนำไปต่อยอดให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นในปัจจุบัน โดยเฉพาะความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนสามารถนำความรู้ดังกล่าวมาเป็นเครื่องมือในการป้องกันตนเองและผู้อื่นจากการได้รับผลกระทบของ Fake news ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะต้องทำการศึกษาพัฒนาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน เพื่อขยายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมและแพร่หลายมากยิ่งขึ้น และทำให้ประชาชนสามารถใช้กฎหมายอย่างเข้มแข็งมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตามหลักนิติธรรมต่อไป

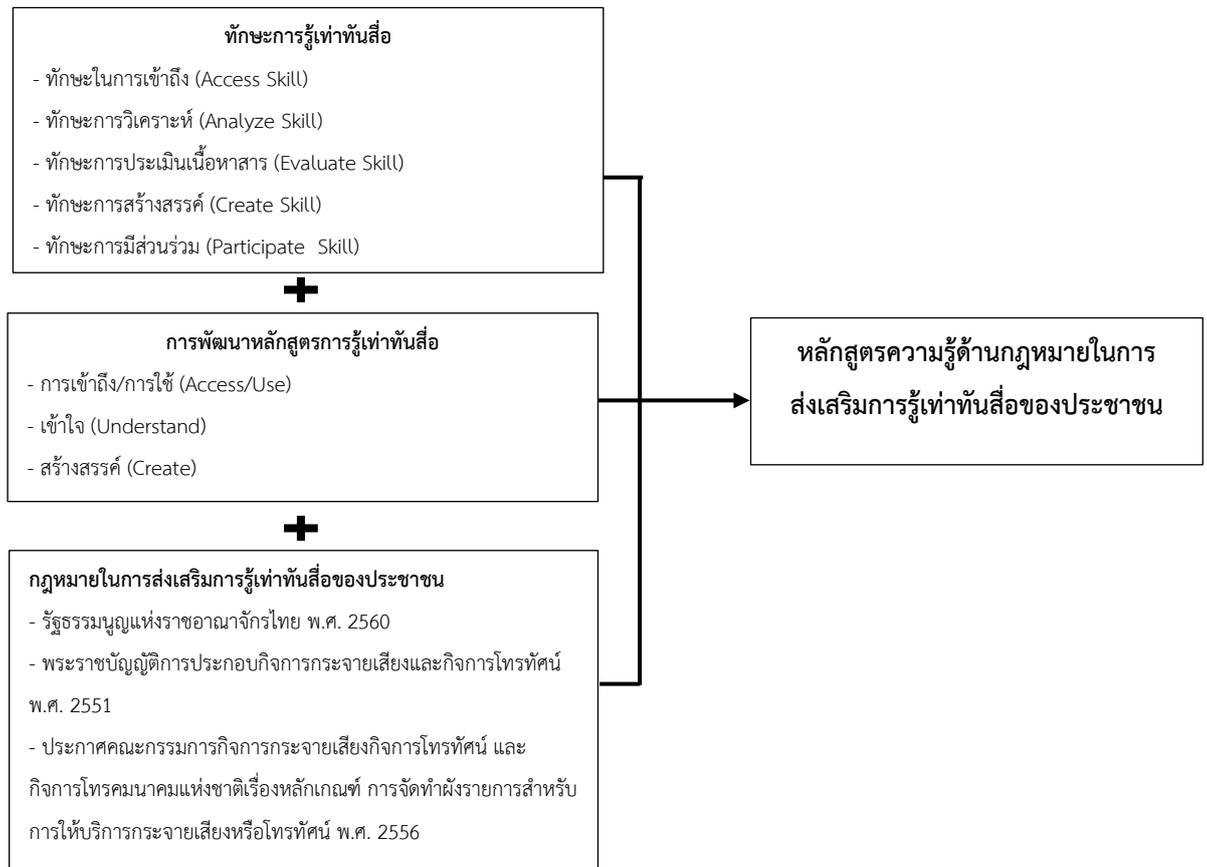
วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน
2. เพื่อประเมินผลหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ได้นำแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ ของ OFCOM (2008) การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของ Center for Media Literacy (2008) และกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน มาสังเคราะห์เพื่อออกแบบและพัฒนาหลักสูตรโดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

Silverblatt & Eliceiri (1997) นิยามการรู้เท่าทันสื่อว่า เป็นทักษะการคิดแบบวิพากษ์ที่ทำให้ ผู้รับสื่อสามารถแปลความหมายของข้อมูลที่ได้รับผ่านสื่อมวลชน และช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะการวินิจฉัย เนื้อหาของสื่อได้อย่างเป็นอิสระ

Potter (2014) นิยามการรู้เท่าทันสื่อว่า เป็นมุมมองของบุคคลที่ก่อร่างขึ้นจาก 3 ส่วน ได้แก่ โครงสร้างความรู้ การใช้เครื่องมือ และความตั้งใจในการเปิดรับสื่อและแปลความหมายสารในสื่อที่บุคคลเปิดรับ โดยบุคคลผู้รู้เท่าทันสื่อจะใช้โครงสร้างความรู้ของตัวเองในการตีความสาร ซึ่งเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการสร้างความรู้ของผู้รู้เท่าทันสื่อคือ ทักษะ 7 ประการ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ (Analysis) การประเมิน (Evaluation) การจำแนกกลุ่ม (Grouping) การใช้เหตุผลแบบอุปนัย (Induction) การใช้เหตุผลแบบนิรนัย (Deduction) การสังเคราะห์ (Synthesis) และการสรุปสาระสำคัญ (Abstracting)

Center for Media Literacy (2008) ได้ระบุถึงทักษะการรู้เท่าทันสื่อไว้ ดังนี้

1. ทักษะในการเข้าถึง (Access Skill) ทักษะนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมและมีประโยชน์ และสามารถทำความเข้าใจความหมายของเนื้อหาสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทักษะการวิเคราะห์ (Analyze Skill) ทักษะนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถตรวจสอบการเข้าใจ ออกแบบ ทั้งรูปแบบของเนื้อหาสาร โครงสร้างของเนื้อหาสาร และลำดับเหตุการณ์ของเนื้อหาสารรวมถึงสามารถใช้แนวคิดต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในการทำความเข้าใจบริบทของเนื้อหาสารที่นำเสนอ
3. ทักษะการประเมินเนื้อหาสาร (Evaluate Skill) ทักษะนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสาร ไปยังประสบการณ์ส่วนบุคคล และทำการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้อง คุณภาพและความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาร
4. ทักษะการสร้างสรรค์ (Create Skill) ทักษะนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถเขียนความคิดของพวกเขา โดยใช้ ข้อความเสียงและ/หรือภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน รวมทั้งสามารถใช้เทคโนโลยี การสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์เนื้อหาของพวกเขา
5. ทักษะการมีส่วนร่วม (Participate Skill) ทักษะนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมหรือ ปฏิสัมพันธ์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น

จะเห็นได้ว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น การรู้เท่าทันสื่อเป็นกลไกที่ช่วยสร้างสมดุล ของอำนาจให้มาอยู่ที่ผู้รับสาร เพื่อให้ผู้รับสารสามารถรู้เท่าทัน ต่อรอง ต่อต้านความหมายจากสารต่าง ๆ ที่สื่อ เป็นผู้กำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประชาชนทั่วไปที่ใช้เวลาจำนวนมากอยู่กับสื่อ และภายใต้บริบทของสังคม ทุนนิยมที่องค์กรสื่อจำนวนมากมีเป้าหมายที่การแสวงหากำไรสูงสุด การติดตั้งกลไกการรู้ การสร้างภูมิคุ้มกัน การรู้เท่าทันสื่อสำหรับประชาชนทั่วไปจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็น และยังคงเป็นกลไกที่สร้างการเรียนรู้ให้ บังเกิดขึ้นต่อไป

ข่าวปลอมหรือข่าวลวง

ข่าวปลอมหรือข่าวลวง หรือ Fake News เป็นชุดของข้อมูลที่ทำให้ขึ้นและเผยแพร่ต่อสาธารณชนผ่านสื่อ ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อออนไลน์ โดยตั้งใจบิดเบือนจากข้อเท็จจริง ด้วยการเสนอข้อมูลหรือ ข่าวให้เข้าใจผิดในข้อเท็จจริง บิดเบือนข้อมูล (Disinformation) เสียดสีหรือล้อเลียน (Parody) หรือจงใจให้ข้อมูลที่ เป็นเท็จ ไม่ถูกต้องตรงกับความจริง (Misinformation) หรือเสนอเนื้อหาอันเป็นการโฆษณาทางการเมือง หรือ ขวณเชื่อ เพื่อมุ่งร้าย ใส่ความ โจมตี หรือกล่าวหา บุคคล กลุ่มคน หรือองค์กร หรือมุ่งหวังผลประโยชน์จากข้อมูลที่ เป็นเท็จดังกล่าว หรือเพื่อมุ่งเป้าให้ผู้รับข้อมูลเข้าใจผิดในเนื้อหาและจงใจให้ส่งต่อเนื้อหานั้น ๆ ไปยังบุคคลอื่นต่อ ๆ ไป อันส่งผลเป็นบ่อนทำลายความสามารถของประชาชนในการแยกแยะข้อเท็จจริงจากความเป็นจริง โดยเฉพาะ เป็นการขาดบรรทัดฐานหรือกระบวนการที่จะทำให้มั่นใจในความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูล (European Commission, 2018; Verbruggen, 2021; CiTS, 2022)

ในยุคเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) มีการนำเสนอ Fake news และเผยแพร่กระจายต่อไป ในวงกว้างได้มากขึ้น โดยเฉพาะการดำเนินการผ่านบรรดาแพลตฟอร์มดิจิทัล (Digital Platform) เช่น Facebook, YouTube, Twitter, TikTok หรือแพลตฟอร์มอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางออนไลน์ ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการสร้าง เนื้อหาและเผยแพร่แชร์ต่อกันได้อย่างไม่จำกัดและอย่างรวดเร็ว ทำให้ปัญหาของ Fake News มีมากขึ้น ซึ่งความ พยายามของประเทศไทยและนานาชาติในการป้องกันและปราบปราม Fake News มีอยู่อย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหา ของผลกระทบจาก Fake News ยังคงมีปรากฏอยู่ ซึ่งส่วนหนึ่งของการทำให้ Fake News แพร่กระจายได้โดยง่าย และรวดเร็ว ก็คือการส่งและเผยแพร่ผ่านทางออนไลน์ ซึ่งทำให้ยากลำบากในการกำกับดูแล และต้องอาศัยปัจจัย แวดล้อมต่าง ๆ มาเป็นตัวช่วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการออกและบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient Law Enforcement) การใช้มาตรการปิดกั้นและกลั่นกรองเนื้อหา (Blocking and Filtering Measure) การสร้าง

ความร่วมมือจากสังคมให้สอดส่องและร้องเรียน (Anti-Fake News Cooperation) การสร้างมาตรฐานจริยธรรม (Code of Conduct) ของผู้ผลิตและเผยแพร่เนื้อหา รวมทั้งบรรทัดฐานสังคม (Social Norms) และประการสุดท้าย คือ การสร้างเสริมความสามารถ (Empowerment) ให้สังคมทุกกลุ่ม ทุกวัย รู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ได้อย่างแท้จริง (สุมาลี วงษ์วิจิต, 2565)

แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ

การศึกษาการรู้เท่าทันสื่อมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการให้ข้อมูล สะท้อนและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมือง ซึ่งมีความจำเป็นในสังคมประชาธิปไตย โดย OFCOM (2008) ได้สรุปแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การเข้าถึง/การใช้ (Access/Use) คือ หลักสูตรต้องออกแบบให้ผู้เรียนศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ ต้องคุ้นเคยกับการรู้เท่าทันแบบดั้งเดิม 2) เข้าใจ (Understand) คือ หลักสูตรต้องออกแบบให้ผู้เรียนสามารถตั้งคำถาม วิเคราะห์ และประเมินสารสนเทศนั้นได้ และ 3) สร้างสรรค์ (Create) คือ หลักสูตรต้องออกแบบให้ผู้เรียนสามารถเกิดความคิดที่สร้างสรรค์ เช่น สามารถสร้างเว็บไซต์ของตัวเองและแสดงความคิดเห็นในช่องทางสนทนาได้ เป็นต้น

กฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

ผลผลิตของสื่อมวลชนคือ บริการประเภทหนึ่ง ผู้บริโภคสื่อจึงมีสิทธิเช่นเดียวกับผู้บริโภคสินค้าและบริการอื่น ๆ โดยผู้บริโภคสื่อมีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเท่าเทียมในการรับทราบ และเข้าถึงสื่อและข้อมูลข่าวสารตามที่ได้มีการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอเนื้อหารายการของสื่อกระจายเสียงและโทรทัศน์ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 33 ว่าด้วยการจัดผังรายการ และ มาตรา 37 ว่าด้วยเนื้อหารายการที่ห้ามออกอากาศ รวมถึงประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติเรื่องหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอเนื้อหารายการของสื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์ ดังนี้ (สุมาลี วงษ์วิจิต, 2565)

1. เนื้อหาที่ห้ามออกอากาศ ตาม มาตรา 37 ของพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 เนื้อหารายการที่ห้ามไม่ให้ออกอากาศ ได้แก่ รายการที่มีเนื้อหาสาระที่ก่อให้เกิดการลัทธิการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือมีการกระทำซึ่งเข้าลักษณะลามกอนาจาร หรือมีผลกระทบต่อทำให้เกิดความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเอาเปรียบผู้บริโภคในสื่อ ผู้ใช้สื่ออาจประสบกับพฤติกรรมเอาเปรียบผู้บริโภคของผู้ให้บริการกระจายเสียง และโทรทัศน์ ทั้งในด้านของการโฆษณา ด้านบริการที่ได้รับ รวมถึงด้านวิธีการนำเสนอ ซึ่งตามประกาศ กสทช. เรื่อง การกระทำที่เป็นการเอาเปรียบผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2555 ได้ระบุถึงลักษณะสำคัญ คือ การกระทำที่เป็นการเอาเปรียบผู้บริโภค และรูปแบบรายการหรือการโฆษณาที่เป็นการหลอกลวงหรือกระทำให้เกิดความเข้าใจผิด

3. กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณา นอกเหนือจาก กสทช. แล้ว หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลสินค้าและบริการ ได้มีข้อกำหนดเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคจากการถูกเอาเปรียบจากโฆษณา ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติ

ผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ.2562 พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 และประมวลกฎหมายอาญาความผิดฐานหมิ่นประมาท

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ใช้วิธีการแบบผสมผสาน (Mixed Method) บูรณาการวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative) และวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากองค์กรภาคประชาชนเครือข่ายความร่วมมือการเฝ้าระวังสื่อไม่สร้างสรรค์ จำนวน 10 แห่ง แห่งละ 40 คน ภายใต้แนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มี 4 ระยะ ได้แก่ ระยะการวางแผน (Planning Stage) ระยะปฏิบัติการ (Action Stage) ระยะการพัฒนา (Developing Stage) ระยะสะท้อน (Reflecting Stage)

ระยะที่ 1 ระยะการวางแผน (Planning Stage) วิเคราะห์ปัญหาการรู้เท่าทันสื่อโดยประสานองค์กรภาคประชาชนต่าง ๆ จำนวน 10 แห่ง แห่งที่ตระหนักถึงปัญหาการรู้เท่าทันสื่อ ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ปรับปรุงนวัตกรรมหลักสูตรและสื่อการรู้เท่าทันสื่อในระดับประชาชนที่ได้เคยศึกษาในปี 2563-2564 จัดประชุมชี้แจงชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

ระยะที่ 2 ระยะการพัฒนา (Developing Stage) ปรับปรุงหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนที่ได้เคยศึกษาในปี 2563 – 2564 โดยการนำข้อเสนอแนะจากระยะที่ 1 มาปรับปรุงเป็นหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

ระยะที่ 3 ระยะปฏิบัติการ (Action Stage) เรียนรู้ร่วมกันผ่านการสอน/อบรมโดยองค์กรภาคประชาชนต่างๆ ในพื้นที่ จำนวน 10 แห่ง แห่งละ 40 คน ผ่านแกนนำกลุ่มชุมชนในการทำงานด้วยการนำหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ไปใช้จัดการอบรมในพื้นที่

ระยะที่ 4 ระยะสะท้อน (Reflecting Stage) ดำเนินการประเมินผลหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน โดยทำการทดสอบก่อนการอบรม (Pretest) และทดสอบหลังการอบรม (Posttest) กับกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษา

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและนำเสนอเนื้อหาหลักสูตรมาพัฒนาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยพัฒนาปรับปรุงใหม่เป็นเนื้อหาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน โดยการพัฒนาปรับปรุงได้มีกระบวนการวิเคราะห์บริบททางสังคม ทั้งภายในและภายนอกประเทศท่ามกลางสถานการณ์การสื่อสารยุคหลัง Disruptive Technology หรือโลกยุคหลังความจริง (Post Truth) ที่ประชาชนสื่อสารกันเองได้ เพื่อออกแบบพัฒนาปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตร คู่มือและสื่อการสอน เพื่อนำไปให้ผู้ฝึกอบรม (Trainer) ให้นำไปถ่ายทอดความรู้ ด้วยการจัดการอบรมทั้งในระบบและนอกระบบ สร้างความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน เกิดสมรรถนะ “เข้าถึง เข้าใจ

เข้าร่วม” รับมือกับปัญหาจากภูมิทัศน์สื่อที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่รู้จะสิ้นสุดลงที่ใดอย่างสร้างสรรค์ โดยมีรายละเอียดผลการพัฒนาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

โครงสร้างหลักสูตร	เนื้อหาหลักสูตร
<p>โมดูล 1 การรู้เท่าทันสื่อ</p> <p>คำอธิบายรายวิชา</p> <p>ความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบของทักษะการรู้เท่าทันสื่อ การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล (MIDL) และความฉลาดทางดิจิทัล (DQ)</p> <p>จุดประสงค์การเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> อธิบายความหมาย ความสำคัญ องค์ประกอบของทักษะการรู้เท่าทันสื่อ อธิบายสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ อธิบายทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล (MIDL) และความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) วิเคราะห์สถานการณ์การสื่อสารตามคำถามสำคัญ 5 ข้อ ของการรู้เท่าทันสื่อได้ 	<ul style="list-style-type: none"> ความหมายและความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ องค์ประกอบของทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อ คำถามสำคัญ 5 ข้อ การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล
<p>โมดูล 2 กฎหมายสิทธิของผู้บริโภคสื่อ</p> <p>คำอธิบายรายวิชา</p> <p>ความรู้ในเรื่องของสิทธิของผู้บริโภคสื่อ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้บริโภคสื่อ</p> <p>จุดประสงค์การเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> จำแนกสิทธิของผู้บริโภคสื่อได้ บอกวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนกลุ่มต่าง ๆ ได้ บอกถึงเนื้อหาที่ห้ามออกอากาศตามกฎหมาย รวมถึงเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม และการจัดระดับความเหมาะสมของรายการเนื้อหาได้ 	<p>เนื้อหา</p> <ul style="list-style-type: none"> สิทธิเฉพาะ 7 ข้อ ของผู้บริโภคสื่อวิทยุ-โทรทัศน์ การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนกลุ่มต่าง ๆ เนือหารายการที่ห้ามออกอากาศ การจัดระดับความเหมาะสมของรายการ การจัดเวลาออกอากาศรายการเพื่อเป็นการคุ้มครองเด็ก และเยาวชน การกระทำที่เป็นการเอาเปรียบผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ รูปแบบรายการ หรือการโฆษณาที่เป็นการหลอกลวงหรือทำให้เกิดความเข้าใจผิด
<p>โมดูล 3 กฎหมายและจริยธรรมสื่อ</p> <p>คำอธิบายรายวิชา</p> <p>ความรู้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลเนือหารายการและโฆษณา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้สื่อในยุคดิจิทัล รวมถึงการเป็นผู้ผลิตและ</p>	<p>เนื้อหา</p> <ul style="list-style-type: none"> กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการออกอากาศในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการโฆษณา กฎหมายลิขสิทธิ์ (Copyright)

โครงสร้างหลักสูตร	เนื้อหาหลักสูตร
<p>สร้างสรรค์สื่อบนความรับผิดชอบตามมาตรฐานทางจริยธรรม</p> <p>จุดประสงค์การเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีความเข้าใจในกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกาู้เท่าทันสื่อ 2. บอกถึงลักษณะการโฆษณาที่ผิดกฎหมาย 3. บอกถึงลักษณะการกระทำผิดบนสื่อออนไลน์ 	<ul style="list-style-type: none"> ● พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ● สาระสำคัญ ของ พ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ● จริยธรรมสื่อมวลชน
<p>โมดูล 4 การมีส่วนร่วมในสื่อ</p> <p>คำอธิบายวิชา</p> <p>ผู้เรียนรู้จะเกิดความเข้าใจวัตถุประสงค์การเป็นผู้บริโภคสื่อที่รู้เท่าทัน และศักยภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมในหลากหลายมิติ เข้าใจความสำคัญในฐานะผู้บริโภคและผู้ผลิตสื่อเผยแพร่สื่อ(Prosumer) มีความสามารถในการสร้างเนื้อหาเพื่อสื่อสาร (Create) ในบริบทที่หลากหลาย ประยุกต์ใช้และสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ (Creation Of Changing) อันนำไปสู่การเป็นพลเมือง ในศตวรรษใหม่</p> <p>จุดประสงค์การเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อการนำเสนอของสื่อบนหลักการและแนวทางที่สร้างสรรค์ 2. สามารถบอกวิธีการและช่องทางในการร้องเรียนได้ 3. สามารถบอกช่องทางและดำเนินการในการรณรงค์สร้างการเปลี่ยนแปลงผ่านสื่อ 4. ผลิตและเผยแพร่สื่อบนหลักการและแนวทางที่สร้างสรรค์ 	<p>เนื้อหา</p> <ul style="list-style-type: none"> - การรู้เท่าทันสื่อกับการสร้างมีส่วนร่วมของพลเมือง - แนวคิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการรู้เท่าทันสื่อ (การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น, สรรถนะในการสร้างเนื้อหา, การรณรงค์เพื่อการเปลี่ยนแปลง, แนวทางสร้างพลเมืองเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลง, การมีส่วนร่วมระดับองค์กรเครือข่ายต่างๆ) - กระบวนการร้องเรียน (การเตรียมข้อมูล, การเก็บข้อมูลและหลักฐาน, เรื่องด่วนส่งทันที, ช่วยกันบอกต่อ)

2. เพื่อประเมินผลหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

การประเมินผลหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน กับองค์กรภาคประชาชนจำนวน 10 แห่ง ได้แก่ (1) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง (2) โรงเรียนผู้สูงวัยพลายชุมพล (3) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น (4) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมหาสารคาม (5) กลุ่มโสนรวมใจ จ.เพชรบุรี (6) ศูนย์พัฒนาศักยภาพผู้สูงวัย “ผ.แข็งแรง” จ.สิงห์บุรี (7) เคหะชุมชนร่มเกล้า ลาดกระบัง (8) ชุมชนบางเสร์

จ.ชลบุรี (9) สมาคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ จ.ปัตตานี และ (10) ชุมชนมะขามเตี้ยชุมชนขุนทะเล จ.นครศรีธรรมราช ผลปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน

องค์กรภาคประชาชน		N	Mean	S.D.	t	Sig.*
ภาพรวม	Pretest	400	8.45	3.19	41.86	0.00
	Posttest	400	15.82	1.91		
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	Pretest	40	8.65	3.54	15.87	0.00
	Posttest	40	16.13	2.10		
โรงเรียนผู้สูงอายุพลายชุมพล	Pretest	40	8.72	3.33	12.07	0.00
	Posttest	40	16.10	2.20		
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น	Pretest	40	8.45	3.06	12.21	0.00
	Posttest	40	15.80	1.98		
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมหาสารคาม	Pretest	40	8.65	3.54	9.53	0.00
	Posttest	40	15.90	2.18		
กลุ่มโสนรวมใจ จ.เพชรบุรี	Pretest	40	8.43	3.10	13.36	0.00
	Posttest	40	15.85	1.92		
ศูนย์พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ “ผ.แข็งแรง” จ.สิงห์บุรี	Pretest	40	9.11	3.51	8.59	0.00
	Posttest	40	15.71	2.07		
เคหะชุมชนร่มเกล้า ลาดกระบัง	Pretest	40	8.25	3.09	17.70	0.00
	Posttest	40	16.03	1.70		
ชุมชนบางเสร่ จ.ชลบุรี	Pretest	40	8.83	3.53	10.69	0.00
	Posttest	40	15.65	1.64		
สมาคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ จ.ปัตตานี	Pretest	40	7.96	2.78	22.74	0.00
	Posttest	40	15.63	1.67		
ชุมชนมะขามเตี้ยชุมชนขุนทะเล จ.นครศรีธรรมราช	Pretest	40	7.68	2.53	19.54	0.00
	Posttest	40	15.45	1.62		

* Sig < .05

จากตาราง 2 ผลการประเมินหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการอบรมในภาพรวมของทุกองค์กรภาคประชาชนมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนหลังการอบรม เมื่อทดสอบค่าสถิติ t-test พบว่า มีคะแนนหลังเรียนจากการอบรมด้วยหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เนื่องมาจากผู้เข้ารับการอบรม

มีความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ และสามารถนำความรู้ดังกล่าวมาเป็นเครื่องมือในการป้องกันตนเองและผู้อื่นจากการได้รับผลกระทบของ Fake news ได้เพิ่มขึ้นก่อนการรับการอบรม

อภิปรายผล

1. จากผลการพัฒนาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน พบว่าการพัฒนาหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน เป็นการพัฒนาปรับปรุงโดยการวิเคราะห์บริบททางสังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศท่ามกลางสถานการณ์การสื่อสารยุคหลัง Disruptive Technology หรือโลกยุคหลังความจริง (Post Truth) ที่ประชาชนสื่อสารกันเองได้ ได้เนื้อหาของหลักสูตรจำนวน 4 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 การรู้เท่าทันสื่อ โมดูล 2 กฎหมายสิทธิของผู้บริโภคสื่อ โมดูล 3 กฎหมายและจริยธรรมสื่อ และ โมดูล 4 การมีส่วนร่วมในสื่อ สอดคล้องกับ Heins & Cho (2003) ที่ระบุถึงให้เห็นก็คือการให้การศึกษาเรื่องสื่อ ไม่ใช่เป็นเพียงแค่การสอนให้รู้ว่าเนื้อหาสื่อในสื่อผลิตขึ้นมาได้อย่างไร และการสร้างจากความเป็นจริงอย่างไร แต่ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเหล่านั้น ทราบถึงวิธีที่ควรจัดการเกี่ยวกับประเด็นสำคัญในสื่อ และมาตรการป้องกันสื่อไม่ปลอดภัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนม คลีฉายา (2559) ซึ่งค้นพบสาระสำคัญที่จำเป็นเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 5 สาระ หนึ่งในนั้นคือ สาระที่ 2 ที่จำเป็นต้องสร้างเสริมความรู้พื้นฐานสู่การรู้เท่าทันสื่อ ด้านองค์กรสื่อ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อ การแยกแยะประเภทเนื้อหา พฤติกรรมการเสพติดสื่อดิจิทัล โอกาสที่นำไปสู่ความเสี่ยงอันตราย โดยวิธีการสอนเน้นการความคิด ประเมินและวิพากษ์ความถูกต้อง

2. จากผลการประเมินหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการอบรมในภาพรวมของทุกองค์ระภาคประชาชนมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนหลังการอบรมเมื่อทดสอบค่าสถิติ t-test พบว่า มีคะแนนหลังเรียนจากการอบรมด้วยหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับ แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ ของ OFCOM (2008) การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อของ Center for Media Literacy (2008) และกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชน มาสังเคราะห์เพื่อออกแบบและพัฒนาหลักสูตร และสอดคล้องกับวิธีการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของพอดเตอร์ (Potter, 2005) ที่เห็นว่าวิธีการที่จะทำให้ผู้รับสื่อมีการรู้เท่าทันสื่อเพิ่มมากขึ้น คือให้ผู้รับสื่อได้ตระหนักและเข้าใจถึงผลกระทบและอิทธิพลของสื่อ ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับสื่อปกป้องตนเองได้ ทำให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์และโทษของสื่อ เห็นความสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลเนื้อหารายการและโฆษณา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้สื่อในยุคดิจิทัล รวมถึงการเป็นผู้ผลิตและสร้างสรรค์สื่อบนความรับผิดชอบตามมาตรฐานทางจริยธรรม ทำให้มีการปรับเปลี่ยนตนเองในการเลือกรับชมสื่อให้หลากหลายและมีสาระมากยิ่งขึ้น รู้ว่าการเลือกรับและใช้สื่อที่เป็นโทษจะมีผลดีหรือผลเสียต่อตนเองอย่างไร รู้จักการรู้เท่าทันสื่อ ไม่หลงเชื่อคล้อยตามสื่อโดยทันที รู้จักหาแหล่งข้อมูลจากสื่อที่มีประโยชน์ให้แก่ตนเองมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้มีการนำหลักสูตรความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของประชาชนไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของประชาชนแต่ละกลุ่ม และควรกำหนดนโยบายในการเสริมสร้างความรู้ด้านกฎหมายในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อให้แก่นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยบรรจุไว้ในแผนการจัดการศึกษาให้มีการนำหลักสูตรไปใช้กับสถาบันอุดมศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาโดยการพิจารณาตัวแปรที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะด้านการรู้เท่าทันสื่อร่วมด้วย เช่น การอบรมเลี้ยงดู ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว เป็นต้น

2.2 เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ จากผลการสอบถามความคิดเห็นที่พบว่าด้านการประเมินค่าสื่อและด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ของผู้อบรมยังทำได้ไม่เต็มที่ งานวิจัยครั้งต่อไป จึงควรทำการวิจัยด้านการประเมินค่าสื่อและด้านการใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ให้กับผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- ชนัญชิตา สุขทัศน์ และผุสดี กลิ่นเกษร. (2565). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ด้วยเทคนิคกิจกรรมการบูรณาการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *Journal of Modern Learning Development*, 7(11).
- พนม คลี่ฉายา. (2559). การใช้งาน ความเสี่ยง การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และแนวทางการสอนเพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล สำหรับนักเรียนมัธยมในประเทศไทย ระยะเวลาที่ 2: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สุมาลี วงษ์วิจิตต์. (2565). มาตรการทางกฎหมายและการรู้เท่าทันสื่อเพื่อต่อสู้กับข่าวปลอม. *วารสารกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์*, 1(3), 1-28.
- สำนักงาน กสทช. (2564). รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2563. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2567 จาก <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>.
- Center for Media Literacy. (2008). *Literacy for the 21st century: An overview & orientation guide to media literacy education*. (2nd ed.). Malibu, CA: Center for Media Literacy.
- CiTS. (2022). **What is Fake News**. Retrieved April 4, 2024, from <https://www.cits.ucsb.edu/fake-news/what-is-fake-news>.
- European Commission. (2018). **Code of practice on disinformation**. Retrieved April 12, 2024 from <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>
- Heins, M. & Cho, C. (2003). **Media Literacy: An Alternative to Censorship**. New York: Free Expression Policy Project.
- OFCOM. (2008). **What is media literacy?**. Retrieved April 12, 2024 from Retrieved April 12, 2024 from http://www.ofcom.org.uk/advice/media_literacy/of_med_lit/whatis/

- Potter, W.J. (2004). **Theory of media literacy: A Cognitive approach**. California USA: Sage Publications. Potter, W. J. (2014). **Media Literacy** (7th ed.). London: Sage.
- Potter, W.J. (2005). **Media Literacy** (3rd ed.). California: Sage.
- Silverblatt, A. & Eliceiri, E.M.E. (1997). **Dictionary of Media Literacy**. Westport, Conn: Greenwood Press.
- Verbruggen, Y. (2021). **Fake news**. Retrieves April 14, 2024, from <https://www.ibanet.org/article/0adbdb24-c0c2-4cc8-bef8-e9b172dcf12a>.

บทบาทของนักศึกษาต่อการเมืองไทย The role of students in Thai politics

กิตติพงษ์ หมัดอาดัม¹ และวิจิตรา ศรีสอน²

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Kittipong madadam¹ and Wijittra Srisorn²

^{1,2}Suan Sunandha Rajabhat University

Mang.koirulummah@gmail.com

รับบทความ : 11 มีนาคม 2567 แก้ไขบทความ : 6 ธันวาคม 2567 ตอรับบทความ : 23 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

นักศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมืองของไทยตั้งแต่การเปลี่ยนแปลง การปกครอง ในปี พ.ศ. 2475 ซึ่งเกิดจากการศึกษาระดับสูงที่ได้รับจากต่างประเทศ การปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5 - 7 ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลง กลายเป็นผู้นำทางการเมืองในภายหลัง การศึกษาของไทยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเมืองในช่วงแรก แต่หลังจากปี พ.ศ. 2475 การศึกษามักถูกจำกัดไม่ให้ขัดแย้งกับการปกครอง จึงทำให้บทบาทของการศึกษาลดลง โดยเฉพาะในแง่ของการพัฒนาแนวคิดการเมือง แม้ว่านิสิตนักศึกษาหลายคนจะไม่สนใจการเมืองมากนัก แต่หลังปี พ.ศ. 2514 บางกลุ่มเริ่มแสดงออกทางการเมืองและมีส่วนร่วมในการต่อต้านเผด็จการ จนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ หลังจากนั้น การเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษากลับมาชัดเจนอีกครั้งในช่วง พ.ศ. 2563 - 2567 เนื่องจากการถูกสิทธิเสรีภาพ แต่การตื่นตัวทางการเมืองของนิสิตยังคงเป็นการตอบสนอง ต่อเผด็จการ มากกว่าการฝึกฝนทางการเมืองที่เป็นระเบียบ แบบแผน นอกจากนี้ ผู้นำนักศึกษาหลังการเผยแพร่ ประชาธิปไตยยังมีลักษณะที่กระบวนกรประชาธิปไตยไปหันไปใช้ “พลังมวลชน” แทน จึงทำให้การศึกษาของไทย ยังไม่สามารถพัฒนาการเมืองได้มากนักตั้งแต่ปี 2475 ถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: บทบาท, การมีส่วนร่วม, หลักการประชาธิปไตย

Abstract

every era Students have clearly played a role in the political development of Thailand due to the change of government since 1932. The results of higher education reform from the reigns of King Rama V - King Rama VII led to a group of Thai people who Receiving higher education from abroad has returned to cause a change in Thai government from an absolute monarchy to a regime in which the monarchy is under the constitution. and the leader in that

¹ นักศึกษารัฐศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

change Later, most of them became Thai political leaders. Throughout history, Thai political leaders have always recognized the importance of education. Therefore, higher education has been promoted and supported, but in a manner that will not be hostile to government. For this reason, together with other causes such as political conditions, governance, society, and the values of Thai society. As a result, education after 1932 onwards had little role in political development in the true sense. If there are some, it is more theoretical. In addition, in the past, most students behaved in a way that they did not pay much attention to politics. Exposure to news and knowledge, attitudes, and participation in promoting democratic governance was relatively low. But after 1971, some groups of students who were interested in participating in politics expressed their desire. to participate in politics coupled with pressure from internal and external political events that affect education causing students who have some interest in politics It has become an important mechanism for demanding participation in politics and governance of the country. by resisting the dictatorship at that time and received a great deal of support from the students themselves as well as the general public. Making it possible to change the political situation in a big way on October 14, 1973 until the present, 2020 - 2024, the nature of those movements It began to become clearer again. As a result of being deprived Too many rights and freedoms. However, political awareness among students is still limited. And it is an awakening that is more a reaction to the dictatorial forces that have been oppressing for a long time than an awakening that follows a methodical process of political training. Because the grouping of students before and after 14 October 1973 still modeled the centralization of power on a group of individuals rather than taking into account democratic principles. student leaders themselves after the spread of democracy There is a tendency to abandon the democratic process and turn to "mass power" as a tool to decide problems. In this sense, it can be said that Thai education from 1932 until the present Therefore, it does not play much of a role in the political development of Thailand.

Keywords: role, participation, democratic principles

บทนำ

นักศึกษาจัดให้ว่าเป็นกลุ่มชนที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ในหลาย ๆ ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาจะเป็นกลุ่มที่มีบทบาทในการต่อต้านผู้นำเผด็จการต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตย และการสร้างความชอบธรรมในสังคม โดยนักศึกษาอาจใช้วิธีการประท้วงรัฐบาลที่กระทำโดยไม่ชอบดั่งกล่าว จนเป็นผลทำให้เกิดการใช้กำลังรุนแรงต่อนักศึกษา และมีการรวมตัวกันต่อต้านล้มล้างรัฐบาลในที่สุด

นักศึกษาในยุคสมัยก่อนนั้นเวลาพูดคุยจะมีเนื้อหาสาระทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ในการสนทนากัน มีการวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลนักการเมือง มีการร่วมกันต่อสู้เรียกร้องเมื่อเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคม

เพราะฉะนั้นเมื่อมีการรวมกลุ่มของนักศึกษาขึ้นมา จะทำให้รัฐบาลเกรงกลัวในพลังของปัญญาชน เพราะนักศึกษาหมายถึง ผู้ที่เรียนรู้ มีความรู้ มีการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ นักการเมืองจึงไม่สามารถที่จะโกหก หลอกลวงได้

ปัจจุบันนักศึกษา ไม่ใส่ใจทางการเมืองการปกครอง อำนาจจึงตกอยู่ในมือของนักการเมืองที่เข้ามาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากงบประมาณแผ่นดิน นักศึกษาไม่สามารถตั้งโจทย์ให้สังคมสอบถามรัฐบาลได้ ไม่สามารถตีแผ่ความจริงในข้อมูลที่เราหามาได้ ผู้ที่ตีแผ่ปัญหาต่าง ๆ กลับเป็นนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม ออกมาสาวไส้เพื่อเรียกคะแนนจากประชาชน ซึ่งข้อมูลที่น่ามาอาจอ้างบางครั้งเป็นหลักฐานเท็จ ที่สร้างขึ้นเพื่อให้อีกฝ่ายได้รับความเสียหาย หรือต้องการทำลายให้เสียชื่อเสียง หรือดิศเครดิตเพื่อหวังคะแนนเสียงในการเลือกตั้งคราวต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทของนักศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในการเปลี่ยนแปลงการปกครองและการพัฒนาการเมืองของไทย
2. เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของการเคลื่อนไหวทางการเมืองของนักศึกษา ตั้งแต่ในช่วงก่อนและหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 รวมถึงการตื่นตัวทางการเมืองในยุคปัจจุบัน และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจำกัดสิทธิเสรีภาพ
3. เพื่อนำเสนอข้อคิดเกี่ยวกับบทบาทของการศึกษาในการพัฒนาการเมืองไทยในอนาคต ในเรื่องของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

เนื้อหา

การรวมตัวกันเป็นองค์กรของขบวนการนักศึกษา (Student movement) โดยเกิดขึ้นจากความพยายามของกลุ่มอิสระภายในสถาบันต่าง ๆ ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดความคิดที่จะรวบรวมสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ให้เข้ามาทำหน้าที่ประสานงานร่วมกันในกิจกรรมที่เป็นการแสดงออกต่อสาธารณชนในนามของนิสิตนักศึกษา ทั้งหมดพยายามผลักดันให้เกิดการจัดตั้ง “ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย” ขึ้นโดยเริ่มจากการรวมตัวกันของนักศึกษาในการสังเกตการณ์เลือกตั้งระดับท้องถิ่น คือ สภากรุงเทพมหานครในปี 2511 และในการเลือกตั้งทั่วไประดับชาติในปี 2512 ที่นิสิตนักศึกษามีบทบาทในการรักษาความเป็นกลางทางการเมือง พยายามรักษาความยุติธรรมในการเลือกตั้ง เป็นการดึงให้นักศึกษาหันมาสนใจการเมือง และร่วมกิจกรรมที่มีสาระกับนักศึกษามหาวิทยาลัยอื่น

สภาพการเมืองและนโยบายเศรษฐกิจและสังคมของผู้นำทางการเมืองในช่วง พ.ศ. 2511 - 2516 นับตั้งแต่สมัย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นต้นมา ที่เน้นลักษณะการปกครองภายใต้ระบอบเผด็จการทหารเป็นส่วนใหญ่ การพัฒนาประเทศด้วยการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายใต้กระบวนการทางการเมือง แบบเผด็จการอำนาจนิยมและการดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบพึ่งพาต่างชาติ ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหลาย ๆ ลักษณะด้วยกัน คือ เกิดความไม่สมดุลในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจระหว่างภาคอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ในขณะที่ตัวกันระบอบการเมืองการปกครองไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยเหตุนี้กระแสการเรียกร้องของกลุ่มพลังทางสังคมจึงเกิดขึ้น โดยมีขบวนการนิสิตนักศึกษาเป็นตัวนำในการเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์รุนแรง 14 ตุลาคม 2516 (ชาวนิวทรี รักษ์กุลชน, 2556)

นับตั้งแต่ศาลรัฐธรรมนูญยุบพรรคอนาคตใหม่เมื่อเดือน ก.พ. พ.ศ. 2563 ที่ผ่านมาได้ กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของหน้าประวัติศาสตร์การเมืองของไทย ที่ทำให้บรรดากลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ออกมาแสดงออกทางการเมือง

ผ่านการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยและการแก้ไขรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่องจนถึงขณะนี้ แม้ว่าขณะนั้นการระบาด
ของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การชุมนุมเรียกร้องของกลุ่มนักเรียนนักศึกษาและ
ประชาชนต้องยุติลงระยะหนึ่ง แต่ทันทีที่สถานการณ์โรคระบาดคลี่คลายลงและรัฐบาลผ่อนปรนมาตรการควบคุม
โรคลงการเคลื่อนไหวก็กลับมาอีกครั้งอย่างรวดเร็ว กระแสความไม่พอใจต่อรัฐบาล พล.อ. ประยุทธ์ฯ และบรรดา
ผู้มีอำนาจนำมาสู่การชุมนุมบนท้องถนนอย่างต่อเนื่อง จนหลายคนเรียกว่าเป็นการเคลื่อนไหวที่ “ทะลุพาดาน”
เนื่องจากมีข้อเรียกร้องด้านการปฏิรูปประเทศในหลายประเด็น ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในการชุมนุมเรียกร้องของ
นักศึกษาในอดีต ทั้งนี้ นอกจากพัฒนาการทางการเมืองผ่านการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยของกลุ่มคนรุ่นใหม่
ในกรุงเทพมหานครแล้ว ความเคลื่อนไหวทางการเมืองยังกระจายไปยังส่วนต่าง ๆ ของประเทศ โดยเฉพาะหัวเมือง
ใหญ่ ๆ เช่น ขอนแก่น ที่มีข่าวการเรียกร้องประชาธิปไตยของนักศึกษาที่แสดงจุดยืนทางการเมืองไม่เอาเผด็จการ
ของกลุ่มดาวดิน และยังมีข่าวใหญ่ระดับประเทศที่ทหารควบคุมตัวกลุ่มคนที่ต่อต้านรัฐประหาร ตรวจค้น ยึดอาวุธ
และขยายผลจับกุมผู้ร่วมกระทำการนับ 20 คน ซึ่งเรียกปฏิบัติการครั้งนี้ว่า “ขอนแก่นโมเดล” ประกอบกับจังหวัด
ขอนแก่นเป็นฐานเสียงของคนเสื้อแดงที่นิยมในตัว ดร.ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีก่อด้วย (กฤษชพลณ
บุญครอง และ ศิวช ศรีโกคางกุล, 2562) จึงถือเป็นปรากฏการณ์ใหม่ทางการเมืองที่เยาวชนคนรุ่นใหม่ รวมถึง
นักศึกษาได้หันกลับมาใส่ใจบทบาททางการเมืองมากขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงจุดหนึ่งที่ประเทศได้กลับมาสู่การเลือกตั้งเพื่อเลือกผู้นำประเทศตามระบอบ
ประชาธิปไตย ทำให้กลุ่มเยาวชนและนักศึกษาเริ่มมีความหวังในการเลือกผู้นำที่ตนเอง มีส่วนร่วมผ่านการเลือกตั้ง
เมื่อปี พ.ศ. 2566 จึงทำให้กระแสการเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษาเริ่มลดน้อยลง เนื่องจากได้มีการรุดูท่าทีของผู้นำ
ประเทศว่าจะเป็นผู้ที่มาจากฝ่ายใด ประกอบกับในช่วงวันระยะดังกล่าวทำให้กลุ่มนักศึกษาหันไปใส่ใจกับ
การใช้ชีวิตส่วนตัวมากขึ้น อาทิ การเรียน หรือ การทำงาน เป็นต้น จึงทำให้กระแสการเคลื่อนไหวลดน้อยถอยลง
ตามไปด้วยเช่นกัน การชุมนุมในลักษณะแฟลชม็อบจึงเป็นการชุมนุมที่มียอดผู้ชุมนุมลดลง ไม่สามารถกดดันหรือ
สร้างแรงเสียดทานต่อรัฐบาลได้เท่าหวังก่อนหน้านี้

บทวิเคราะห์

ปัจจัยที่นำนักกิจกรรมนักศึกษาไปสู่การเป็นแถวหน้าของการเคลื่อนไหวทางการเมือง การก่อร่างทางความคิด
ของนักกิจกรรมนักศึกษาในช่วงวัยรุ่นก่อนเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย รวมถึงการเติบโตทางความคิดจากวิชา
ที่ศึกษา และการได้พบกับกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อนที่พร้อมจะร่วมกันทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกันในช่วงระยะเวลา
เดียวกัน โดยจะมีปัจจัยสำคัญ คือ วิถีชีวิตทางการเมืองในช่วงปลายปี พ.ศ. 2557 สมัยรัฐบาลยิ่งลักษณ์ พ.ร.บ.นิรโทษกรรม
และการเคลื่อนไหวของกลุ่ม กปปส. โดยหลังจากที่รัฐบาลของ น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร มีความพยายามเปลี่ยนแปลง
รายละเอียดใหม่ในร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ของนายวรชัย เหมะ โดยการแปรญัตติอย่างรวดเร็วในชั้นสภา
ผู้แทนราษฎรในช่วงปลายปี พ.ศ. 2556 ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจขึ้นอย่างมากในสังคม มีกลุ่มคนจำนวนมาก
ออกมาคัดค้านการกระทำดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายค้านในสภา กลุ่มที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลพรรคเพื่อไทยมาก่อน
และกลุ่มที่เป็นพันธมิตรกับพรรคเพื่อไทยหลายกลุ่มด้วยเช่นกัน เมื่อมีแรงเสียดทานมากขึ้น รัฐบาลของ
น.ส.ยิ่งลักษณ์ ฯ จึงได้ถอนร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับนี้ ออกไปจากวาระการประชุมสภาแต่เมื่อรัฐบาลของ
น.ส.ยิ่งลักษณ์ ฯ แสดงให้เห็นว่าได้สร้างความผิดพลาดอย่างร้ายแรงเกิดขึ้น การชุมนุมประท้วงที่เคยมีจุดมุ่งหมาย
ในการคัดค้านร่าง พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับนี้ก็ได้กลายเป็นการชุมนุมประท้วงเพื่อขับไล่รัฐบาลไปในที่สุด

โดยมีนายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีต ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ ที่ได้ลาออกจากการเป็น ส.ส. แล้วมาก่อตั้ง คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตย ที่สมบูรณ์แบบอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) และแต่งตั้งตัวเองเป็นผู้นำในตำแหน่งเลขาธิการ ทำการเคลื่อนไหวต่อต้าน รัฐบาลร่วมกับองค์กรและกลุ่มหลายกลุ่ม โดยมีลักษณะในการเคลื่อนไหวที่ถูกมองว่า เป็นปฏิปักษ์กับประชาธิปไตย จากทั้งนักวิชาการ และจากสื่อต่างประเทศ ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้อีกที่นักกิจกรรมนักศึกษาหลายคนได้มีโอกาส ที่จะเข้ามาทำกิจกรรมในประเด็นทางการเมืองในภาพใหญ่ นักกิจกรรมนักศึกษาจากกลุ่มอิสระส่วนมากนั้น จะเคลื่อนไหวต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ในทิศทางเดียวกันกับกลุ่มคนเสื้อแดง โดยหลังกิจกรรมในวันนั้นจบลง นักกิจกรรมนักศึกษาจากกลุ่มอิสระต่าง ๆ ก็ได้พบปะกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตาเป็นครั้งแรก หลังจากที่เคยร่วม กิจกรรมด้วยกันแค่บางกลุ่ม และประชุมพูดคุยกันด้วยวิธีการสื่อสารที่ไม่ได้พบปะกันจริง เมื่อสถานการณ์ การต่อต้าน พ.ร.บ.นิรโทษกรรมได้ถูกยกระดับให้กลายเป็นการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลอย่างชัดเจน เส้นทางของ การเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษาจึงได้ถูกแยกเมื่อเหตุการณ์ทวีความรุนแรงมากขึ้น นักกิจกรรมนักศึกษาจึงได้มี ทิศทางในการจัดกิจกรรมเพื่อเรียกร้องไม่ให้เกิดการใช้ความรุนแรง โดยกิจกรรมที่เด่นชัดที่สุดก็คือ กิจกรรมจุดเทียน ที่กระจายไปตามแต่ละมหาวิทยาลัยในประเทศไทย โดยกิจกรรมดังกล่าวนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากกลุ่มที่ใช้ชื่อว่า กลุ่ม “พอกันที หุดการชุมนุมที่สร้างเงื่อนไขไปสู่ความรุนแรง” ที่เริ่มต้นด้วยการนัดกันออกไปจุดเทียนในบริเวณ หน้าหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2556 (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2558) และกิจกรรมนี้ก็ได้รับการตอบรับจากนักกิจกรรมนักศึกษาจากหลายสถาบัน ส่งผลให้เกิดกิจกรรมในรูปแบบ ดังกล่าวในหลายสถาบัน เช่น ม.ธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ ม.เกษตรศาสตร์ ม.ศรีนครินทรวิโรฒ ม.ศิลปากร ม.สงขลา นครินทร์ และเกิดขึ้นอีกในหลายมหาวิทยาลัยทั้งในและนอกกรุงเทพมหานคร และยังคงถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ในการ ต่อต้านความรุนแรงและอำนาจจอร์บบ

ไปจนก่อนเหตุการณ์รัฐประหาร ซึ่งกิจกรรมจุดเทียนในพื้นที่มหาวิทยาลัยดังกล่าว เปรียบเสมือนเป็น การเปิดพื้นที่ทางเลือกให้กับคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้เห็นด้วยกับแนวคิดของกลุ่ม กปปส. ได้มีพื้นที่แสดงออกในมหาวิทยาลัย ได้บ้าง เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยแทบทั้งหมดนั้นมักมีท่าทีที่คล้อยตามไปกับการ เคลื่อนไหวของกลุ่ม กปปส. มีการใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ การชุมนุมของ กลุ่ม กปปส. รวมไปถึงที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.)

ที่เปรียบเสมือนองค์กรที่มีอำนาจมากที่สุดในกิจการอุดมศึกษาไทย ก็ได้ออกมติหรือแถลงการณ์ที่มีทิศทาง เดียวกันกับกลุ่ม กปปส. และสนับสนุนทางด้านวิชาการ ด้วยเหตุนี้เอง จึงมีการก่อตั้งกลุ่ม “สมัชชาปกป้อง ประชาธิปไตย” (สปป.) ที่เป็นการรวมตัวกันของนักวิชาการเป็นแกนกลางของกลุ่มที่ ต้องการปกป้องประชาธิปไตย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ข้อมูลทางวิชาการเพื่อคานากับนักวิชาการที่อยู่กับกลุ่ม กปปส. ต่อมากิจกรรมของ นักกิจกรรมนักศึกษาในช่วงเวลาหลังการรัฐประหารก็จะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน คือ ใช้จำนวนคนทีน้อยในการทำ กิจกรรมที่มีระยะเวลาสั้น ๆ โดยเน้นไปที่ประเด็นที่กำลังเป็นที่สนใจของผู้คนเข้ามาช่วย เช่น กิจกรรมชมภาพยนตร์ ร่วมกัน จนมีการชุมนุมนี้ขึ้น ที่จัดขึ้นในช่วงที่ภาพยนตร์ที่เป็นที่สนใจและมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นในประเทศไทย เพื่อให้เกิดภาพของการต่อต้านและเพื่อให้เกิดความสนใจจากสาธารณชน แต่เมื่อ ฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐใช้วิธีการที่ไม่ผ่อนปรนมากขึ้น บวกกับการกดดันอย่างต่อเนื่อง ทำให้การเคลื่อนไหวทำได้ลำบาก มากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของนักศึกษาที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายปัจจัย เช่น ในกรณีของการจัดกิจกรรม ในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้นจะมีความง่ายกว่าในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยอื่น อันเนื่องมาจาก

ฝ่ายผู้บริหารที่ถึงแม้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับการจัดกิจกรรม แต่ด้วยวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ประเพณี ความเป็นมาของสถาบัน ที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพ ส่งผลให้ไม่อาจใช้อำนาจได้อย่างเต็มที่ รวมถึงเจ้าพนักงานในพื้นที่ที่พบเจอกับสถานการณ์ดังกล่าวบ่อยครั้ง จนมีความเข้าใจและสามารถจัดการปัญหาได้อย่างประนีประนอม ดังนั้น นักกิจกรรมนักศึกษาจึงมีความพยายามที่จะจัดกิจกรรมในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์หลายครั้ง ในทางกลับกันเมื่อมีการจัดกิจกรรมในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยอื่นที่ไม่ได้มีวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ประเพณีความเป็นมาของสถาบัน เกี่ยวข้องกับเสรีภาพ ผู้บริหารจึงสามารถใช้อำนาจในการสั่งห้ามหรือขัดขวางได้อย่างเต็มที่ รวมถึงเจ้าพนักงานในท้องที่ที่มักจะไม่มีวาทะกรรมประนีประนอม เมื่อมองปรากฏการณ์ข้างต้น ผ่านแนวคิดการตอบโต้ในสาธารณะ (Counter public) จะพบว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่นักกิจกรรมนักศึกษาได้สร้างขึ้น ทั้งบนโลกออนไลน์ และโลกจริง นั้นเปรียบได้กับพื้นที่ที่เปิดให้กลุ่มคนที่ไม่ได้ครอบครองอำนาจได้ร่วมแบ่งปันคุณค่า ค่านิยม ที่เป็น กระแสหลักในสังคม ให้เข้ามาพูดคุย แลกเปลี่ยน ส่งเสริมช่วยเหลือกันอย่างอิสระ เพื่อที่จะบัญญัติการตีความอัตลักษณ์ ผลประโยชน์ ความสนใจ และความต้องการของพวกเขาเอง และเพื่อต่อสู้ช่วงชิงการถือครองอำนาจนำทางสังคมด้วยการต่อสู้ทางวาทกรรม ซึ่งสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคมไปในทิศทางที่พวกเขาต้องการได้เป็นอย่างมาก แต่ในด้านการเคลื่อนไหวทางการเมืองการเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมนักศึกษายังคงอยู่ในขั้นตอนของการสร้างการตอบโต้ในสาธารณะ (Counter public) ขึ้นเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ผู้คนในสังคม และท้าทายกลุ่มที่ถือครองอำนาจนำอยู่ต่อไป (Warner, 2002)

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผล

นิสิตและนักศึกษามีบทบาทต่อพัฒนาการทางการเมืองของประเทศไทยเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังถือได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองชัดเจน แต่บทบาทของนิสิตและนักศึกษากลับถูกลดความสำคัญลงไปอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตามการปลูกจิตสำนึกเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไทย ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนั้นสมควรให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการเมืองการปกครองซึ่งเป็นเรื่องที่คุณคนควรจะต้องศึกษาหาความรู้ อยู่เสมอ เพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของความเจริญทางวัตถุที่ผู้มีอำนาจนำมาดมเมฆาขาวชนให้หลงใหลมัวเมา คิดถึงแต่ความสุขเพียงชั่วขณะของตนเอง จนลืมคิดถึงอนาคตและความเจริญทางสังคมเพื่อส่วนรวม ทำให้นำมาซึ่งการกดขี่ หลอกลวงแก่ผู้ที่ไม่รู้กฎหมายซึ่งต้องตกเป็นเหยื่อของผู้ที่ถือกฎหมาย หรือเบียดเบียนคนในสังคมเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง ผู้ที่มีความรู้จะต้องใช้ความรู้เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง กลุ่มชน และสังคม ให้มีความสุขสบาย นำมาซึ่งความสงบสุข และสันติสุขในสังคมนั้น ๆ เมื่อเยาวชน นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมาย และระเบียบการปกครองประเทศไทย จะทำให้สังคมมีความสุขสบายในการเลือกตั้งผู้นำตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ นักศึกษาจึงควรตรวจสอบศึกษาหาข้อมูล ประวัติการทำงานของผู้ที่จะมาเป็นผู้นำในท้องถิ่นของเรา เพื่อไม่ให้มาแสวงหาผลประโยชน์จากงบประมาณที่รัฐบาลนำมาพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญและเข้มแข็งขึ้น ทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ นำความรู้ทางด้านกฎหมายมาใช้ในทางที่ถูกต้อง ทำให้พื้นที่มีแต่ความสุขสงบ และลดปัญหาต่าง ๆ ภายในชุมชนได้ และอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นปัญหาสะสมจนกลายเป็นความเสื่อมของสังคมคือค่านิยมของเยาวชนในยุคปัจจุบัน ที่ยังโดนมอมเมากับวัฒนธรรมที่ผิด ๆ เช่น การฟุ้งเฟ้อในการใช้สินค้า การที่ต้องวิ่งหาวัตถุ การใช้เงินธนาคารแต่ในเกมส์ออนไลน์ซึ่งไม่มีความเป็นจริง โดยเห็นเป็นเรื่องปกติของสังคมเมืองในวัยทำงาน

เมื่อปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น ความเสื่อมของสังคมจะตกต่ำลงเรื่อย ๆ ซึ่งผู้ที่เป็นต้นเหตุหลักของปัญหาเหล่านี้ คือ ผู้ที่ต้องการมอมเมานักศึกษาเพื่อไม่ให้มีความรู้ด้านการเมืองการปกครอง เพื่อที่บุคคลเหล่านั้นจะได้แสวงหาผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับตนเอง และพวกพ้อง โดยไม่คำนึงถึงปัญหาสังคมที่มีมากขึ้นทุกวัน ทำให้ลูกหลานรุ่นต่อมา จะเข้าไปรวมอยู่ในสังคมที่มีแต่ความมืดมิดต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาที่ชัดเจน เพราะบางครั้งการให้เข้ามามีส่วนร่วมที่น้อยมากเกินไปอาจส่งผลเสียมากกว่าผลดี
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างนักศึกษาและองค์กรทางการเมือง เพื่อลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคต
3. ควรมีการศึกษามาตรการร่วมกันในการป้องกันปัญหาทางการเมืองซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประเทศ
4. จะทำให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองและเกิดการสื่อสารทางการเมืองได้ง่ายขึ้นในคนรุ่นใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กฤษชพลณ์ บุญครอง และ ศิวัช ศรีโศภคกุล. (2562). นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นกับความตื่นตัวทางการเมือง. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 8(3), 94-119.
- ชาญวิทย์ รักรักษ์กุลชน. (2556). การมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของนักศึกษา กรณีศึกษา **เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516**. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2552). *กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคมเชียงใหม่*. มุลนิธิไฮนริค เบิลล์: สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2558). *ประมวลสถานการณ์ขบวนการประชาธิปไตยใหม่ 24 – 27 มิถุนายน 2558*. สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2567 จาก https://tlhr2014.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/08/20150701_-24-27-2558.pdf
- Warner, M. (2002). Publics and Counter publics. *Quarterly Journal of Speech*, 88(4), 413-425.

การจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนด้วยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
Management of strong sub-districts cooperative through participatory
communication

อรรถชัย ตระการศาสตร์¹ กานต์ บุญศิริ² และวิทยาธร ท่อแก้ว³

^{1,2,3}สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Akkachai trakarnsart¹ Karn Boonsiri² and Wittayatorn Tokeaw³

^{1,2,3}School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

falawyer@hotmail.com

รับบทความ : 7 ตุลาคม 2567 แก้ไขบทความ : 10 ธันวาคม 2567 ตอรับบทความ : 26 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

ตำบลเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งในมิติทางกายภาพ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และอื่น ๆ และมีองค์ประกอบเชิงองค์กร 4 ภาคส่วนที่เรียกว่า จตุพลัง คือ มีการบริหารจัดการตำบลภายใต้กลไกหลัก 4 ส่วน ได้แก่ กลไกการบริหารราชการส่วนภูมิภาค กลไกการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น กลไกภาคประชาสังคมและกลไกความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งสามารถประกอบกันเข้าเป็นระบบตำบลจัดการ ในลักษณะการจัดการแบบหุ้นส่วนและสานพลัง เพื่อบูรณาการการทำงานเป็นระบบตำบลเข้มแข็งเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของการจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนด้วยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและพัฒนาข้อเสนอการพัฒนาตำบลเข้มแข็ง โดยใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศที่เน้นการพัฒนาอย่างบูรณาการและยั่งยืน การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะให้ความสำคัญกับปฏิกริยาโต้กลับของผู้รับสารตั้งแต่กระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์ อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาตำบลเข้มแข็งผ่านการสื่อสารระหว่างคณะทำงานของโครงการและสมาชิกโครงการ การสื่อสารระหว่างคณะทำงานด้วยตนเอง และการสื่อสารระหว่างสมาชิกด้วยกันเอง

คำสำคัญ: การจัดการตำบลเข้มแข็ง, ตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วน, การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ แขนงวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² อาจารย์ประจำหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ แขนงวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชานิติศาสตร์ แขนงวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Abstract

A sub-district is an area that is diverse in terms of physical dimensions, way of life, culture, and others. It has four organizational components called Chatupalang, which means that the sub-district is managed under 4 main mechanisms, namely the regional administrative mechanism, local government administration mechanisms, civil society mechanisms and cooperation mechanisms from other agencies, which can be assembled into Sub-district self-management system in the form of governance by partnerships and joining synergy to integrate work into a strong sub-district system to achieve sustainable development goals. The objective of this academic article is to point out the importance of managing strong subdistricts in partnership with participatory communication and to develop proposals for the development of strong subdistricts using participatory communication as an important tool. To support national development according to the national strategy and national reform plan that emphasizes integrated and sustainable development. Participatory communication places importance on the reactions of the receivers from the process of joint thinking, joint decision making, joint action, and joint benefits. It is also an important mechanism for promoting the development of sustainable community through communication between the project working group and project members, communication between working groups and between members.

Keywords: Management of strong sub-districts, strong sub-districts cooperative, participatory communication

บทนำ

แนวคิดชุมชนเข้มแข็งเป็นทั้งอุดมคติและรูปธรรมในการพัฒนาประเทศที่ให้คุณค่ากับฐานรากของสังคม ดังที่ ศ.นพ. ประเวศ วะสี เคยกล่าวไว้ว่า “เราสามารถสร้างสวรรค์บนดินหรือสังคมอริยะได้โดยมียากนัก จุดเปลี่ยนสำคัญคือ การเริ่มต้นจากชุมชน เพราะชุมชนเป็นฐานรากที่สำคัญเช่นเดียวกับการสร้างพระเจดีย์ก็ต้องสร้างจากฐาน จึงจะมั่นคงแข็งแรงไม่สามารถสร้างจากยอดได้ เพราะมีแต่จะพังลงเรื่อย ๆ” (ประเวศ วะสี, 2551) จากจุดเริ่มต้นแนวคิดดังกล่าวส่งผลให้ทิศทางการพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยมีการระบุไว้ทั้งในรัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ รวมทั้งมีความพยายามในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งมาโดยตลอดทั้งจากภาครัฐ เอกชนและชุมชนเอง แต่ก็ยังไม่พบว่าชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างเป็นรูปธรรมอย่างทั่วถึงและยั่งยืน

ตำบลเป็นพื้นที่ที่มีองค์ประกอบเชิงองค์กร 4 ภาคส่วน ที่เรียกว่า จตุพลัง คือ ประกอบด้วย การบริหารราชการส่วนภูมิภาค (ท้องที่) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคมและหน่วยงานอื่น ๆ จึงเป็นที่ประจักษ์ชัดตรงกันว่า พื้นที่ตำบลเป็นจุดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง และหากพัฒนาตำบลทั่วประเทศให้เข้มแข็ง ประเทศไทยก็จะมีคามมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนได้จริง (คณะกรรมการธิการการแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ วุฒิสภา, 2564)

การบริหารจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนใช้แนวทางตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ. 2565 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนและประสานแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับอำเภอและตำบล พ.ศ. 2562 มาเป็นกรอบในการดำเนินการ ภายใต้กลไกการขับเคลื่อน One Plan โดยมีต้นแบบการดำเนินการของจังหวัดตรัง และจังหวัดขอนแก่น ของสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาเป็นข้อมูลสนับสนุน รวมทั้งการนำแนวทางจัดทำแผนชุมชนเกาะหมาก จังหวัดสงขลาของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ รวมทั้งโมเดลลงทุนของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติมาประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2565)

อย่างไรก็ตามการสร้างความเข้มแข็งของตำบลแบบหุ้นส่วน เพื่อนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืนที่เป็นจริง จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ หากระบบการบริหารจัดการตำบลเข้มแข็งเป็นการบริหารจัดการเชิงเดี่ยวของภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารราชการส่วนภูมิภาคหรือการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น แต่ต้องเป็นระบบการบริหารจัดการแบบหุ้นส่วนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ เพราะการพัฒนาประเทศที่เน้นบทบาทรัฐในการเข้าไปช่วยเหลือชุมชนโดยไม่คำนึงถึงความต้องการที่แท้จริง และไม่ส่งเสริมศักยภาพของคนในชุมชนที่ผ่านมานั้น นำไปสู่มุมมองที่บิดเบี้ยวต่อกระบวนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ซึ่งท้ายที่สุดส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคมจากการพัฒนาแบบไม่เท่าเทียม รวมทั้งส่งผลให้คนในชุมชนขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ฝักรอแต่ความช่วยเหลือจากภาครัฐหรือคนนอกชุมชนจนในที่สุดนำไปสู่การขาดความเชื่อมั่นต่อกระบวนการพัฒนาในที่สุด ตลอดเวลาที่ผ่านมา ความเข้มแข็งด้านจิตใจ ความรับผิดชอบของชุมชนมีน้อยกว่าการพัฒนาโครงสร้างทางวัตถุที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนสติปัญญาและจิตสำนึกการควบคุมจิตใจของคนไม่ทำให้ทำทุจริตมีกำลังน้อยถอยลงไปด้วยเช่นกัน การมุ่งขับเคลื่อนนโยบายสร้างความสะดวกสบายทางกายภาพ โดยเน้นความเจริญ คือ การพัฒนากลับยิ่งทำให้ชุมชนห่างไกลและยิ่งขาดปัจจัยเอื้อหนุนให้เข้าถึงความทันสมัยมากขึ้นไปอีก (ภัทรจิตา ทุมเกิด, 2565) บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมายในการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วน โดยใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติและแผนการปฏิรูปประเทศที่เน้นการพัฒนาอย่างบูรณาการและยั่งยืนของประเทศไทยในอนาคต

เนื้อหา

แนวคิดตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วน

การจัดการตำบลเข้มแข็งเกี่ยวข้องกับเป้าหมายในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งกำหนดเป้าหมายการพัฒนาประเทศภาพรวมไว้ว่า “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรยั่งยืน” โดยการจัดการตำบลเข้มแข็งตรงกับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงเพื่อบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัยและมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับและทุกมิติ และยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ กระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกระดับ เพื่อความสมานฉันท์และเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่น การจัดการตำบลเข้มแข็งยังเกี่ยวข้องกับเป้าหมายของประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการพึ่งตนเองและการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ โดยมีเป้าหมายที่การสร้าง “ตำบลมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เป็นพื้นที่บูรณาการการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นองค์รวม (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2562) ในขณะเดียวกัน แผนการปฏิรูปประเทศ

ด้านสังคมได้กำหนดการปฏิรูประบบสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็งด้วยหลักคิดสำคัญ คือ การทำงานแบบรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับประโยชน์ เพื่อการพัฒนาในพื้นที่โดยมี “ตำบลเข้มแข็ง” เป็นเป้าหมายเชิงพื้นที่ด้วย (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

แนวคิดเรื่องตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนมีรากฐานมาจากแนวคิด “ชุมชนเข้มแข็ง” ซึ่งหมายถึง การที่ชุมชนสามารถจัดการตนเอง หรือ จัดการกันเองได้ทั้งด้านข้อมูล แผนงาน การบริหารจัดการ การขับเคลื่อนการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ชุมชนได้เป็นอย่างดี ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี เศรษฐกิจดี สิ่งแวดล้อมดี มีความสามัคคีและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข รวมทั้งมีภูมิคุ้มกันเมื่อมีปัจจัยภายนอกมากระทบ (คณะกรรมการการแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ วุฒิสภา, 2564) ชุมชนเข้มแข็งจึงมีลักษณะเด่นโดยสรุป 3 ประการ คือ (1) สามารถรวมตัวกันได้อย่างเหนียวแน่น สมาชิกมีความรักและผูกพันต่อกันและต่อชุมชน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (2) มีศักยภาพในการพึ่งตนเองสูง และ (3) มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการเรียนรู้ (อินทร วิชิตานนท์ และเตชพล ฐิตยารักษ์, 2547)

จากการศึกษาเชิงพื้นที่และทบทวนวรรณกรรม เป็นที่ประจักษ์ตรงกันว่า ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งในมิติทางกายภาพ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และอื่น ๆ และมีองค์ประกอบเชิงองค์กร 4 ภาคส่วนที่เรียกว่า “จตุพลัง” กล่าวคือ การบริหารจัดการตำบลอยู่ภายใต้กลไกหลัก 4 ส่วน ได้แก่ กลไกการบริหารราชการส่วนภูมิภาค (ท้องถิ่น) กลไกการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น กลไกภาคประชาสังคมและกลไกความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งสามารถประกอบกันเข้าเป็น “ระบบตำบลจัดการตนเอง” (Tambol self- management system) ในลักษณะการจัดการแบบหุ้นส่วน (Governance by Partnerships) และสานพลัง (synergy) เพื่อบูรณาการการทำงานเป็นระบบตำบลเข้มแข็งเพื่อบรรลุเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ คือ (1) องค์กรในตำบลสามารถจัดการกันเองทั้งทางด้านข้อมูล แผน การบริหารจัดการ ขับเคลื่อนงานพัฒนาและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างดี (2) ตำบลมีเศรษฐกิจดี คุณภาพชีวิตดี สิ่งแวดล้อมดี อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และ (3) ตำบลมีภูมิคุ้มกันต่อปัจจัยกระทบต่าง ๆ จากภายนอกเป็นความเข้มแข็งในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ดังที่ นภภรณ์ หะวานนท์ (2550) กล่าวว่าไว้ว่าความเข้มแข็งของชุมชนจะสะท้อนออกมาใน 4 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและด้านทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่ตำบลจึงเป็นจุดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง การจะนำแนวคิดการจัดการตำบลเข้มแข็งมาใช้ในการพัฒนาให้เห็นผลเป็นรูปธรรมที่ยั่งยืนนั้น นักวิชาการพบว่า ระบบการบริหารจัดการตำบลเข้มแข็งควรเป็นระบบการจัดการแบบหุ้นส่วน บนหลักการของการบริหารแบบหุ้นส่วนตามทิศทางการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับโลกของความจริงและการพัฒนาการของประเทศ

หากขยายความให้เข้าใจชัดเจนมากขึ้น สามารถกล่าวได้ว่า ระบบการบริหารจัดการแบบหุ้นส่วน คือ ระบบการจัดการสาธารณะ ที่องค์กรภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต่างปฏิบัติตามบทบาทภารกิจ หน้าที่และอำนาจขององค์กรตน ในขณะเดียวกันยังร่วมมือกันกับภาคีอื่น ๆ ในการทำงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีหรือการมีสุขภาวะอย่างเป็นองค์รวมของชุมชนและประชาชน อาจเป็นการดำเนินงานในลักษณะของการร่วมกันนำหรือผลัดกันนำ มีการแบ่งปันข้อมูล แบ่งปันทรัพยากร แบ่งปันศักยภาพ ด้วยการสานและเสริมพลังกันและกัน และท้ายที่สุดคนในชุมชนทั้งหมดได้ประโยชน์ร่วมกัน โดยไม่บังคับหรือครอบงำกัน หน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่เสริมจุดแข็งและชุมชนร่วมกันปิดจุดอ่อนของกันและกัน เพื่อเป้าหมายให้ได้งานที่ดีกว่าและประชาชนได้รับประโยชน์สูงกว่า ซึ่งการศึกษานี้คณะกรรมการการแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ วุฒิสภา (2564) พบเหตุผลสนับสนุนที่สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาประเทศในอนาคตต้องเน้นการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามแนวทางประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยไม่ให้เกิดการผูกขาดการพัฒนาไว้ที่ภาคส่วนใดหรือองค์กรใดอย่างเบ็ดเสร็จตายตัว
2. ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ที่สังคมและเรื่องราวต่าง ๆ มีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ การทำงานพัฒนาโดยองค์กรเดียวหรือสาขาเดียวจะประสบความสำเร็จได้น้อยกว่าการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วนอย่างเห็นได้ชัด
3. ในพื้นที่ตำบล ซึ่งมีองค์ประกอบเชิงองค์กรเป็นจุดพลัง ซึ่งทุกภาคส่วนล้วนมีบทบาทหน้าที่ที่สามารถเชื่อมโยง บูรณาการ หนุนเสริมกันได้ จะทำให้เกิดพลังการพัฒนาที่เพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณ
4. จากการศึกษาพื้นที่กรณีศึกษาและการทบทวนวรรณกรรม มีข้อมูลที่เป็นรูปธรรมและผลการดำเนินงานที่ชัดเจนว่า ตำบลที่เข้มแข็งล้วนมีระบบการจัดการตำบลในแนวทางการจัดการแบบหุ้นส่วนทั้งสิ้น

สรุปได้ว่า การจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วน หรือ การจัดการตำบลเข้มแข็งภายใต้แนวคิด “การสานจุดพลัง” เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้จริง ในหลายรูปแบบ ซึ่งพบว่าทุกรูปแบบล้วนต้องมี “ท้องถิ่น” และ “ท้องที่” เป็นภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญ ผูกพันกับการสานพลังการสนับสนุน จากภายนอกมาเพิ่มเติม เป็นพลังที่ 5 ซึ่งอาจเรียกใหม่ว่า “เบญจพลัง” จึงจะทำให้เกิดการ ทำงานเชิงบูรณาการในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาจตุร ฤทธิพิบูลย์ และจรัส ลีภา (2564) ที่พบว่า หนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน คือ การประสานพลังกับภายนอกหรือชุมชนอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสนับสนุน การพัฒนาชุมชน หรือเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า การสร้างเครือข่าย ทั้งนี้รูปธรรมการบูรณาการผ่านการหนุนเสริมพลังสนับสนุนจากภายนอก อาจมาจาก คณะประสานงานขบวนองค์กรชุมชน (คปอ.) ระดับจังหวัด คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) รวมทั้งการสนับสนุนการพัฒนาตำบลผ่านโครงการของหน่วยงานภายนอก เช่น โครงการพัฒนาตำบลจัดการสุขภาพแบบบูรณาการ สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โครงการส่งเสริมการจัดทำธรรมนูญสุขภาพระดับพื้นที่ สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) โครงการวิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน สนับสนุนโดยธนาคารออมสินและมหาวิทยาลัยราชภัฏต่าง ๆ เป็นต้น

รูปแบบการจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วน

ความเข้มแข็งของชุมชน คือ การที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหาหารือร่วมกันของคนในชุมชน จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน และมีผลกระทบสู่ภายนอก โดยชุมชนนี้ จะเรียกว่า กลุ่ม องค์กรชุมชน เครือข่าย หรืออื่น ๆ ที่มีความหมายแสดงถึงความร่วมมือช่วยเหลือกันและกัน เพื่อประโยชน์ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทรและพร้อมจะส่งต่อไปยังชุมชนอื่น ๆ ในสังคมด้วย (โกวิทย์ พวงงาม, 2553) ภายใต้แนวคิดการจัดการแบบหุ้นส่วน พบว่า การจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนที่สามารถเกิดขึ้นได้จริง มีรูปธรรมความสำเร็จในหลายรูปแบบ ซึ่งไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยมีรูปแบบการจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วน อย่างน้อย 3 รูปแบบ ได้แก่

1. การจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนนำโดยท้องถิ่น เช่น กรณีตำบลแจ้จาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี มีรูปแบบการจัดการที่องค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก นำโดยกำนันตำบลแจ้จาม ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป้าหมายคือยับยั้งการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19

อย่างทันทั่วทั้งที่ ซึ่งการขับเคลื่อนส่วนใหญ่เชื่อมโยงกับบทบาทและภารกิจของท้องถิ่น คือ กำหนด และท้องถิ่นคือ องค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งแต่การสร้างข้อตกลงร่วมที่ชัดเจนและสร้างความโปร่งใส รวมทั้งมีการติดตามผู้ที่มีความเสี่ยงให้กักตัว การดำเนินงานด้านสาธารณสุขด้วยการใช้สมุนไพรรักษาอาการเจ็บป่วย มีการตรวจผู้ป่วยที่บ้าน ส่งเสบียงอาหาร และกลุ่มเสี่ยง การให้ความร่วมมือจากภาคธุรกิจ/ โรงงานอุตสาหกรรม ในการร่วมบริจาคสิ่งของที่จำเป็นและจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการสนับสนุนค่าอาหารผู้กักตัวและการจัดให้มีรถ รับ-ส่ง ผู้ป่วย และการสื่อสารสร้างความเข้าใจ และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ผ่านช่องทางไลน์หมู่บ้าน ระบบเสียงตามสาย เพชฌกูฏ และการส่งจดหมายขอบคุณผู้บริจาค นับว่าเป็นนวัตกรรมชุมชนในกระบวนการการทำงานเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนและทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจและมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจในการจัดการตนเองมากขึ้น จะเห็นได้ว่าการจัดการตนเองที่เรียกว่า “แจงจามโมเดล” เป็นการสร้างความเข้มแข็งในตำบลจากกรอบความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน ทั้ง 5 เสาหลัก ได้แก่ (1) ท้องที่ (2) ท้องถิ่น (3) ภาคประชาสังคม (4) ภาคเอกชน และ (5) เสริมพลังจากภายนอก (กระทรวงสาธารณสุข) ตำบลแจงจามจึงได้รับการคัดเลือกให้เป็นตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง ด้านนวัตกรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง ในปี 2564 เป็นต้น (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2564)

2. การจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนนำโดยภาคประชาสังคม เช่น กรณีตำบลแม่ทา อำเภอแม่่อน จังหวัด เชียงใหม่ มีรูปแบบการจัดการที่นำโดย “สถาบันพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติเกษตรกรรมยั่งยืน แม่ทา” ซึ่งคณะกรรมการมาจากทุกภาคส่วน ตั้งแต่ภาคประชาชน ท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงานรัฐ และเอกชน ทำให้เกิดการพัฒนาศูนย์ด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ การศึกษา ฯลฯ สร้างภูมิกติกา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาระบบการเงินชุมชน สร้างผู้นำรุ่นใหม่ ๆ มีกระบวนการเรียนรู้ภายใน และเชื่อมโยงการหนุนเสริมจากภายนอก ตำบลแม่ทามีรูปธรรมความสำเร็จ เป็นที่ประจักษ์ ในฐานะตำบลต้นแบบที่มีศักยภาพในการจัดการตนเองภายใน และเชื่อมโยง กับภายนอกได้อย่างมีศักดิ์ศรี ทำให้ภาครัฐยอมให้ชุมชนเป็นผู้ดูแลรักษาผืนป่าในเขตอุทยานแห่งชาติ สามารถใช้ประโยชน์เป็นที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย และการอนุรักษ์มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ประชาชนมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง มีอาหารปลอดภัย ไม่มีภาวะหนี้สิน หรือที่มีกิลดลงเรื่อย ๆ (คณะกรรมการจัดการแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ วุฒิสภา, 2564)

3. การจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนนำโดยภาคีหุ้นส่วน เช่น ตำบลไผ่ดำพัฒนา อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง มีรูปแบบการจัดการตำบลเข้มแข็งที่นำโดยภาคีทั้งส่วนราชการ ท้องถิ่น ท้องที่ และภาคประชาชน ยึดหลักการพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ด้วยการจัดทำวิสัยทัศน์ แผนยุทธศาสตร์ และการประกาศ นโยบายสาธารณะที่มาจากความร่วมมือของประชาชน ประเด็นที่ขับเคลื่อนจึงครอบคลุม การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนทุกมิติ รวมถึงการเชื่อมโยงการสนับสนุนจากภายนอก ก็ต้องสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาพื้นที่ และประสบความสำเร็จจนเป็นที่รู้จักในหลาย ๆ ด้าน เช่น ตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง ด้านนวัตกรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการอนุรักษ์บ้านเรือนไทยและศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุและคนเปราะบาง “คนจน” ในตำบล ให้มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรจากรัฐ และกองทุนสวัสดิการ เป็นต้น (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2564)

หลักการสำคัญของการจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วน

แนวคิดการจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนแท้จริงนั้นมีรากฐานมาจากทฤษฎีการมีส่วนร่วม (A Theory of Participation) ซึ่งเกิดขึ้นควบคู่กับความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิและความเสมอภาคของประชาชน และปัจเจกซึ่งมีความสามารถและมีศักยภาพจำเป็นต้องมารวมกันเพื่อประโยชน์ร่วมกันของทุกคนภายใต้กติกาที่ชุมชนร่วมกันกำหนด (จามะรี เชียงทอง, 2549)

เมื่อนำแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1977) มาพิจารณาจะพบว่า หลักการสำคัญของการจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วน จะประกอบไปด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาใน 4 กระบวนการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ทั้งนี้ การจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนควรยึดหลักการสำคัญ ดังนี้

1. หลักเจตนารมณ์ร่วม มีการกำหนดให้ตำบลเป็นจุดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศเพื่อการพัฒนา ระบบและกลไกในทุกระดับที่ช่วยหนุนเสริมการจัดการตำบลเข้มแข็ง
2. หลักการบริหารจัดการแบบหุ้นส่วน หรือ การอภิบาลแบบหุ้นส่วน หมายถึง การปฏิสัมพันธ์กันระหว่าง ภาครัฐ ท้องถิ่น องค์กรสาธารณะ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม เพื่อร่วมกันบริหารกิจการสาธารณะภายในตำบล ตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดทิศทางพัฒนา การกำกับดูแล การแก้ไขปัญหาความท้าทาย ต่าง ๆ และสร้างสรรค์ โอกาสหรือทางเลือกใหม่ในการพัฒนา โดยอาศัยการทำงานแบบเครือข่ายและภาคีความร่วมมือ เน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจร่วมกันของคนในชุมชน ซึ่งการจัดการแบบหุ้นส่วนนี้จะเหมาะสมอย่างยิ่งกับงานเชิงพัฒนาที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย ซึ่งใช้การบริหารจัดการโดยรัฐฝ่ายเดียวไม่ได้ผล หรือได้ผลน้อย
3. หลักการพัฒนาแบบบูรณาการเชิงพื้นที่ เน้นการประสานความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง มากกว่าการทำงานรายโครงการหรือรายประเด็น โดยนัยนี้ การพัฒนาตำบลจึงเป็นทั้งเป้าหมาย เครื่องมือ และผลลัพธ์ไปพร้อมกัน
4. หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของและรับผิดชอบ ร่วมกันของคนภายในชุมชน และการส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีเครื่องมือที่ดีที่สุด คือ พื้นที่สาธารณะที่ประชาชน สามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้ สอดคล้องกับที่กมลศักดิ์ วงศ์ศรีแก้ว และคณะ (2560) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง:กรณีศึกษาชุมชนพูนบำเพ็ญเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร พบว่า คุณลักษณะชุมชนเข้มแข็งของชุมชนพูนบำเพ็ญสะท้อนได้จาก ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน ความมั่นคงปลอดภัยของชุมชน การมีวิสัยทัศน์ของชุมชน และความรัก และหวงแหนชุมชน โดยมีปัจจัยที่นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนพูนบำเพ็ญ ได้แก่ ความสัมพันธ์เชิงสังคมแบบ เครือญาติลักษณะการเรียนรู้ เพื่อชีวิตของคนในชุมชน เครือข่ายของชุมชน ผู้นำตามธรรมชาติ และลักษณะ เศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองของชุมชน ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาชุมชนพูนบำเพ็ญไปสู่ชุมชนยั่งยืน ได้แก่ สานต่อ การอนุรักษ์พื้นที่เกษตร ปลูกจิตสำนึกผู้เข้ามาใหม่ การสรรสร้างกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการประชาสัมพันธ์ชุมชนเชิงรุก และมุ่งเฟ้นหากลุ่มผู้นำรุ่นใหม่ สร้างเครือข่ายสานต่อภารกิจ
5. หลักการพัฒนาที่สมดุล คือ การพัฒนาอย่างสมดุลระหว่างสิทธิกับหน้าที่ อำนาจรัฐกับอำนาจทางสังคม การอนุรักษ์กับการพัฒนา ความเป็นทางการกับไม่เป็นทางการ ความสัมพันธ์แนวดิ่งกับแนวราบและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมกับภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

6. การจัดการข้อมูลและเทคโนโลยี คือ มีระบบฐานข้อมูลตำบล องค์ความรู้ การถอดบทเรียน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารและตัดสินใจเรื่องสำคัญ ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ซึ่งแต่ละตำบลมีความแตกต่างกัน ดังที่ ปณณพงค์ วงศ์ณาศรี (2561) ศึกษาพบว่า การบริหารท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมท้องถิ่นในยุคไทยแลนด์ 4.0 จะต้องสร้างนวัตกรรมด้านการสร้างความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในการสื่อสารมีนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ

7. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกัน มีการจัดระบบการติดต่อสื่อสารภายในพื้นที่ และการติดต่อสื่อสารสาธารณะ รวมถึงการจัดระบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรและพัฒนางาน การเชื่อมโยงสนับสนุนจากภายนอก คือ ความสามารถในการเชื่อมประสาน กับองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกเพื่อเสริมพลังภายใน โดยยึดเป้าหมายของพื้นที่เป็นสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของ สมบูรณ์ ธรรมลังกา (2556) ที่พบว่าการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ เป็นปัจจัยที่นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ผ่านกลยุทธ์การบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชน กลยุทธ์การสร้างกระบวนการเรียนรู้ กลยุทธ์การสร้างเครือข่าย และกลยุทธ์สร้างจิตสำนึกกรบ้านเกิด ซึ่งกลยุทธ์ทั้งหมดนี้ต้องอาศัยกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

8. ภูมิคุ้มกัน คือ มีการสร้างความสามารถในการให้ชุมชนในการเผชิญกับความท้าทาย ปัญหา อุปสรรคและปัจจัยต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบได้อย่างเท่าทันสถานการณ์

บทวิเคราะห์

ขับเคลื่อนการจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนด้วยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

การขับเคลื่อนตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนจะต้องจัดให้มี “แผนงานโครงการและงบประมาณสนับสนุน การพัฒนาระบบการจัดการตำบล เข้มแข็งแบบหุ้นส่วน” ในระดับตำบลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องทุกปี และที่สำคัญคือ ต้องมีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมโดยการสนับสนุนให้มีเวทีสาธารณะเพื่อเปิดโอกาสให้ “จิตพลัง” ในพื้นที่ ได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมพัฒนา นโยบาย สาธารณะ ร่วมจัดทำแผน ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนา ร่วมประเมินผล ครบทั้งวงจร และเพื่อให้พื้นที่ตำบลเป็นเวทีเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติจริงของคนทุกภาคส่วนในตำบล รวมทั้งสนับสนุนให้มีการทำงานทางวิชาการและการสื่อสารทางสังคมควบคู่ไปด้วย ซึ่งกระบวนการลักษณะนี้จะส่งผลให้ทุกภาคส่วนในตำบลได้ “รวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ” อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ ก่อให้เกิดการสานประโยชน์ ร่วมกัน บูรณาการการทำงานร่วมกัน และเกิดความสมัครสมานสามัคคีของคนในพื้นที่ด้วย

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

Brown & Isaacs (1994) ได้อธิบายถึงการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วม (involvement) ของประชาชน มีความเกี่ยวข้องกับการสื่อสารทุกระดับ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกัน และกัน (trust) เป็นพื้นฐานสำคัญ และต้องคำนึงถึงกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพราะการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นการสื่อสารของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา และการสื่อสารระหว่างสมาชิกในชุมชนรวมทั้งบุคคลภายนอก (Jacobson & Kolluri, 1999) ซึ่งกาญจนา แก้วเทพ (2543) ได้เสนอไว้อย่างสอดคล้องกันว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบหนึ่งที่สำคัญของการสื่อสารชุมชนโดยมีเป้าหมายสรุปได้ดังนี้ (1) เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง (2) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วม (3) เพื่อพิสูจน์ว่าชาวบ้านสามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้หากมีโอกาส (4) เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชนเพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืนมุมมองและทัศนคติของตนเอง (5) เพื่อให้ชุมชนได้แสดงความรู้สึกปัญหา วิธีการ

วิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะของชุมชน (6) ผลจากการสื่อสารจะช่วยยกระดับความมีสติและความรับผิดชอบให้กับชุมชนเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และ (7) เพื่อช่วยเพิ่มสัดส่วนของการสร้างสื่อที่มีสาระให้กับชุมชนให้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น

สาระสำคัญของแนวความคิดเรื่องการสื่อสารแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนสรุปได้ 3 ประการ (Servaes et al., 1996, p. 18) ดังนี้ 1) การเข้าถึงสื่อ (Access) หมายถึง สิทธิในการเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ชุมชน รวมทั้งสิทธิในการเลือกรับรายการหรือมีส่วนร่วมในการเข้าไปจัดทำรายการในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเองทั้งต้องมีช่องทางให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นต่อรายการต่าง ๆ 2) การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในระบบการสื่อสารในทุกๆระดับ นั่นคือ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนทั้งในกระบวนการการผลิตรายการ การบริหารจัดการ และการวางแผนระบบการสื่อสารต่าง ๆ ในชุมชน 3) การจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) หมายถึง กระบวนการตัดสินใจของประชาชนในชุมชนที่มีอำนาจและสิทธิในการตัดสินใจ ตั้งแต่เริ่มคิด กำหนดนโยบาย การวางแผนการลงทุน การกำหนดและการจัดสรรงบประมาณ เป็นต้น ซึ่งการจัดการด้วยตนเองเป็นการมีส่วนร่วมที่สำคัญยิ่งกว่าสิ่งใด ซึ่ง ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (2551) กล่าวไว้ว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจำเป็นต้องเกิดขึ้นภายใต้การออกแบบระบบสนับสนุนต่างๆ และกำหนดบทบาทให้บุคคลกลุ่มหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน กระบวนการมีส่วนร่วมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังตรงกับแนวคิดการระดมพลังสังคม (Social Mobilization) ซึ่งให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือกับกลุ่มพันธมิตรจากทุกภาคส่วนในสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน ตลอดจนกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด ทิศทางการพัฒนาบนพื้นฐานความยั่งยืนและพึ่งตนเอง

ตัวอย่างพื้นที่รูปธรรมตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนด้วยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

ตำบลหนองตากยา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นพื้นที่รูปธรรมตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนที่ใช้เครื่องมือการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาผ่าน สภาองค์กรชุมชนตำบลหนองตากยา ซึ่งมีคณะทำงานที่ประกอบด้วยตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ 16 หมู่บ้าน ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 - 2564 ภาวการณ์ร่วมมือระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลตากยา ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดกาญจนบุรีและสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และชาวบ้านได้ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาตำบล จัดทำโครงการแปลงเกษตรขนาดใหญ่และโครงการบ้านพอเพียงชนบท ส่งผลให้หนองตากยาได้รับการคัดเลือกให้เป็นต้นแบบการพัฒนาชีวิต และเป็นรูปธรรมของตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนด้วยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง ด้านนวัตกรรมชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง ในปี 2564 สอดคล้องกับที่ Fomaroff (1980) เสนอว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล (2) การดำเนินงานตามแผนงาน (3) การใช้บริการจากโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้น และ (4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของสมาชิกในชุมชน

ภาพที่ 1 หนองตากยาโมเดล บ้านพอเพียงชนบท “รวมคน ลงแรง ช่อมบ้าน”
ที่มา: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2564, น. 16

ภายใต้ทฤษฎีใหม่สู่โคกหนองนาโมเดล ความสำเร็จดังกล่าวเกิดจากปัจจัยหลายประการ โดยสรุป ได้แก่ 1) ด้านทักษะการก่อสร้างที่เป็นทักษะติดตัวและเป็นอาชีพของชาวบ้านหลายคน รวมทั้งการร่วมแรงของญาติพี่น้อง ในการก่อสร้างโดยไม่รับค่าตอบแทนภายใต้ฐานคิด “ช่วยเหลือญาติพี่น้องของตน” 2) ผู้นำชุมชน มีความกระตือรือร้นและจริงจังในการสำรวจปัญหาที่อยู่อาศัยทุกหมู่บ้านและจัดลำดับการซ่อมแซมบ้านตามลำดับความเดือดร้อน 3) ระบบการสื่อสาร ได้มีการพัฒนาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมโดยการใช้สื่อใหม่ คือ ไลน์ เป็นช่องทางการสื่อสาร ทั้งการส่งข่าวสารต่างและผลงานที่ได้ทำไปแล้ว เช่น การมอบบ้านโดยนายอำเภอ ทำให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจ มีความร่วมมือและได้รับผลประโยชน์จากโครงการ 4) การร่วมมือในการทำงานระหว่างคนรุ่นเก่า และคนรุ่นใหม่ ทั้งด้านทักษะการจัดทำข้อมูล การเสนอโครงการอย่างชัดเจนและน่าสนใจ นำไปสู่ความสำเร็จในการ ดึงทรัพยากรมาสู่ชาวบ้านที่เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยแต่ขาดทรัพยากร ด้วยการสร้างบ้านด้วยงบประมาณที่จำกัด ได้สำเร็จ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2564)

โมเดลการจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนด้วยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

จากทฤษฎี แนวคิดและผลการปฏิบัติอันนำไปสู่ชุมชนตำบลเข้มแข็งที่ยั่งยืน สามารถสร้างเป็นโมเดล การจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนด้วยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

ภาพที่ 2 โมเดลการจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนด้วยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

จากแผนภาพโมเดลการจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนด้วยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของโครงสร้างพื้นฐานอันจะนำไปสู่ความเป็นตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วน โดยตำบลเข้มแข็งต้องก่อร่างสร้างตัวมาบนพื้นฐานของการมีระบบการจัดการตนเอง (Self-management) ด้านข้อมูล การสื่อสาร การบริหารจัดการและขับเคลื่อนงานพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน โดยการจัดการแบบหุ้นส่วน คือ การสานพลัง (Synergy) ของเบญจพลัง อันได้แก่ ท้องที่ ท้องถิ่น ประชาสังคม หน่วยงานอื่น ๆ และการสนับสนุนจากภายนอกหรือเครือข่าย และมีการพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการเรียนรู้ อันจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกัน ผ่านการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในรูปแบบการสื่อสารสองทาง สื่อสารแนวระนาบและใช้สื่อหลากหลายรูปแบบผสมผสานกันตามความเหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสื่อและมีส่วนร่วมในทุกระดับทั้งในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์จากงานพัฒนานั้น

ข้อเสนอแนะ

การขับเคลื่อนตำบลเข้มแข็งเพื่อประเทศมั่นคงนั้น ภาครัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้การสร้างเสริมตำบลเข้มแข็งเป็นวาระแห่งชาติ ต้องเอาจริงและต้องกำหนดเป็นนโยบายแก่ส่วนราชการที่มีหน้าที่ต้องทำความเข้าใจแนวคิด แนวทางการบริหารจัดการแบบหุ้นส่วนในระดับพื้นที่และพัฒนาระบบกลไก ตลอดจนวิธีการทำงานสนับสนุนการจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วน สร้างตัวชี้วัดร่วมเชิงกระบวนการ ให้ส่วนราชการที่มีภารกิจในระดับตำบลและพื้นที่ ให้เกิดการสนองนโยบายนี้อย่างจริงจัง มีงบประมาณสนับสนุนการพัฒนากระบวนการจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วน ประการสำคัญ คือ มีแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด

ร่วมทำและร่วมรับผลประโยชน์และเปิดโอกาสให้มีเวทีสมัชชาตำบลเข้มแข็ง ทั้งระดับตำบลอำเภอและจังหวัด เพื่อเป็นพื้นที่กลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาการจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วนโดยใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เป็นกลไกในการขับเคลื่อน

แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเป็นเครื่องมือขององค์กรชุมชนในการกำหนดอนาคตของตนเอง เพื่อพัฒนาไปสู่ชุมชนเข้มแข็งจัดการตนเองตามวิสัยทัศน์ของขบวนการวางแผนพัฒนาชุมชนสมัยใหม่ซึ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนา การขับเคลื่อนตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งโดยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การพัฒนา ศักยภาพให้ประชาชนจัดทำแผนพัฒนาของตนเองได้ โดยการต่อยอดองค์ความรู้จากภูมิปัญญาของท้องถิ่น มีการนำ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการสื่อสารที่เหมาะสมเข้าไปประยุกต์ โดยใช้เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วม อย่างเต็มที่และตัดสินใจอย่างรอบรู้ภายใต้การรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง เป็นจริงและทันต่อเหตุการณ์ จะนำไปสู่ การเรียนรู้และทดลองปฏิบัติจริงซึ่งจะสามารถนำไปเป็นต้นแบบหรือประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาชุมชนท้องถิ่นทุกพื้นที่ ได้อย่างแท้จริงและยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2551). การสื่อสารประเด็นสาธารณะและการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาจรรยา กิตติปัญญา และจรัส ลีลา (2564). การสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคไทยแลนด์ 4.0 กรณีศึกษา ชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงชนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. วารสาร บัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ขอนแก่น, 8(1), 189-201.
- ภัทรฐิตา ทุมเกิด. (2565). ตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งสร้างเศรษฐกิจไทยแข็งแรง. บทความ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.banmuang.co.th/column/politic/6862>
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2562). **รวมบทเรียน นวัตกรรมชุมชนท้องถิ่น จัดการตนเองและพื้นที่ปฏิบัติการเรียนรู้ใหม่ พัฒนาคน พัฒนาชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
- _____. (2564). **โมเดลนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง 50 บทเรียนการพัฒนาตำบลต้นแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานวัตกรรมชุมชนจัดการความรู้และสื่อสาร สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- _____. (2564). **รายงานประจำปี 2564**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. (2556). รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานใน จังหวัดเชียงราย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(2), 58-66
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2565). การประชุมคณะทำงานจัดทำคู่มือแนวทางการบริหารจัดการตำบลเข้มแข็งแบบหุ้นส่วน. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2565. <https://www.opdc.go.th/content/ODEwNA>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). **รายงานสรุปผลการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ ประจำปี 2562**. กรุงเทพฯ: ซีดี มีเดีย ไกด์

- อินทร วิชิตตานนท์ และเตชพล ฐิตยารักษ์. (2547). ชุมชนเข้มแข็ง: ทนทางสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. **วารสารเศรษฐกิจและสังคม**, 41(1), 11-16.
- Brown, J. and Isaacs, D. (1994). The Department of Sustainability and Environment as cited in Ismael Ahmed Awad, et al. (2019) Community participation role in interior urbanism to consolidate neighbors' social values in residential communities. **International Design Journal**, 9(1), 191-198.
- Cohen, J. and Uphoff, N., (1977). **Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation**. New York: Cornell University.
- Fornaroff, A. (1980). **Community involvement in Health System for Primary Health Care**. Geneva: World Health Organization.
- Jacobson, T. & Kolluri, S. (1999). **Participatory Communication as Communication Action, Theoretical approaches to participatory communication**. Cresskill. New York: Hampton Press.
- Servaes, J., et al., (1996). **Participatory communication for social change**. California: Sage.

“Technofeudalism: What Killed Capitalism by Yanis Varoufakis”

ชญาน์ทัต ศุภชลาศัย¹

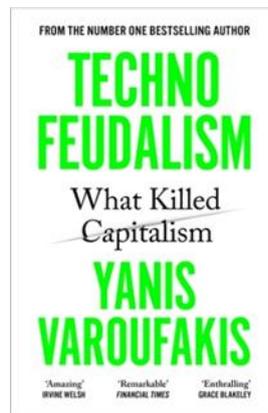
¹คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Chyatat Supachalasai¹

¹Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

chyatat.su@rumail.ru.ac.th

ชื่อเรื่อง	Technofeudalism: What Killed Capitalism
ผู้แต่ง	Yanis Varoufakis
จำนวนหน้า	305 หน้า
สำนักพิมพ์	Melville House
ภาษา	อังกฤษ

รับบทความ : 30 กันยายน 2567 แก้ไขบทความ : 21 ธันวาคม 2567 ตอรับบทความ : 24 ธันวาคม 2567

Technofeudalism: What Killed Capitalism ผู้ประพันธ์ คือ ยานิส วารูฟาคิส (Yanis Varoufakis) เป็นหนังสือที่ออกสู่ตลาดในปี ค.ศ. 2024 ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Melville House Publishing จำนวนหน้าทั้งหมด 305 หน้า ซึ่งวารูฟาคิสเป็นนักเศรษฐศาสตร์สายมาร์กซิสม์ (Marxism) และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของกรีซ ก่อนที่หนังสือเล่มนี้จะออกสู่ตลาดนั้น ปรากฏข้อถกเถียงสำคัญในเชิงรัฐศาสตร์ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองและเทคโนโลยี ความสัมพันธ์ดังกล่าวมุ่งพิจารณาว่าการขยายตัวของอำนาจรัฐแบบอำนาจนิยม ซึ่งเป็นผลลัพธ์มาจากการครอบครองเทคโนโลยีของรัฐ จากนั้นอำนาจรัฐก็ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวในการสอดส่องพฤติกรรมของประชาชนที่รัฐมองว่าเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐ ในทางตรงกันข้าม การก่อตัวของเทคโนโลยีก็นำไปสู่มิติใหม่ ๆ ของการตรวจสอบและการตอบโต้อำนาจรัฐของนักเคลื่อนไหวในโลกดิจิทัลด้วยเช่นกัน กล่าวคือนักเคลื่อนไหวทางการเมืองผู้ยึดถือความคิดแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการเข้าถึงและกระจายข้อมูลข่าวสาร นักเคลื่อนไหวเหล่านี้พยายามอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลในการกระจายข้อมูลข่าวสาร เพื่อเปิดเผยข้อมูลที่รัฐปกปิดพร้อมกับระดมสมาชิกและระดมทุนเพื่อการขยายจำนวนสมาชิกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ กล่าวโดยสั้นได้ว่า การเกิดขึ้นของโลกดิจิทัลนำมาสู่ข้อถกเถียงสำคัญทางรัฐศาสตร์ว่าด้วยการขยายตัวของอำนาจรัฐและการขยายตัวของนักเคลื่อนไหวในโลกดิจิทัลที่ทั้ง 2 ตัวแสดงมีแนวโน้มเป็นปรปักษ์ต่อกัน

¹ อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ด้วยนโยบายและช่องว่างทางองค์ความรู้ที่แตกต่างออกไปจากข้อถกเถียงข้างต้น ผู้ปริทรรศน์พบว่า หนังสือเล่มนี้อุดช่องว่างได้เป็นอย่างดี โดยเป็นการให้มุมมองใหม่เชิงรัฐศาสตร์ที่แตกต่างออกไปจากข้อถกเถียงระหว่าง การขยายตัวของอำนาจรัฐแบบอำนาจนิยมและการตอบโต้อำนาจรัฐของฝ่ายประชาธิปไตยในบริบทของโลกดิจิทัล ตามที่กล่าวในย่อหน้าที่ผ่านมา ฉะนั้น ความโดดเด่นของหนังสือเล่มนี้คือ ผู้เขียนหนังสือนำเสนอประเด็นการเมืองและ เทคโนโลยีผ่านมุมมองเชิงเศรษฐกิจการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแบบมาร์กซิสม์ ซึ่งมุมมองแบบมาร์กซิสม์พิจารณา ถึงการขยายตัวของกลุ่มทุน และการขยายอัตรากำไรอย่างต่อเนื่องของกลุ่มทุนย่อมแลกมากับการสร้างعدمเสมอภาค ทางสังคมในหลายรูปแบบ ด้วยมุมมองเช่นนี้ส่งผลให้วาทุพาคิสต์ผู้ประพันธ์หนังสือเล่มนี้มุ่งเป้าไปที่การวิจารณ์สภาพ เศรษฐกิจการเมืองโลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะอำนาจของบริษัทเทคโนโลยีและผลกระทบต่อการดำเนิน ชีวิตมนุษย์ ในแง่ที่ว่าเทคโนโลยีก่อให้เกิดถึงแรงขับเคลื่อนแห่งโลกทุนนิยมในการแสวงหากำไรและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จนเป็นบ่อเกิดของแนวคิดเทคโนโลยีฟิวเจอร์ลิซึม (Technofeudalism) แนวคิดที่วาทุพาคิสต์นำเสนอเพื่อวิจารณ์ผลกระทบ ทางเศรษฐกิจและสังคมของทุนนิยมดิจิทัล

หนังสือเล่มนี้นับว่ามีความร่วมสมัยเข้ากับหนังสือของ นิค สร์นิเชค (Nick Srnicek) ว่าด้วย *Platform Capitalism* (2016) ที่สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจดิจิทัลและผลกระทบของเทคโนโลยีต่อแรงงานและการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับระบบทุนนิยมเช่นกัน ด้วยข้อคำนึงเช่นนี้ ผู้ปริทรรศน์มองว่า หนังสือที่เลือก เพื่อทำการปริทรรศน์เล่มนี้เหมาะสมที่จะเป็นส่วนหนึ่งกับวรรณกรรมทางรัฐศาสตร์ เนื่องจากหนังสือเปิดเผย ถึงประเด็นร่วมสมัยในการเมืองและเศรษฐกิจโลกที่เกี่ยวข้องกันอย่างไม่ออกกับเทคโนโลยี ทุนนิยม แรงงาน การบริโภคและการสะสมทุนของบริษัทเทคโนโลยี

ผู้ปริทรรศน์เห็นว่าการทำความเข้าใจเทคโนโลยีฟิวเจอร์ลิซึมสามารถทำความเข้าใจผ่านมิติต่าง ๆ แต่เหนือสิ่งอื่นใด จำเป็นที่จะต้องพิจารณาการกระจุกตัวของอำนาจและพลังของกลุ่มทุนเป็นอย่างแรก กล่าวคือ ในอาณาบริเวณของ เทคโนโลยีฟิวเจอร์ลิซึม พบว่า บริษัทเทคโนโลยีใหญ่บางกลุ่ม ซึ่งนิยมเรียกว่า “บิ๊กเทค” ได้แก่ Google, Apple, Amazon และ Facebook ผูกขาดอำนาจเบ็ดเสร็จทั้งในแง่การตลาด ทั้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้และพฤติกรรมของผู้บริโภค

การกระจุกตัวของอำนาจของข้อมูลทั้งในแง่นวัตกรรมทางเทคโนโลยี การตลาด และข้อมูลผู้ใช้งาน ตามที่กล่าวแล้วข้างต้น มีความคล้ายคลึงกับระบบสังคมการเมืองยุคกลาง ระบบฟิวเดิล (Feudalism) ระบบ ที่คณาธิปไตยครอบครองที่ดินและการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเหนือชนชั้นไพร่ หนังสือเล่มนี้พยายามเสนอว่า ระบบฟิวเดิลไม่ได้สูญหายไป หากแต่ขุดตัวอยู่ในบริบทแห่งโลกทุนนิยมดิจิทัล เพราะบริษัทรายกลางและรายเล็ก ต้องพึ่งพาบริษัทบิ๊กเทคในการเข้าถึงแพลตฟอร์ม เพื่อการบริการเชิงพาณิชย์และฐานข้อมูลผู้บริโภค โดยจะต้อง จ่ายเงินค่าเช่าฐานข้อมูลลูกค้าเป็นจำนวนมากให้กับบริษัทใหญ่ ผู้ผูกขาดฐานข้อมูลทั้งหมด การกระทำเช่นนี้ สะท้อนถึงพลังของคณาธิปไตยของกลุ่มทุนเทครายใหญ่ในการครอบครองข้อมูลและแพลตฟอร์ม ในฐานะปัจจัย การผลิตแห่งโลกทุนนิยมดิจิทัล กล่าวโดยสั้น ฟิวเดิลยังคงอยู่เพียงแต่เป็นโครงสร้างฟิวเดิลภายใต้บรรยากาศแห่งโลก เทคโนโลยีและทุนนิยม ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างในแง่ของบริบทกับฟิวเดิลแบบยุคกลาง

ดังนั้น การเฝ้าระวังและการควบคุมข้อมูลจึงเป็นสิ่งสำคัญ เทคโนโลยีฟิวเจอร์ลิซึมโดดเด่นในแง่ของการสะสมกำไร ตรงที่มีการเก็บข้อมูลและการเฝ้าระวังข้อมูลผู้บริโภคไม่ให้รั่วไหลไปยังคู่แข่ง จะเห็นว่า ปัจจุบันบริษัทเทคโนโลยี รายใหญ่ต่างรวบรวมข้อมูลผู้ใช้งานจำนวนมากเพื่อปรับปรุงการบริการอย่างต่อเนื่อง กอปรกับการวางแผนโฆษณา ที่มีเป้าหมายชัดเจน ตลอดจนคิดแผนเพื่อการสร้างอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของผู้บริโภค ดังนั้น แพลตฟอร์ม จึงไม่ใช่แค่ตัวกลางระหว่างผู้บริโภคและผู้ผลิต หากแต่เป็นการควบคุมข้อมูลเพื่อการเข้าถึงตลาด และในเวลา

เดียวกัน โครงสร้างของแพลตฟอร์มสภักดิ์กันนักธุรกิจรายใหม่ เนื่องจากผู้เล่นรายเดิมที่มีทุนหนาและการเข้าถึงข้อมูล ผู้บริโภคอย่างชัดเจนเท่านั้นที่เป็นผู้ได้เปรียบ จนแทบจะเป็นการผูกขาดตลาดในโลกดิจิทัล

ตัวอย่างเช่น ในกรณีของบริษัท Amazon ดำเนินการผ่านการควบคุมแพลตฟอร์ม (Platform Control) ซึ่งทางบริษัทใหญ่จัดการควบคุมตลาด โดยมีกฎเกณฑ์สำคัญ คือ การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ขายรายย่อย ที่ไม่ได้มีทุนหนาในฐานะบุคคลที่สามและเป็นผู้ที่ไม่ได้มีกำลังทรัพย์มากพอที่จะเข้าถึงฐานข้อมูลของลูกค้า ผ่านแพลตฟอร์ม ด้วยเหตุนี้ ผู้ขายรายย่อยจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของ Amazon เพื่อเข้าถึงฐานลูกค้า ขนาดมหาศาลของแพลตฟอร์มนี้ รวมถึง ในกรณีของบริษัท Apple ซึ่งมีวิธีการในการสะสมกำไรในรูปแบบใหม่ โดยเป็นการสะสมกำไรผ่านการสร้างกฎเกณฑ์ให้กับนักพัฒนาแอปพลิเคชัน กฎเกณฑ์ที่ Apple กำหนด คือ นักพัฒนาที่ต้องการเผยแพร่แอปพลิเคชันบน App Store ของ Apple จำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่เข้มงวด ของบริษัท มีหน้าซ้ำ ยังต้องจ่ายค่าคอมมิชชั่น 15 – 30% จากรายได้ที่เกิดขึ้นผ่าน App Store อีกด้วย ณ ตรงนี้ ย่อมส่งผลให้ Apple สะสมทุนและกำไรต่อไปได้อย่างยั่งยืน

จากกรณีตัวอย่างนำมาสู่การขบคิดเรื่องผลกระทบ ซึ่งกล่าวได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการผลิต รูปแบบใหม่และการบริโภคทางวัฒนธรรม แน่แน่นอนว่าอัลกอริทึมคือเครื่องมือที่บิ๊กเทคสร้างขึ้นเพื่อกำหนดเนื้อหาที่นำไปสู่ การมองเห็นพร้อมทั้งตัดเนื้อหาที่ไม่เกี่ยวข้องทิ้งไปจากการบริโภคสินค้าและการบริการของผู้ใช้งาน ซึ่งแง่มุมที่กล่าวมานี้ สะท้อนถึงอำนาจของเทคโนโลยีและการสะสมทุนโดยอาศัยชีวิตมนุษย์ พร้อมทั้งการตรึงให้มนุษย์กลายเป็นสัตว์ แห่งการบริโภคในโลกทุนนิยม มากกว่าข้อคำนึงเดิมข้อหนึ่งที่กล่าวว่าเทคโนโลยีดิจิทัล คือ ปัจจัยแห่งการละเมิดข้อมูล ส่วนตัวและเสรีภาพส่วนบุคคลที่ดำเนินการโดยกระบวนทัศน์รัฐแบบอำนาจนิยมหรือเป็นเพียงโอกาสและช่องทาง เพื่อซื้อเรียกช่องทางการเมืองของนักเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม หนังสือทุกเล่มย่อมมีข้อจำกัด ในแง่ของข้อจำกัด กล่าวได้ว่าข้อเสนอภายในหนังสือเล่มนี้ ดูจะสุดโต่งเกินไป เนื่องจากเป็นฐานความคิดแบบมาร์กซิสต์ที่มุ่งโจมตีทุนนิยม พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงชีวิตมนุษย์ ท่ามกลางการถูกกดทอนเป็นเพียงเครื่องมือเพื่อสนับสนุนทุนนิยมโดยไม่รู้ตัว หนังสือจึงขาดความละเอียดอ่อน ในด้านอื่นไปไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาถึงการทำงานของเทคโนโลยีในมิติอื่น ๆ ที่สร้างความเท่าเทียมกัน เช่น แพลตฟอร์มความร่วมมือ รวมถึงความคิดทางเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจแบบแบ่งปัน (Sharing Economy) เป็นต้น

การดำเนินการจัดพิมพ์และการเตรียมบทความเพื่อเสนอการตีพิมพ์

วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Journal of Law and Political Affairs

School of Law and Politics Suan Dusit University

.....

วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง (Journal of Law and Political Affairs) จัดทำเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทความปริทรรศน์ (Review Article) หรือบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตผลงานที่ตีพิมพ์

วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษในสาขาที่เกี่ยวข้องได้แก่ กฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายปกครอง กฎหมายอาญา กฎหมายมหาชน กระบวนการยุติธรรม กฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม กฎหมายเอกชน กฎหมายระหว่างประเทศ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้านที่เกี่ยวกับการบริหาร การเมือง การปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นโยบายสาธารณะ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรัฐ รูปแบบความสัมพันธ์ของรัฐ องค์การทางการเมือง การปกครองส่วนท้องถิ่น การอำนวยความสะดวกยุติธรรม การพัฒนาสังคมและชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน

กำหนดการเผยแพร่

วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต กำหนดการเผยแพร่ตีพิมพ์ราย 6 เดือน ปีละ 2 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

การพิจารณาบทความ

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารนี้จะต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน โดยผู้แต่งและผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเมินบทความจะไม่ทราบชื่อซึ่งกันและกัน (Double-blind Peer Review)

กระบวนการดำเนินงาน

1. กองบรรณาธิการเปิดรับต้นฉบับจากผู้เขียน
2. กองบรรณาธิการประชุมเพื่อพิจารณาความสอดคล้องของต้นฉบับกับวัตถุประสงค์ และขอบเขตของวารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง รวมถึงตรวจสอบความถูกต้องในการจัดรูปแบบตามเกณฑ์ของวารสาร
3. กองบรรณาธิการดำเนินการจัดส่งต้นฉบับที่ผ่านการพิจารณาไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง
4. กองบรรณาธิการสรุปผลการประเมินคุณภาพต้นฉบับของผู้ทรงคุณวุฒิและจัดส่งไปยังผู้เขียนเพื่อให้ดำเนินการแก้ไข
5. กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องและคุณภาพของบทความและพิจารณาต้นฉบับวารสารฉบับที่จะจัดพิมพ์
6. กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของวารสารต้นฉบับก่อนทำการจัดพิมพ์
7. คณะทำงานจัดพิมพ์และเผยแพร่วารสาร

เกณฑ์ในการพิจารณาบทความ

1. ต้นฉบับที่ส่งมาเพื่อขอตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน หรือไม่อยู่ในระหว่างการเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. เนื้อหาของต้นฉบับมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
3. เนื้อหาของต้นฉบับมีคุณภาพตามหลักวิชาการในสาขาวิชานั้น ๆ และประกอบด้วยองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ รวมทั้งต้องไม่คัดลอก ลอกเลียน หรือตัดทอนจากบทความอื่นโดยเด็ดขาด (การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนเท่านั้น)
4. ผู้เขียนบทความต้องจัดรูปแบบของบทความตามที่กำหนดไว้ในระเบียบการส่งบทความของวารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
5. กรณีมีข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เขียนต้องแก้ไขและชี้แจงการแก้ไขบทความมายังกองบรรณาธิการ
6. การพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร กองบรรณาธิการจะพิจารณาเฉพาะบทความที่ผ่านการพิจารณาประเมินผลให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น

ข้อเสนอแนะการเตรียมต้นฉบับ

การตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun New กำหนดตั้งค่าน้ำกระดาษด้านบนและด้านซ้าย 1.5 นิ้ว ด้านล่างและด้านขวา 1 นิ้ว โดยบทความควรมีความยาว ดังนี้

บทความวิจัย (Research Article)	ประมาณ 15 หน้า ต่อบทความ
บทความวิชาการ (Academic Article)	ประมาณ 15 หน้า ต่อบทความ
บทความปริทรรศน์ (Review Article)	ประมาณ 8 หน้า ต่อบทความ
บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)	ประมาณ 5 หน้า ต่อบทวิจารณ์

รูปแบบการเขียนบทความของวารสาร

รูปแบบการเขียนบทความของวารสารสามารถดาวน์โหลดได้จาก
<https://shorturl.asia/bRktS>

รูปแบบเอกสารอ้างอิงของวารสาร

รูปแบบเอกสารอ้างอิงของวารสารสามารถดาวน์โหลดได้จาก
http://joe-edu.rmu.ac.th/images/JOE2020/APA7_2563.pdf

โดยมีส่วนประกอบของวารสารดังนี้

บทความวิจัย	บทความวิชาการ	บทความปริทรรศน์	บทวิจารณ์หนังสือ
1. ชื่อบทความ	1. ชื่อบทความ	1. บทนำ	บทความที่วิพากษ์วิจารณ์ เนื้อหาสาระ คุณค่า และ คุณภาพของหนังสือ โดยใช้หลักวิชาการและ ดุลยพินิจ อันเหมาะสม
2. บทคัดย่อและคำสำคัญ	2. บทคัดย่อและคำสำคัญ	2. บทสรุป	
3. บทนำ	3. บทนำ	3. เอกสารอ้างอิง	
4. วัตถุประสงค์การวิจัย	4. เนื้อหา		
5. สมมติฐาน (ถ้ามี)	5. บทวิเคราะห์		
6. กรอบแนวคิด	6. บทสรุป		
7. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7. ข้อเสนอแนะ		
8. ระเบียบวิธีวิจัย	8. เอกสารอ้างอิง		
9. ผลการวิจัย			
10. อภิปรายผล			
11. ข้อเสนอแนะ			
12. เอกสารอ้างอิง			

Research Article	Academic Article	Review Article	Book Review
1. Article Title	1. Article Title	1. Introduction	An article that critiques the content, value and contribution of a book using academic principles and appropriate discretion.
2. Abstract and Keywords	2. Abstract and Keywords	2. Conclusion	
3. Introduction	3. Introduction	3. References	
4. Research Objective	4. Content		
5. Hypothesis (If any)	5. Analysis		
6. Conceptual Framework	6. Conclusion		
7. Literature Review	7. Suggestion		
8. Research Methodology	8. References		
9. Research Results			
10. Results Discussion			
11. Research Suggestion			
12. References			

ลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของโรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ห้ามผู้ใดนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรจากโรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต นอกจากนี้ เนื้อหาที่ปรากฏในบทความนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

ค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์

ไม่มีค่าใช้จ่ายสำหรับการตีพิมพ์ในวารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง

การส่งบทความและติดต่อสอบถาม

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
 (วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง) อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ
 เลขที่ 145/9 (แยกสวนรื่นฤดี) ถนนสุขโขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
 โทรศัพท์ 02-241-7194 ต่อ 4170 โทรสาร 02-2417195
 E-mail : jpg-slp@dusit.ac.th

จริยธรรมในการตีพิมพ์ (Publication Ethics)

วารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
มีมาตรฐานทางจริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ ดังนี้

จริยธรรมของบรรณาธิการ

- บรรณาธิการมีหน้าที่ต้องพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร
- บรรณาธิการต้องพิจารณาตรวจสอบคุณภาพ ความซ้ำซ้อน และรูปแบบของบทความร่วมกับกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิก่อนการจัดพิมพ์วารสาร
- บรรณาธิการต้องดำเนินการตามกระบวนการและขั้นตอนการจัดพิมพ์วารสารที่กำหนดไว้รวมทั้งรักษามาตรฐานของวารสารอยู่เสมอ
- บรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความ ผู้ประเมินบทความ หรือบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- บรรณาธิการต้องรักษาความลับของผู้เขียนบทความ และผู้ประเมินบทความ
- บรรณาธิการต้องปรับปรุงวารสารอย่างสม่ำเสมอและเต็มใจที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดการตีพิมพ์

จริยธรรมของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

- ผู้ทรงคุณวุฒิต้องตระหนักถึงความเชี่ยวชาญทางวิชาการ ประสพการณ์ตามศาสตร์ของตนเองที่สอดคล้องกับบทความก่อนรับประเมินคุณภาพบทความ
- ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความ
- ผู้ทรงคุณวุฒิต้องประเมินบทความด้วยหลักเกณฑ์วิชาการอย่างเป็นธรรม ปราศจากอคติ ความลำเอียง
- ผู้ทรงคุณวุฒิต้องทำการพิจารณาประเมินบทความและส่งผลการประเมินตามกรอบระยะเวลาของกระบวนการจัดทำวารสาร พร้อมข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)
- ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาความลับของผู้แต่งบทความ

จริยธรรมของผู้เขียนบทความ

- บทความที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อขอรับการตีพิมพ์กับวารสารกฎหมายและการเมืองการปกครอง ต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน หรือไม่อยู่ในระหว่างการเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารอื่น
- บทความที่มีการทดลองในมนุษย์หรือสัตว์ ผู้เขียนต้องปฏิบัติและแสดงหลักฐานตามหลักจริยธรรมในการวิจัยและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- ผู้เขียนควรระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนการดำเนินการวิจัย
- ผู้เขียนควรเคารพและพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่นโดยปราศจากอคติ และแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ
- ชื่อผู้เขียนที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในบทความนั้นอย่างแท้จริง

.....

JOURNAL OF LAW AND POLITICAL AFFAIRS

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาวชิราลงกรณ (แยกสวนรื่นฤดี)
เลขที่ 145/9 ถนนสุขโขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ : 02 241 7194 โทรสาร : 02 241 7195
E-mail : jpg-slp@sdu.ac.th